د لوي څښتن په نامه

د پښتو ژبلار(ګرامر)

د پښتو نو په ویاړ

لیکوونکی:

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

Ketabton.com

خپرندوی: ketabton:com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيوليک

سريزه	فونيم...... ۳۸
ګرامر يا ژبلاربنونه ۷	مورفيمونوپه.ړ... ۴۱
د پښتو ا ب پ يا ابپ ۷	فونيتيک........ ۴۳
ګړنوی ۹	فونولوژي..... ۴۴
د ژبنيزو توکو پېژند	فونيميک..... ۴۵
وی ۱۲	نوم...... ۴۵
کلمه ۱۲	بيا وی او کلمه..... ۴۶
غونډاله ۱۳	مورفيم او سيلبي ۴۶
پيداښتي ژبه ۱۶	خويوی...................... ۴۸
سينتاکس ۱۶	اکسيومورون................ ۵۰
د غونډالو جوړښت ۱۶	سيستمتيوري............. ۵۶
ګډوله غونډالي ۱۶	پرتلنه او پرتله کونه ۵۷
ترنويېزې ويېنې ۱۹	د تل له پاره، تل تر تله.... ۶۱
حالتونه او ۱۹	نيونه، ښونه، غوښتنه ۶۶
نوميز...................... ۲۰	ناسيده وينا ۷۲
نومځاينيوي............ ۲۵	نيولوجيزمونه ۷۴
زما که دما.............ړ ۳۰	دامو د ستونځوبيو لار نه ده ۷۹
حلاتونه او پهبنسټ يې ۳۴	د ګړنو سره د ګړوني بڼه بدلړن ۸۴
ترنويونه يا ويډول....... ۳۷	پښتو ته ناسم راننباسلشوي ويونه ۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځاینیوي ۸۸	نه دي، نه کوم.. که ۱۶۸
مورړ د ،، واحد،، لاند..... ۹۴	د پښتو سره د نورو ژبو.... ۱۷۱
ژبه معیاري کونه ۹۷	ګڼونه په شمېرنیزه بڼه ۱۷۶
ژبه قرارداد دی او که څنګه؟ ۹۹	ژبې غبرګې پیداشوي...... ۱۸۰
ایا پیداښتي پوهنې پښتو ۱۰۳	لیکنې مې ځانګړې دي... ۱۸۲
پرتلنه او که پرتله کونه ۱۰۶	زما د لیکنو او.... ۱۸۵
عکس العمل ۱۰۸	یو لیک د علومو اکادمي.. ۱۸۶
د ګرامر هغه غوره برخه	د لیکونکي لیکلې او ژبړلې لیکنې ۱۸۷
اړیکویونه یا پرېپوزېشن ۱۱۰	د لیکونکي ژوند ته لنډه کتنه ۱۹۴
د غوښتوني حالت سره ټولګیزول ۱۱۳	
پورته سرلیم تکرار او ؟ ۱۳۲	
،، له ... څخه،، د لومړي نوم ... ۱۴۰	
تر ....ړ ۱۴۳	
،، له... حخ،، ، ،، له(د).. سره،، ۱۴۹	
منځ، څنګ، مخ، شا... ۱۵۵	
دا پورته لړ څه بیا ۱۶۱	
.	
.	
.	
.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هغه زړه هغه دماغ او هغه زه پاتې یم
خدایزده چې څه اومه اوس څه یم بیا به څه پاتې یم

تاب د سخن مې پاتې نه دی نور لیکلی نه شم
د یو ناتوانه اسویلي غوندې په خوله پاتې یم،،

حمزه بابا

د سریزې په ځای

زما لیکنو ته:

یو : لیکنې مې د ځان روغ ساتلو له امله کړي، چې دا دنده یې سرته رسولې او رسوي یې.

دوی: په لیکنو مې ډېر کار کړی او په پوره پاملرنه مې پوره کړي.

دریم: دا چې لیکنې مې د ځان له پاره کړي، نو هرومرو زما په اند او زما تر توانه ښې دي، ځکه چې څوک د ځان لهپاره کار کوي، هغه ښه وی.

که چېرته مو ولوستلې او سمون مو یې راسره ګډ کړ، کېدی شي ښې شي،

دا مې د رښتیا د اځان پالنې له پاره څه نه دې کړي، خو که څوک ترې – او ورسره خوښ وو، خوښېږم او که د چا د اند سره سمې نه وې، نه پرې زړه بدی کیږم.

دا مې اوس د بلدتیا نا روغې ده، لکه چې څوک چرسی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سریزه مې د لومړۍ اړیکویونو له پاره لیکلې وه:

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا ښه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلې دباندنۍ ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعنې یوه د وتلو ژیوڅخه باید زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستې ژبه الماني ده او داسې لږ انګرېزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دې مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترۍ ژباړې ژبه) الماني اوموخه-ژبه(پرې ژباړې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، ځکه چې لا تراوسه نوې د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بیلا بیلو مسلکي کسانو منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سې دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لبکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکنډول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکې لا همداسې ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوړي یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګې راوړو، دا په دې مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې انډول دې زموږد ژبې یانې پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسې ووایو، چې له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غنې کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو انډول ځان ته جوتوو.

ګوره داسې نه وایم، چې وی ورته پیداکوو، چې دا کارناسم هم دی، یعنې ویونه نه پیداکوو، د دوي انډول پیدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې یا اوس په وده کې ده، نود ژبپوهنیزو ستونځو د هوارولو یا ستونځوبیو له پاره بیا د نورو پر مختللو ژبوڅخه مرسته رانیولی شو یا اړین یو چې له نورو ژبو مرسته راونیسو.

ګرانو لوستونکو!

ما دا لیکنې لږغزولي، موخه لنډه هم روښانه کیده، خو زه په دې اند یم، چې غزونه به تاوان ونه لري، یواځې ستاسو سره سینه غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زيات وخت د پ (پرېپوزېشن) لپاره ليکلي، چې دامې له انګرېزي يا الماني څخه را ژباړلي، نو دې ته څه اړتيا شته، دا خو همداسې لرو. زموږځني ليکوالان په دې ټينګارکوي، چې يوڅه له بلې ژبې ناسم رانيول کيږي، خو زه غواړم په ګوته کړم، چې همدا پخپله وليکې او که له بلې ژبې مرسته وغواړي همدا يوشی ترې لاسته راځي. دا دا مانا نه لري، چې ته له بلې ژبې يوڅه رانيسې، دا دا مانا لري، چې ته د هغې بلې ژبې انډول په پښتو را اخلې اوپه پښتو کې يې لرې هم

د بېلګې په توګه:

که ته د عربي کرهٔ را واخلې او د الماني (انګرېزي هم) بال، نو د دواړو انډول په پښتو کې غونډوسکه ده. موږ غونډوسکه لرو، خو په پوهنه يا ښه يې ځمککچپوهنه(هندسه) کې ورته کرهٔ وايو اودا غونډوسکه راته پردۍ اوبې ځايه برېښي. که ووايم، چې موږ تراوسه په دې نه پوهېدو، چې ګونډې کرهٔ به عرب غونډوسکې ته وايي، له رښتيا به لرې نه وي.

په دې پيل کې تکرار شته، خو په پوره بخښنه سره لنډونه مې داسې لړ له توانه هم نه ده پوره.

له ما سره د اړيکو پته: smakhan1946@gmail.com

.

.

.

.

.

.

.

.

•

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرامر یا ژبلار

پیل یادونه: په یوه څه کې چې هرڅومره ورننوځې، په همهغه کچه دې د پرې پوهیدنې یا د نور څه د پوهنې له پاره ستونځې ورسره زیاتیږي، چې دا هم باید ورسره هممهاله اوبی شي، ځکه چې ماته – دا بیا په خواشینی وایم – په خپله ژبه کې نه دي جوتې.

ا ب پ

راځئ چې موږ هم دا پیل د پښتو له تورو اب پ یا اب او یاابپ څخه وکړو.

ولې ا ب پ؟

ځکه چې دا دژبې لومړني درې توري دي.

ولې الف نه؟

ځکه چې دا ف زموږ د ژبې توری نه دی او موږ ا لرو، چې لیکو یې هم. ستونځې؟ که څوک یې نهپېښوي، خو نه شته او دستونځو پېښولو شونتیا تل شته.

اوس راخو تورو ته:

یادونه: دا د پښتو توري دې، عربي تورو سره ګډ. بېلولو څخه یې په دې لیکنه کې ډډه کوو، خو د خبرودي.

ا ب پ ت ټ ث ج چ ح ځ څ خ ځ ر ړ ز ژ ږ س ښ ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ګ ل م ن ڼ و ه ی ي ې ئ

ولې مو یا څلور ولیکلې؟

ځکه چې دا څلور دي(دا چې زموږ ژبپ،هان او نور لیوالان یې پنځه بولي، ناسم دی، چې وروسته به یې داسې لړ یادونه وکړوم، خو دا زما د پښتو ته ناسم راننباسل شوي ویونه) کې شته.

توري په دوه ډوله دې غږلرونکي او ناغږلرونکي یا بې غږه. دا بې غږه زما په اند دا سې لړ پیچلې وي، ځکه غږ خو هر یو لري، خو د دې بې غږه تورو غږ د غږلرونکي توري په مرسته څرکندیږي.

زه د زړه له کومې لهنورو ژبو بېلګې نه راړم، خو د لا زیاتې روښانونې لهپاره له درې یوه بېلګه راوړم. پهدرې کې ی څو ډوله ویل کیږي، خو دوي وایې، چې همدا یوه ی ده، موږ پرته له ی ، څلور ډوله لیکنه یې باید وي، دا نور غږتوري یو یو بولو، خو د ویلو توپیر شته، باید وي او ورسره بلد یو، همداسې دې وي، که نه نو لیکله هغه په نړیوال اب

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې وي، چې د هرې ژبې ويندول يا وييونه په کې شته. په دې لرلو ستونځو سره بلد يو او د نورو سرهبه لا نورې ستونځې زېږوي. موږ خو يو غږ هم نه يو.

د بې غږه تورو سره به سر او کار ونه لرو.

غږلرونکي توري: ا و ی ي ې ۍ ئ دي او زما په اند ک ه د يوه وی پهپای کې ځای ولري، يو غږ ورکوي لکه ا.

د غږ لرونکو تورو دنده:

غږلرونکي توري بې د غږ له سمبښته بله دنده نه لري.له دې دا پوهېږو، چې د غږلرونکو تورو له مخې موږ نومونه، نومځاينيوي او يا کړنې نه سره توپيريږي يا ښه يې ټاکي، له دې پوهيږو، چې ټاکونکي دنده نه لري، خو په نومونو کې که چېرې پای کې راشي، نو د هغه نوم نرښځه ترې روښانه کېدی شي. لنډ: ټاکونکي نه دي، نو ټا..................ږ

زموږ د ژبې له پاره، نه! د هرې ژبې له پاره نا يا هغه د ژبې اړوند غږلرونکي توري بسيا نه کوي، خو د هرې ژبې خلک ورسره ستونځې نه لري او زما وړانديز هم دا دی، چې په دې زيات او کم به ځانونه نه بوختوو، په ژبه کې پوره کار شته، چې هغو غورو ته يې ځانونه بايد د نورو ستونځو ازاد وساتو.

که وګورو، نو ا به څو ډوله غږونو سره مخامخ شو او همداسې د ه سره، چې په پای کې وي او دوه د وو غږونه رو، دا په دې ترې پوهېدنه نه دی، چې ګوندې موږ دې دوه ووونه ولرو، دا دوه غږونه دي او څلور يېګانې.

يادونه او پام: ځنې زموږ ليکوالان پنځمه يې (ئ) هم ورزياتوي، چې کړياله او نوميالە يې بولي، دا په دې ترې پوهېدنه، چې يو غږ او دوه ډوله ليکنې، دا په دې ترې پوهېدنه، چې غږلرونکي تورو ته دې يوه د غږ څخه پرته بله دده ورپه برخه کړی شوه. يو غږلرونکی توری، چې څنګه غږ لري، خو په همغه ډول به يې ليکو. يوه غږ ته به ديوه توري غږ ته به دوه دندې نه ورسپارو، دا ناسم دی او که نه؟ نو بيا داسې دندې دا نور توري يا لږ تر لږه غږلرونکي توري هم ولري(د ټولګيزوالي لار: څه چې ټولګيز کېدی نه شي يا نه وي ، هغه ناسم دی).

يادونه: اوس ګورم، د ګوډي الف دندې نورې هم زياتې شوي او په ا، و او ه يې هم په سر ورليکي، نو فکر وکړی، چې زموږ د شمېروني د تورو ګوتمی به مو څومره لا ډېرې شي.

هيله مې: راځی له خپله ځانه هر ابتکار سره مخه ښه وکړو. ژبه مو هرڅه له پيداښته لري، دا موږ ته ستونځې نه پېښوي. تاسو دژبو په هکله د نورو ژبو کتابونه وګوری، چې څومره پراخه دي او څومره څهبايد ولوستل شي.

موږ په پوهنه کې لا تراوسه په پيل کې يو لا وروسته پاتې، چې دې وروستيو يوڅلوېښتو کلونو کې مو په شاتګ کړی او ښه پوره ډېر. پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې مو ستونځې ډېرې دي.راځی، چې وګورو،ولې، څنګه او اوبی یې کوم دی؟

وايي چې: زده کړه تر مړستون پورې کيږي اودارښتیا ده. زه هم همدا اوس په ورب یا کړنوی ښه پوه شوم.

Verb کړنوی، بوختوالیوی، کړوی

فعل (کړنه، بوختوالی،کړ (؟). ښه يې: کړنوی،بوختواليوی)

Verb ورب(لاتین verbum temporale، مهالوی یا وخت اړوند وی یا لنډ: وی) وختوی، بوختوالي وی د یوه ویډول له پاره د ورځني (traditionellen) ګرامر یا ژبلار مسلکي وینه (افاده) ده، چې یو بوختوالی، یوه پیښه یا یو حالتوی په ګوته کوي او ویونه په بر کې نیسي لکه تلل، خوړل، الوتل او نور.

پیژند: کړنویونه په خپله دنده کې د یوې غونډالي یو منځنی پرېدیکات جوړوي، چې په خپل ګردچاپير یا چاپېریال نور ټول توکي تنظیم کړي. هغه د موضوع د رول جوړونه ټاکي او هغوي د مهال، مودال (د کړني د حالتونوسره سراوکار لري. زما په لیکنوکې ګوته ورته نیولشوې) اسپکتوی (ژبلاریز وی دي، چې د یوه حالت وختځای په ګوته کوي) بوختوالی او نورو معلوماتو، ... ټاکونکي دي.

په الماني ژبلار(د دې به راته بخښنه وکړی، چې الماني ژبلار لیکم. د اله دې امله، چې زه مې لیکنې د الماني په مټه لیکم، خو باور مې دی، چې د پښتو ژبلار په هکله به مې دا لیکنې هم باوري وي) کې کړنوی د بدلیدنوړ وي په توګه پيژند لري، چې یوبوختوالی (که بوختتیا؟)، یوه کیدنه یا یو حالت په نخښه کوي یا ښايي. په ښوونځي ژبلار کې دا له دې امله بوختواليوی، مهالوی، یا کړنوی هم بلل کيږي او په لاندې برخو وېشل کيږي:

په بوختوالي/کړنه کې(ژړل،ګوتنيول،ورکول).

کيدنويونه (لويېدل، زورېدل) دا داسې ویونه دي، چې کړوني ته اړتیا نه شته دا کړل کيږي نه، دا کيږي یا کيدل کيږي.

یادونه: کړنه او کيدنه: کړنه یو کړونی لري یعنې یوڅوک څه کوي اوکيدنه کړونی نه لري،هغه کيږي.

حالتويونه(درېدل، ژوندکول، پاتې کيدل یا پاتيدل). دا منځپانګې ټاکنې ته ګوتنيونه هم کيدی شي، داسې چې: شیبیزې بوختیاوې، کیدنې اوحالتونه په نخښه کولی شي(بیلګې: چمتووالی، پيښه، راتلنه).

د کړنوی توپیر د نورو ویونو سره په دې کې دی، چې دا یواځې ښه- بيدليدونکی(دا- ترنګرښه ده) ویونه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – سپین ځي = تلل (سپین)= ت (س)

۲ – پیشو موږک ونیوه = نیول (پیشو، موږک)= ن (پ،م)

دا سم اندیز جوړښت د ژبلارې کړن-ارزښتوالي ځانګړی ډول جوړوي.

داسي لږ نوره روښانه – ونه هم، چې زما (دژبلارې له مخې د ،، زما،، په ځای،، دما،، سم دی)ورته پام راوګرځید:

کړنوی: تلل: لاړم یا ځم،

مهالوی: تلل: ځم، تللم،لاړم، تللی یم، تللی وم

بوختوالیوی: بوختتیا وې: کتابلوستل.

منډې وهل.

او سپورت کول.

څوبیلګې: تلل

موږ کابل ته ځو.

تاسوکابل ته ځئ.

هغه کابل ته ځي.

لنډ: ځو،ځی،ځي، ځې،ځم.

نورې بیلکې که غواړئ‌تاسوراوړلی شئ.

موږ په پښتوکتابونو کې تر اوسه زده کړي، چې د عربي فعل یا ورب ته کړ وایي.

یادونه: موږ د فعل سره دوه ستونځې لرو.

۱ – کړ که کړنه یا بوختتیا(بوختوالی)

که رښتیا ووایم په کړنه پوهیږم، چې دا د کړل لاس ته راغلی اوکه بل څه؟

که دا د ،،کړل،، له پاره کړ وي، نوکړل نوم په کړنه جوړیږي اونه په کړ

۲ - پوښتنه داده، چې ایا کړنوی په کوم پای توري یا په روښانه توکه یې که ووایوپه کومې یې سره تاکل یا ښوول کیدی شي؟

ما په پورته ،،ځی،، د ،،ئ ،، سره ونه لیکه، له دې امله، چې د توري له مخې کړنه او نوم نه شي ټاکل کیدی.دا ژبلارنه ده. دا ،، ئ ،، یواځې د دریم ډېرګونو یا ډېر کړو له پاره زموږ لیکوالان کاروي، د دې نور سره څه او همداسي د نورو بیګانوسره.

بیا ،، ئ ،، ته

۱ - د غلامۍ کړۍ ماتې کړئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دلته ک-ړی ماتیږي یعنې ... کړئ، نو غلامې ته

وړې خورې وريژې وړې اوخورې.

و-ړې، خو – رې او وړې، خورې

دلته به د دې سره څه کوو. اویا دا لاندې:

۳ - ولې ولې ولې.

بیا: ولې(؟) ولې(بوټی) ولې(کړنه: وېشتل).

دا د ۳ – درې ویونه په شپږ ګډوله ډوله لیکل کیږي او ۱ – په دوه ګډوله ډول.

دلته ګوره درې وې دي اود دوه –وو وییینه هم یو ډول ده، نود دې سره به څه کوو

موږټول باید په ژبلار پاتې شو.

ژبلار ښوونه موږنه جوړوو، ژبلارښوونه له ژبې څخه راوځي. ژبلار په ژبه کې شته لارې بیرته ورکوي.

کړنوی موداسې لنډ وڅیړه. داپوره اوږده موضوع یا د خبرو ده، خوموږ به په همدې بسیاوکړو.

دا چې زه بې له شوخۍ په دې اوداسې خبروکې نوی زده -کړی یم، نوستاسومرستوته هیله لرم.

هیله ده له،، ئ ،، تیر شی او یا یې په دلایلوودان وښايۍ. دا دلیل نه دی، چې ده یا هغه لیکلي اودا هم نه، چې کړی اوکړۍ سره توپیر کړی.

د یوه کار کول یا کړل، یو څوک یې کوي یا کړي او په یو څه یا یو چا کیږي. دې ته وایو: کړنه، کړونی، پرېکړونی

ګرانو ژبپوهانو. زه تاسو ته لوړه کوم، چې زما لیکنې دچا مخامخ لامل نه لري او نه یې د کومو ګنډو له امله کوم او نه د ځانپالنې له امله. موخه مې ځان روغ او اند کارنده ساتل دي، چې لیونی نه شم. پای

ژبنیزو توکو پېژند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د ژبپوهانو له انده د ځنو ژبنيزو توکو روښانه پېژند نه شته، نو لهدې امله مې د ځنو له پاره دا پيژندونه بيا بيا راوړي، هيله ده، چې شترې مو نه کړي. که د ليکنې په ترتيب کې مو ناسمون سترګو ته کېده بخښنه به وي، خو دې پېژندونو ماته پوره خوند راکړ.

وی:

يو وی يو خپلواک ژبنيز يوون(يووالی يا يا ناسم يې واحد) دی. د يوه غږ يا سېلبې سره په مخامخوالي دا په پيداښتي ژبه کي پرته له غږ يا سېلبې يوه خپلواکه مانا هم لري. يو ټوليز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دی. دا موضوع ډېره اوږده څېړل شوې، ما يې يواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بيا ګډ کړ.

پورته مو وويل چې وی ټوټه کېدی شي، مګر مورفيم نه ټوټه کېدونکی دی او کېدی شي، چې دا يو مورفېم يو وی وي.

بيا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتياوي هم شته، چې هغه په دباندنيو د پرمختتلو ژبو په ادبياتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

بيا:

وی څه شی دی؟

يو وی يو خپلواک ژبنيز يووالی(ناسم يې واحد) دی. په پيداښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې نااړونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دی يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښنه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې يې وګوری..

کلمه څه شی دی؟

Begrifftrem; ; کلمه انګرېزي او الماني يې

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښنه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه ويل کيږي يا پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده. دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډاله:

یوه غونډاله له یوه یا ډېرو ویونو جوړ رابند ژبنی یووالی (واحد ناسم دی) دی. د غونډالکلیمي پېژند له بېلابېلو لیدلورو ورکړ شوی دی، چي یو بل سره نه پټوي یا ښه یي نه پوښوي. په ټوله کي یوه غونډاله له ژبپوهنیزي لاري، د یوه ستر یووالي په څېر، پیژندلکېدی شي، چي د سینتاکس(پېژند یي ورکړل شوی) له لاري ورکول کېدی شي.ځني څرګندونغونډاله د خبرو اترو٠کمونیکېشن) د خورا کوچني د پوهونی یووالي پېژندل کیږي. خبرکړنې(خبراکت) په څېرمنځ ته راتلی شي، له

بله انده دلته د د څرګندوني کلمه کارول کیږي

د غونډالي کلمي ټاکلو له پاره ډېرډوله لیکني یا اندونه شتون لري، چي د ټولو یوځایکونه نږدې ۲۰۰ ته د غونډالي پېژندونه رسیږي. هرژبنی ښوونځي خپله ځانله د غونډالي پېژند منځ ته راوړي. بېلا بېل سم اندیز، فلسفی، د خبرو اترو پوهنیز او ساپوهنیز اړخونه لږ یو بل سره یوغګېزکوي لیدل کیږي. ورته نیولکیږي، ، چي چي د نخښونو پسي غونډاله یوه یواځنی کلمه ده، بلکه یوه ټوله کورني، چي یو بل سره غوځووني یا ګډغوځوونکي ـپه دې مانا چي ګډ څه سره لري) ځان پسي لري.

<u>Definitionsbefund</u>١ . ١ پېژندپیداکونه

Schulduden1.1.1 د ښوونځي دودن

Grammatik-Duden1.1.2 ګرامر دودن -

und Prädikateinheit -Satz als Subjekt1.1.3 غونډاله د سبجکت- اوپرېدیکات په څېر

oder Textelement -Satz als Rede1.1.4غونډاله د خبرو- یا لیکنتوکي په څېر

Satz als kommunikative Einheit1.1.5غونډاله د خبرو اترو یووالي په څېر

دا موضوع نوره نه غزوو، که څه هم ډېره خوندوره او په زړه پورې ده.

د پېژند پیداکونه :

دلته کېدی شي د غونډالي یوڅو خواره شوي پېژندونه بېرته ورکړی شي:

د ښوونځي دودن ـ(دودن د الماني ژبې شننیزه کتابونه دي، چي په هره څانګه یانږدې په هره څانګه کي یې لري): د غونډالي د ښوونځي دودن پېژند دی: ،، ژبه یو رابند ژبني یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلی یووالی دی، چې له کوچنیو یوونونو(ویونه او ویونډلې یا – ګروپونه)
یوځای(اینسوول) شوي،،

دا چې غونډالي د یوه وي سره شتون لري(بېلګه یې : ځه) ، نو کېدی شي د یوې
داسې غونډلې پېژند د وی څخه توپیر ونه لري. یا توپر نه شو کړی. دا هم روښانه نه
ده،، جې ژبني یووالي لاندې څه پوهږو. یوه ویډله (سنتاګما) هم په خپل دننه کې هم رابند
یا پوښلی ژبني یووالی دی. نو له دې امله په پورته پېژند کې دویونو پسې راتلنه یا تعقیب
په خپل دننه کې یو ژبنی رابند یا پوښلی یووالی دی

نو له دې سره پورته پېژند د ویونو پرلپسې (راتلنه) ،، په خپل دننه کې یو رابند ژبني
یووالی دی.،، یو په خپل دننه کې رابند ژبني یووالی، بې له دې چې د یېژند له مخې
روښانه وی، چې د څه له امله یا کومې لارې یوه داسې ویډله دې ځان له یوې غونډالي
سره بېل کړي

غونډاله ستر یووال یا یوون (واحد ناسم دی) دی، چې د سینتاکس له لارې جوړېدی شي،،

د بلومفیلد پېژند له مخې: غونډاله،، د خورا لویې خپلواک
سینتاکتیکي بنې په څېر ، چې د خپلې لوري د هیڅ ګراماتیکي
جوړښت په یوه خورا لویه سینتاکتیکي بنه کې خوندي نه ده. ،،

د دودن ګرامر: د دودن ګرامر زیات غونډالپېزندونه راته وړاندې کوي:

،، یوه غونډاله یو پوښلی یا رابند یووالی دی، کوم چې د سنتاکس له لارې جوړ شوی دی

موږ نا پورهغونډالي هم لرو، چې په لاندې ډول یې لږ روښانه کوو:
ناپوره غونډالي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ،،غونډالي،، کليمې لاندې نا پوره غونډالي هم راځي، نو داسې غونډالې چې د هغوي اړتيا له مخې يا اړينډوله د غونډالي يو يا ډېر غړي نه وي. بېلابېل تيوپونه سره توپيريږي:

Anakoluth[on] (= Satzbruchغونډالماتېدنه

،، په څه مو غوښتل بيا... هو بيا مې په ياد راغلل:دا د پرون لوبې په هکله.،،

يوه پيچلې غونډاله دغونډاللړۍ او غونډالزياتونو سره سړى يو غونډالراګرځېدونکې هم بولې.

غونډالې کړى شي د يوه يوه تړوني(سيدېتيک) يا د ډېرو تړونو (پولسيندېتيکي) يا بې تړوني(اسيندېتيکي) يو د بل سره وتړل شي.

:Beispielسيندېتيکي: :

سيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وکتل او زه بريالى شوم،،.

پوليوسينديتيکي: ،،زه راغلم او ما وليدل او زه بريالى شوم،،.

اسيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وليدل، زه بريالى شوم

-

نوميزه غونډاله، چې ډېر وخت ترې غونډالې بې له مرستندوي کړنې دې پوهيږو.

بېلګه: ،، ښځه لاړه، پيسې لاړې، کور لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولیز پېژند یا غونډالجوړښت ښونه**:** Syntax د سینتاکس

ننخښنو ته ګډوله لارسیستم پوهيږي

دا لاندې لیکنه، چې الماني ژبې په مرسته لیکل شوې وګورۍ، چې د پښتو سره سرخوري او که؟ او که نه نو په ګډه يې راسمولی شو.

د غونډالو جوړښت

غونډالي د ژبې د توکو له يوځای اېښوولو

څخه جوړيږي.

ګډوله غونډالې- پیلونه

یوه ګډوله غونډاله له دوه یا ډېرو پوره غونډالو جوړه ده، چې هغوي یو د بل سره تړلې ، سم اندیز خپلواکي غونډالې دي، چې ګډه موضوع لري او تړنويونو،، او،، او همداسې ،،یا،، سره تړل کيږي. دا ډول غونډالتړنه تنظیم شوې (بنسټغونډاله یا اصلي غونډاله) تړنه بلل کيږي. تړنويونه (د بېلګې په توګه یا، او) سرې منظمکوونکي تړنويونه بولي.

بېلګه: او

سپین له ننګرهار څخه راځي. خوږه له خوست څخه راځي..

سپین له ننګرهار څخه راځي او خوږه له خوست څخه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات وخت د دوه غونډالو منځ کې یوه سم انديزه ټرنه شته وي یا شتون لري.

په لاندې بېلګه کې دویمه غونډاله د لومړۍ غونډالې له پاره یو لامل دی او لومړۍ غونډاله د دویمې غونډالې یو سم انديز پسې رتلنه یا پرلپسې ده.

بېلګه: پرلپسي(تعقیب) – لامل

هغه نه راځي. هغه ناروغ دی. د دوه غونډالو سم انديز ګډاړيکوالی د دوه ټرنویونو له لارې جوړیږي. سړی کړی شي د یوه سم انديز دلیل-پرلپسي-اړیکې د بېلګې په توګه ټرنویونه (ولې) چې، له دې امله، ، ځکه چې و کاروي.

بېلګه:

دا(ولې) چې: هغه نه راځي، دا (ولې)چې هغه ناروغه دی

له دې امله: هغه ناروغه دی، له دې امله هغه نه راځي.

ځکه چې: هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغه دی.

ټړلشوې غونډالې د یوې کوما له لارې سره بېلیږي. ټرنویونه لومړی او یا دویمې غونډالې پورې اړه لري. هغه دا غونډاله ،، په نخښه،، کوي. سړی کړی شي د ځنو ټرنویونو له لارې(د بېلګې په توګه ځکه چې) د غونډالو لړۍ پرلپسې سره بدلې کړي، د ځنو سره نه (د بېلګې په توګه داچې، له دې امله).

بېلګه: ځکه چې

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

ځکه چې هغه ناروغ دی، هغه نه راځي.

بنسټغونډال – او څنګيزغونډالټرنه

ټرنویونه د کړنې یا کړ ځای ټاکي. د کړنځای ټاکنې پسې سړی کړی شي د سم انديز غونډالټرنې دوه اريز- یا اصلي ډولونه سره بېل کړي:

لومړی داچې ټرنه، چې په هغې کې کړنه په یوه غونډاله کې په اخر ځای کې ولاړه وي(که غواړی: ځای په ځای وي). د ټرنې دا ډول څنګيزغونډالټرنه بلل کیږي یا سړی دا ډول ټرنه څنګيزغونډالټرنه – یا نیممنظمه ټرنه بولې. ټرنویونه سړی نیممنظمه ټرونې بولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ځکه چې(ځنګيز غونډالټرنه= کړنه په پاى کې)

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دى.

په الماني ژبلار کې.

دويمه ټرنه، چې په هغې کې کړنه يا کړ ، چې د هغې سره په دواړو غونډالو کې په نورمال ټرنځاى ۲ کې ولاړ وي. دا ټرنه ادوربال(يا ارجمله) ټرنه بلل کيږي.

الماني يې:

Beispiel: *deshalb (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 2)*

Er ist krank, *deshalb kommt* er heute nicht.

که دا پورته په الماني ترتيب وژباړو، نو وبه ليکو: .

په سمه پښتو کې: دا په پښتو کې هم ورسره بلد ځاى کې راځي .

بېلګه: له دې امله:

هغه ناروغ دى، له دې امله هغه نن نه راځي.

الماني ګرامر کې:

بېلګه:

Beispiel: *denn (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 3)*
Er kommt heute nicht, *denn* er *ist* krank.

په پښتو کې دا هم په هغه د پښتو ګرامر ور سره بلد ځاى کې راځي.

بېلګه: هغه نن نه راځي، دا چې (ځکه چې) هغه ناروغ دى.

په پښتو کې،، دا چې،، او ،،ځکه چې،، زما په اند همغه يو ډول دي او که څنګه؟

ټرنوييزې ويېنې(يا افادې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی کړی شي د غونډالو يو سم انديزه تړنه د تړنويونو له لارې ووايي(افاده کړي). له دې سره يوه برخغونډاله نوميزه کيږي او په يوه تړنوييزه ويېنه کې په يوه غونډاله کې ورګډيږي.

بېلګه: ځکه چې – له امله

څنګيز غونډالتړنه: ځکه چې(يا دا چې) هغه ناروغ دی، نن نه راځي

تړنوييزه ويېنه: د هغه د ناروغتيا له امله هغه نن نه راځي.

تړنوييزه ويېنه کې په غونډاله کې د کوما له لارې بېليدنه نه راځي.

حاالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

يادونه: دا ليکنه به کيدی شي بيا ځل څه ولري، خو بيا همغه متل دی‌چې دوه واره کنډلی کلک وي.

له هغه وخته مې چې د نومځانيوو او حالت په هکله ليکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا ليکنه سرته ورسوم، خو په خيل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې. په دې ليکنې دادئ پيل کوم، په دې هيله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مينه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه يواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره وړاندې کوم. دا چې څنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به يې څنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دئ.

زما ليکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنګه دی، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاينيوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې دا نو بايد څنګه وشي. دا چې پښتو هم يوه پوره ژبه ده، داسې لارې يا خپلې لارې لري، چې زه يې تاسو ته مخ ته کوم او دا چې څنګه وشي او څنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي. که په دې هکله ليکنې ولرو، زه لکه تل په خواشينئ وايم، چې ترې خبر نه يم او که ليکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل بلډولوالی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې ليکنې څخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ يا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکيت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا. موږ دا دواړه په ژبه کې لرو، چې ځنې ځايونه دما، دتا او ځنې بيا زما او ستا وايي. دا يوه پوهنيزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مينه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هيله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کيږي

نوميناتيو**Nominativ** (له لاتين څخه، نومونی يا نومونيز) په ګرامر کې د يوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه (سمه ليکنه يې: له هرڅه دمخه) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تيپيکي دئ چې د يوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کيږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کيږي، د يوه حالت سيستم په توګه رامنځ ته کيږي، چې دا نوميناتيو – اکوزاتيوسيستم بلل کيږي.

بيا: د نوميناتيو يا د ،، څوک،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو يا کړ له مخې د دوه ډوله ليکنو سره مخامخ يو:

لومړی:

سپين يا هغه کار ته ځي

سپين يا هغه کار ته لاړ

سپين يا هغه به کار ته لاړ شي

سپين يا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپين يا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

دويم ډول يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منه خورم

زه به منه وخورم

ما منه وخوړه

ما منه خوړلې وه.

دا همداسې د دويم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ريم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دريم کس کې ليکنه يو ډول ده، خو د ويلو څخه بريښي، چې لومړۍ ه څرګنده يا روښانه ه ده او په دويم کې بيا دا پڅه ه ده او که بل ډول يې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي)

يعنې په دريواړو کسانو کې يې توپير يو ډول دی، چې د کړنې پرته يې په ځو کړنو کې نومځاينيوی هم بدليږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دې.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کاليمينځی خرابيږي.

څه شی خرابيږي؟ ځواب:کاليمينځی

يادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د ليکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پو هيږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمينځي،کاليمينځی، کاليمينځونی يا کاليمينځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مينځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جينيتيو Der **Genitiv**

جينيتيو د الماني ګرامردويم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو بايد وي:

لومړی: دا حالت د ملکيت حالت يا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم يادېږي.

يادونه: په نوميز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بيلګې: ،،د ګاونډي کور،،.

دا د چا کور دي. دا د ګاونډي

،، د يوه لرې زنګ غږ،،.

د جينيتيو ،،په څه (شي)،، حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په غلا تورن دئ.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتيو Der **Dativ**

داتيو د الماني ژبې دريم حالت دئ يا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د ،، چاته حالت،، هم بلل کيږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بيلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوګی سوغات سپين ته ورکړ.

هوګی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زما (دما) ملګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

يادونه: د دې حالت اړونده حالت ليکنې په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتيو يوګرامري حالت دئ. په ورځنې الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې ،،څه (شی)،، يا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - يا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپل ورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

دا پورته غونداله زموږ پښتو کې داسې ورځنی نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملګري ته يوکتاب ډالی يا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم يا سوغات ورکوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام وورته وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دلته سربل ليکلی يا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زيات دي او همداسي کيدی شي سيرکومپوزېشنونه هم وي،چي هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کي ولوستلی شي. د نه کارځخه نيمګړی کار هم هرومرو ښه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موسترې کړي.

يادونه: د دي سر بلونو او وسترېلونو.... باندي خو نه پوهيږم، خو ما هغه د الماني انډول يا د يوه اماني وی انډول د دي له پاره اړيکويونه ليکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دلته به بيا د لږ بيا لوستني سره مخامخ شو، ما که په ليکلو سترې کوي هم، هيله ده، چي تاسو په لوستلو سترې نه کړي.

که له الماني څخه يې راواخلو، نو (بايد فکر ورته وکړو، چي په پښتو کي به څنګه وي؟) حالت يا کاسوس په الماني کي څلور حالتونه په نخښه کوي. حالت مورږ ته ښايي، چي نومن د نورو توکو سره په جمله کي د نومن، د ، ملکيت، داتيو او؟؟؟ څنګ نوری څه اړيکي لري. نومن يا نومونه، د هغه ملګري(چي ښځينه نارينه تري څرګنديږی(الماني يې ارتيکل)) همداسي وکيل يا نمايندہ(نومځاينيوی) په حالت کي جوړيږي.

دي ته سړی کردان يا بدلون وايي. نومونه، ارتيکل يا نر- ښځينه والی او نومځاينيوي د خپلي دندی له مخي ګردانيږي يا بڼه بدليږي

حالت د څه له پاره په کار راځي؟ Wofür braucht man den Kasus?

د دي له پاره چي د حالت موخه باندي وپوهيږو، غوره ده چي يوځل يوه جمله په پام کي راولو، چي توکي يې ګردان يا بڼه-بدل شوي نه وي. دلته پام ته راځي، چي دا چي دايوګوني حالتونه نه يواځي يوه دنده لري، بلکه د دي له پاره مسئوليت يا دنده لري، چي مورږ وپوهيږو. يوه غونډاله چي دا په پام کي ونه نيسي د پوهېدلو نه ده.

دلته يوه بېلګه راوړو:

نابڼه بدلون سره: ښځه وروړملا لور خولي ورکوي.

بڼه بدلون سره: د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

لاندي يې الماني:

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.
Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالي ځانګړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده. د دې په الماني کې (په پښتو کې باید ځانله څېړنې پرې و شي) د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت کې دا پښتو يې وپوهېږو .

ګردان يا بڼه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه ونې يا نوميناتيو اړيکي نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه يا بڼه بدلونه يې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه يې پيل کوو او بيا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv   Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die   Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکيت(؟) + نوموی ملکيت+ داتيو(؟) نومن کړنه يا پرېديکات

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولې ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکيت څخه پيل کيږي او پسي ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړيين دی.

د الماني غونډاله په نومونه پيليږي، خو لاندې پښتو يې په خاوندوالي پيليږي، پسې نوميناتيو راځي بيا خاوندالی پسې داتيو پسې خولې باندې پرېکړه نه کوم، چې د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېديکات يا کړنه ده.

د پښتو حالتونه يې داسې

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولې ورکوي.

د دې پوښتنه به داسې وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتيو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتيو حالت ګومان مې دی نه شته. پوښتنه دا ده، چې ايا موږ د اکوزاتيو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو يوه موضوع بايد وي. په الماني کې هم کله کله داتيو د اکوزاتيو سره رآځي. په پورته غونداله کې خولې په الماني کې اکوزاتيو دی، خو پښتو کې داسې بريښي، چې نوميناتيو دی، و بيا هم پوره څېړنې ته يې اړتيا شته.

نوموی کېدی شي د چا /څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چې پيژندل – او څېړلکيږي د همدې پورته پوښتنويونو له لارې کيږي.

په پښتو کې نومځاينيوي او حالتونه

ما تراوسه له تاسو سره د الماني نومځاينيوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې ليکنې ګډې کړې. راځئ، چې وګورو، چې دا به په پښتو کې څنګه وي. دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندې ودانې وي.

په پښتو کې نومځاينيوي:

په الماني کې مو وليدل، چې د نومځاينيوو ډېر ډولونه دي، خو موږ په پښتو کې ګورو چې پيداښتي بايد بل ډول وي، زه به يې له ډلې دا لاندې راواخلم او نور به هم سره خبرو ته راواچوو.

<u>**Personalpronomen**</u> ځانيز يا شخصي نومځاينيوي

د هرې ژبې د ويونو او همداسې د نومځاينيوو جوړښت سره توپير لري او بايد يې هم ولري، دا پيداښتي ده. دا نومځاينيوي په الماني کې ډېر ډولونه لري، خو موږ په پښتو کې دا ساده څېړو او په نورو وړو غټو يې نه غږېږم، دا به نورو ګرانو د ژبې مينه والو ته پرېږدو.

نومځاينيوي د کړنو ډولونو سره هم توپير لري، چې په لاندې کې به يې وګورو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړینه یادونه: موږ په یوهبل ځای کې هم دا موضوع څېړلې او هلته مو ښوولې، چې زما، زخمږ، تستا، ستاسو په ځای ۍم یې دما، دتا، دموږ، دتاسو دي. تاسوهمبیا پوره پام ورته وکۍ.

موږ نومځاینیوي لرو:

لومړی کس: زه، ما.

دویم کس: ته، تا،

نږدې دریم کی نارینه: دی ، ده،

ښځینه : دا ، دې

دریم لرې نارینه: هغه (دلته ه روښانه ده)، هغه(دلته ه پڅه ده)،

ښځینه: هغه، هغې.

زیات یې : موږ، تاسو، دوي او هغوي

اوس غواړو دا په غونډالو کې وکاروو:

زه اوس غواړم یواځې د لومړي کس له پاره دا د کړنې سره وکاروم. او وبه ګورو، چې توپیر یې د نورو .ژبو یا د الماني سره څه دۍ. الماني غونډالې به را نه وړو، یواځې به یې څرنګوالې ته کوته ونیسو.

د ځم یا تلل سره: زه ځم ، زه لاړم، زه به لاړ شم، زه تللم، زه تللی وم.

ګورو دلته په ټولو مهالونو کې همغه ،، زه ،، راځي.

د یو بلې کړنې ،، خوړل،، سره:

زه مڼه خورم، زه به مڼه وخورم.

ما مڼه وخوړه. ما منه خوړه. ما مڼه خوړلې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د ،، خوړل،، سره ګوري، چې په ځنو مهالونو کې ،، زه ،، راځي او بيا دا ،، زه ،، په ما اوړي يا د زه په ځاى ما راځي.

موږ داسې مخ ته ځو:

لومړى:

په دې نورو، يعنې د دويم کس او دريمو کسانو له پاره هم په همدې ډول د کړن د بڼه بدلون سره په ځنو کړنو کې نومځانيوى هم (بڼه) بدليږي.

له پورته نومځاينيوو برېښي، چې د زه، ته، دا، هغه(؟روښانه يا څرګنده ه) له پاره زيات نه شته، چې دا د پښتو ژبې و الماني ته يوه بله ځانګړنه ده.

ځنې کسان بيا د تا له پاره زيات تاسو نه ليکي، دوي د ته له پاره تسوليکي، چې دا ناسم دى او دا تاسو د تا زيات دى او نه د ته.

دويم:

زموږ د څېړنې دويمه دنده دې دا وي، چې دکومو کړنو له پاره نومځاينيوي بدليږي او د کومو له پاره نه بدليږي او د دې له پاره کومه ژبپوهنيزه لار شته او که څنګه؟.

يادونه: په الماني ژبه کې لکه په پښتو کې چې له زه څخه بيا ،، ما،، جوړيږي، داسې لار نه شته او په ټولو وختونو کې همغه نومځاينيوى راځي.

دريم:

موږ خو په الماني ژبه کې د نومځاينيوو څو ډولونه وکتل يا و څېړل. دادې د ګرانو لوستونکو او مينه والو دنده وي، چې په پښتو کې هم وڅېړي، چې موږ څو ډوله نومځاينيوي لرو او يا همدا ځانيز نومځاى نيوي لرو او بس..

کازوس يا حالت په پښتو کې:

په الماني کې مو حالتونه د ګرامر په بنسټ يا له مخې وڅېړل، چې نومينايتو، جينيتيو، اکوزاتيو او داتيو دي. راځى، چې دا او يا موږ دا انډول څنګه بيا ليک، ژبې سره ورته دي، خو کټمټ نه دي، چې دا ځانګړنوالى د پښتو او الماني منځ کې هم شته. راځى چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو کې هم وځیږو، چې څو او ولې شته یا نه شته او یا د دې له پاره نورې کومې لارې شته.

دا چې پښتو هم یوه ژبه ده او پوره ژبه ده، نو هرومرو په پښتو کې هم د دې له پاره د لیکنو او ویلو اندول یا د موخې روښانه ونې له پاره څه لرو، چې په دې به سره اندونه ګډ کړو.

موږ دا د الماني حالتونه یو ځل را اخلو او بیا یې هر یو د پښتو د څرنګوالي سرهپرتله کوو:

. موږ یې الماني لیکو او په پښتو یې هم زباړو. په پښتو به یې نو پیداښتي ده، چې د پښتو ژبلار سره لیکو او بیا به یې څرنګوالی څېړو

لومړی حالت نومیناتیو:

Der Vater schießt ein Tor!
Wer oder was schießt ein Tor? Der Vater!

پلار یو ګول کوي یا وهي.
څوک یا څه شی یو ګول کوي یا وهي؟ پلار!

یا دا لاندې

پلار یو ګول وواهه.

چا یا څه شي یو ګول وواهه؟ پلار!

دلته په پښتو کې ګوره څوک او چا راغلل

دویم: د ملکیت حالت

Wir gedenken der Verstorbenen.
Wessen gedenken wir? Der Verstorbenen!

(c) ketabton.com: The Digital Library

!موږ د چا دعا کوو؟ د مړو

یا دا داسې هم سمه لیکو:

موږ مړو ته دعا کوو.

موږ چا ته دعا کوو؟ مړو ته!

په پورته پښتو دوه غونډالو کې موږ دا پوښتنویونه داسې کارولې: (د) چا او چا (ته) .

دریم: کموتاتیوحالت

Das Auto gehört der Mutter.
Wem gehört das Auto? Der Mutter!

دا موټر د مور دی. او که غواړی: دا موټر په مور پورې اړه لري، خو زموږ له پاره یې همغه لومړی لیکنه سمه ده او ورځنۍ ده.

دا موټر د چا دی؟ د مور!

څلورم: اسوخیاتیو حالت

Das Mädchen sucht ihren Bruder.
Wen oder was sucht das Mädchen? Ihren Bruder!

نجلی خپل (د هغې) ورور لټوي.

! نجلۍ څوک یا څه(شی) لټوي؟ د هغې ورور

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ته په پورته کې یواځې یو د نومیناتیو حالت روښانه شو، چې په پښتو شته، نور څه په داسې روښانه توګه ، چې هغه دې کوم یا څنګه حالت وي، نه شو کتلی، د حالت د پېژند په بنسټ، مو دې لاندې ته مو پام رااوړي:

موږ د څوک او چا څخه پرته نور لرو چې هغه د چا سره یوځای راوړل کیږي او یوه موخه ترې روښانه کیږي، د ،، د ،، او ،، ته ،، په مرسته، چې زه یې همدا راوړم او نور کار دې زموږ د ځوانو ژبپوهان په لاس کې وي، خو دا دوي د بلې ژبې له مرستې پرته نه شي کولی، موږ باید خپله ژبه یا ښه یې د ژبې ژبلار د نورو ژبو ژبلار په مرسته کره او پوره کړو.

یو د ،، د ،، سره غونډالې چې راځي ملکیت په کوته کوي او د انډول نومځاینیوي سره.

بېلګې یې

دا د سپین کور دی. د ملکیت د مورفیم یا یو سېلبي ،، د ،، سره

دا د جنیتیو د حالت سره انډول دی، خو پوښتنه اوس دا ده، چې ایا دا ،، د چا،، موږ دا حالت بللی شو او که دا یواځې د ،، د ،، حالت بولو، چې دا هم د څېړنې دی.

دا د چا کور دی؟ د سپین!

دوه: موږ ،، ته ،، لرو

زه خپلې دا خبرې یا لیکنې په دې هکله دلته پایوم او نور مې ګومان کوم بس دی. که ما په خپلو پخوانیو لیکنو کې څوک زړه بدي کړي وي، د هغوي څخه زیاته بخښنه غواړم. هر څه چې کوم، ګومان مې دی، چې سم به وي، خو ګومان یوه پوهنیز څه ویل نه دي

زما،، که ،،دما،، او همداسې ،، زه،، او ،،ما،، ته،،

پوهیږو او پیداښتي ده، چې حالونه به په پښتو او الماني کې هرو مرو توپیر لري او دا توپیر به یې دومره کوچنی هم نه وي او دا هم زما (دما) له پاره بنسټیزه ده، چې د پښتو د لیکنو له پاره مې د الماني لیکنو څخه لار پیدا کړې او غوره د یوه څه لار ده، بیا پرې تګ کېدونکی دی یا پرې تګ کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځودې خپلې موخې ته، چې باید ښه پام ورته وشي.

موږ. ولیدل، چې په الماني ژبه کې د هر حالت به پاره خپل خپلواک نومځای نیوي شته او له هِې څخه جوتیږي، چې د کوم حالت سره سر او کار لرو، خو په پښتو کې موږ. داسې روښانه نومځاینیوي یا نه لرو او یا مو په لیکنو کې دا سې سم د حالت په بنسټ نه دي څېړلي او دا به یې زماله پاره نوره هم بده وي، چې که وي او زه ترې نه یم خبر، خو په خواشینۍ باید ووایم، چې موږ. په پښتو کې د پوهنیزو څه پیداکول د ن ج له لارې نه لرو. له ځان څخه به ملامتیا لرې کونم او دا په هر ژبه کې ورځنۍ ده، چې په یوه څه ډېر کسان څه لیکي.

زموږ. په ولس کې دا ،، زما، ستا ....،، او ،، دما، دتا، ....،، دواړه وېنې یا ویونه شته. په ځنو ځایونو کې زما، ستا، زموږ. ستاسو کاروي او بیا په نورو ځایونو کې د ما، د تا، د موږ ، د تاسو، د هغه، د هغوي کاروي، چې په دریم کی کې یې کارونه بیا یو ډول ده، چې له دې امله زیاتو لیکونکو ته یې په ټولیزوالي کې ستونځې رامنځ ته کیږي. دلته پرې کړه اړیینه ده، چې د ژبلارې له لارې یې کوم سم دی؟

دا ګرامري ستونځه یواځې د لومړي، دویم او د همدې نومځانیوو د زیاتو له پاره په ملکیت کې رامنځ ته کیږي، نو اوس باید پرېکړه دا وي، چې دا ،، د ،، د ملکیت مورفیم دی او یواځې دا ،،د،، دملکیت له پاره جوګه دی او که نه د دې لیکنې له دا ،، یواځې،، زما،، او ،، ستا ،، د ملکیت مورفیمونه دی د لومړي او دویم کس له پاره. د دریم کس له پاره بیا هم هغه ،، د ،، د ملکیت مورفیم راځي .

راځئ، چې دا زما، دما او ستا او د تا ،،،،، حالتونه لږ سره وڅېړو.

اړیینه یادونه: موږ. به دلته په نومیز حالت باندې هم یوه غزېدلی پام وکړو، چې هلته هم ځنې څه د روښانه ولو له پاره شته.

د دې له پاره لنډ دا حالتونه د پوښتنوسره یوځېږو

نومیز او که نومه ونیز حالت:

پوښتنې دي: څوک، چا، څه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ځم. څوک ځي؟ زه

زه مړی خورم. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځواب: زه

ته مړی خورې.پوښته: څوک مړی خوري؟ ځواب: ته

هغه (پام: دلته ه روښانه ده) مړی خوري. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځوب: هغه (روښانه ه)

خو دا بیا په ځنو- لکه دلته- کړنویونو کې د تېر وخت له پاره په،، چا،، ته اوړي.

بېلګې:

ما مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ ما

تا مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ تا

هغه (دلته ه پڅه ده) مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ هغه(دلته هم ه پڅه ده).

دا د ډېرګړو نارینه او ښځینه له پاره د ې غونډالي ګران لوستونکي جوړې کړی.

یادونه ۱: زموږ ځني ادیبان په دې اخرو وختونو کې د دویم کس د ډېر ګړو له پاره تسو لیکي، نو ګومان مې دی، چې هغوي به په دې اند وي، چې ګوندې دا د ته ډېر دي. دا د ،، تا،، ډېر دی، نو له دې امله ،،تسو،، ناسم او تاسو لکه تل سم دی.

یادونه ۲ : خو په دا ،،نر،، ، چې ځني ادیبان یې نرینه لیکي، نو ،، نرینه،، او نارینه باندې زه هم پرېکړه نه شم کولی، دا نارینه مو تل لروده، خو د ولې ؟ له پارهیې ځواب نه لرم، نو کېدی شي نرینه وي.

موږ دلته د یوه حالت سره مخامخ شو، چې د ځنو کړنویونو د کړنو سره دا ،، زه، ته،، په ،، ما او تاسو،، بدلیږي. پوښتنه دلته ده، چې ایا دا یوه لار لري او که نه. لار به ورته پیداکوو نه لار به یې ومو، که وه ښه او که نه نو..

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يوه لار لري:

لومړی: هغه ويونه چې په يو څه نه کرل کيږي، دا په دې مانا، چې دا کړونی يوه پرېکړوني ته اړتيا نه لري، نو په هغو کې دا ،،زه، ته ...،، په ،، ما، تا .... ،، نه بدليږي.

بېلګې: تلل، کښيناستل، درې دل او نور

زه ځم. ته ځې هغه ځي ....

زه تللم، زه تللی وم ، ته تللی وې او هغه تللی وو......

دويم د خاوندوالي حالت: دا ،، دچا،، حالت دی. دلته پوښتنه اوس دا ده، چې دا ،، د،، د ملکيت مورفيم دی او که دا غونډ وی،، د چا،، د خواندوالي يا مالکيت پوښتنوی دي. دلته د خبرو له پاره اړتيا شته.

په دې حالت کې موږ هم د ژبې له مخې يو ستر پرابلم لرو او هغه دا چې دا ،، دچا،، په ځواب کې، ،، دما، د موږ، دتا، د تاسو،، (په دريم کې بدلون نه راځي او که ،، زما، زموږ، ستا او ستاسو،، سم دي(په دريم کې بدلون نه شته).

په پښتو ژبه کې د ،، زما او ....،، ويونکي په ليکلوست کې مخ ته دي، نو له دې امله دا ،،زما او ... ،، د خواندوالي ځای نيولی.

که د ،، د ،، مورفيم د خاوندوالي مورفيم وي، نو بيا د ژبلارې سره سم ،، دما او ... ،، سم دي، چې ټوليز باور يې هم په همدې بنسټ پوره کيږي، دا په دې مانا چې د لومړي ، دويم او دريم کس له پاره يو ډول راځي او ژبپوهانو ته بيا په ترې پوهېدنو کې ورسره ستونځې نه پېښيږي.

دريم: د ،، چا ته،، حالت:له الماني څخه پښتو ته يې دا د داتيو حالت دی، زهنه پوهېږم، چې موږ يې څنګه وبولو او ايا دا پهپښتو کې رښتيا هم حالت پهګوته کوي او که ؟ پهدې بايد پوهنيزې څېړنې او خبرې وشي. دلايل راوړل شي او سره پرې باوري شو.

دا څپلی سپين يا هغه ته ورکوم. دا څپلی چا ته ورکوم؟ هغه ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: د ،،پرچا،، حالت: دا چې دا اهم حالت کېدی شي، موخه ور خو دی، خو لکهد مخه هم خبرو ته اړتیا ده.

څپلی پر هغه پلورم. څپلی په (پر) پولرم؟ پر هغه.

دویمه د خبرو موضوع مو د(له)... سره، څخه ده. دا مې هم له ډېره وخته په اند کې وو، چې یوه لیکنه پرې ولرم.

کوم یو او ولې سم دی؟: له تا سره کورته ځم او که د تا سره کورته ځم

د ننګرهار شینوارو اچین ولسوالی سره مې هغه ولیده. یا که

له ننګرهار شینوارو اچین ولسوالی سره مې هغه ولیده

د رغنځي سره ځنګ کې او که له رغنځي سره ځنګ کې.

خبره په دې کې ده چې، دا ،، د(له) رغنځی،، سره نږدې دي او که نه دا د یا له د سره یو سرکومپوزېښن دی. په دې باید ځېړنې وشي.

که دا ،،سره،، پوستپوزېشن وي، نو بیا دا ،،د،، او نه ،، له،، سم دی او که دا ،، د(له) ... سره، سرکومپوزېشن وي، نو بیا مو خوښه.

بیا د حالت له پاره لنډ زما وړاندیز د پوښتنو له لارې:

لومړی: څوک، چا، څه شی.

دویم: د چا ، د څه شي،

دریم: چا ته، څه شي ته

ځلورم:پرچا، پر څه (دې کې زه داسې لږ په چرت کې یم)

نور نومونه او څه مو چې زړه غواړي د ګرانو ژبپوهانو دنده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته برخه دلته يو ځل بيا لنډه راوړو او هيله ده، چې دا بيا راوړنه به يې وزغمو. دا چې موږ لا تراوسه په پوهنو کې پوره ستنوځې لرو، نو د لا پوره ستونځوبيو له پاره دې دا بيا راوړنه هم زغموږ وي.

يادونه: دا ځلورم لږ د پوښتني لاندې راځي، ځېړنه يې اړيينه ده.

يادونه: دا لاندې ليکنه د پورته ليکنې تکرار ده، خو دلته د پښتو پهبنسټ پهکې فکر شوی.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

حالتونه او په بنسټ يې ،، زما که دما،،

ما په دې هکله ليکنې کړي، خو هلته مې د الماني حالتونو په بنسټ دا کار سرته رسولی وو. اوس راځم پښتو ته، چې نو موږ به ورسره په پښتو کې څه کوو؟

زه چې هرڅومره وهڅېدم، ما دري حالتونه د پوښتنحالت په بنسټ وميندل او له دې اخوا نور پرې پوه نه شوم. شايد په دې هم پوره کار شوی وي، خو بيا هم د مخ ته تېر په ځېړ بخښنه دې وي.

له همدې پيله يوه يادونه.

زه به د ا حاالتونه د پوښتنويونو په بنسټ وځېړم.

(لومړی: نوميناتيو يا د نومونې حالت:

دا حالت د څوک، چا او څه شي حالت دی، چې نومځای نيوي يې زه، ما، ته، تا،هغه،) هغې او د شي له پاره هم هغه دا دې او دريم ته هم راځي.هغې، هغه .

په دې حالت کې پرته له کړن- يا کېدنوي څخه ځني نومځاينيوي هم بدليږي، چې هغه کړنويونه روښانه دي.

بيا: هغهکړنويونه، چې پرېکړونی نه لري، د هغو لهپره نهبدليږي او هغه کړنويونه، چې د هغوي لهپاره پرېکړونی وي، د هغو سره بدليږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د لومړي، دويم او دريم يوګونو يا يوګړو.

بېلګې: زه خورم، ماوخوړه، ته خورې، تا وخوړه، هغه (ن، ښ) خوري، هغه، هغې وخوړه. د ډېرکړو له پاره يې بېلګې نه راوړم، هغه ساده دي. په دې حالت کې زه په ما، ته په تا او هغه، په هغه، هغې بدل شول.

د هغو له پاره بېلګه، چې زه، زه پاتېږي: تلل: زه ځم زه تللی وم.

دويم: د خاوندوالي حالت:

د دې حالت پوښتنځاينيوي دي: د چا او د څه شي. په دې حالت کې ،، د څوک،، نه شته او دا نور همهغسې راځي، خو د ،، د ،، سره. دا په دې مانا، چې دا ،، د ،، په پښتو کې يواځې د خاوندوالي مورفيم دی.

دلته يوه ستونځه شته، چې بل ځای کې مې هم څېړلې، خو دلته به يې هم داسې لږ روښانه کوم:

،، زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ، دتا او دتاسو،، کوم يې د ژبلار له لارې سم دي؟

دلته د زه، زموږ او ... له پاره دا ،، د ،، نه راخي، يايې موږ نه ليکو.

بېلګې: زما کتاب، زموږ کتاب، ستا کتاب، ستاسو کتاب. خو

غوره يادونه يا غوره راوړنه:

موږ پښتانه دوه د خاوندوالي نومځاينيوي کاروو: زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ او دتا، دتاسو،، زما په اند، چې زموږ د پښتنو دا د،، زما، ستا... نومځاينيوو کسان په پوهنه کې مخ ته دي، نو له دې امله دا زما، ستا او ... کارول کيږي، خو که اوس دې پورته د خاوندوالي مورفيم،، د ،، ته ژور پام راواړوو، نو دما، دموږ، د تا، د تاسو به و زما، زموږ، ستا، ستاسو ته سم وي. دا نور هم د ګرانو لوستونکو له پاره د څېړنې دی.

دريم : د چا ته ، څه ته حالت دی، پوښتنويونو له مخې: دلته هم د نوميناتيو سره په پای کې ،، ته ،، زياېږي، نو له دې امله دا د مورفيم،، ته،، حالت دی، چې ما خو فکر کاوه، چې د داتيو اندول به وي، خو دا چې څنګه دی، دا دې ګران لوستونکي نور هم پسې ژور کړي.

سپين ماته، تاته، هغه ته .... کتابونه راوړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يې دلته نور ښځينه نارينه او نور ډولونه نه څېړم. ما پرته له دې نور حالتونه ونه مېندل. دا د يوې بنسټيزې څېړنې پوره ارزښت لري او بيا

دي ،، زما، ستا، او ... ، دما، دتا... کې دې بيا بيا هم فکر وشي. چې زه په ،، دما، دتا باندې ولاړ يم.

زما ، ستا او نور ورځني شوي دي، خو زما موخه د پورته يادشوي د خاوندوالي مورفيم له مخې د سم او ناسم څخه ده او دا هم د ژبلار له لارې، زه خو د پرېکړې حق نه لرم.

هر پوهنيز څه چې راوړو، هلته سم دي، چې مخامخوالی ونه لري او تولیز وي. بيا: د مخامخوالي په څنګ کې دا تولیزوالی يې هم خورا غوره دی، چې بې له دې څه نه شي سم بللکېدی..

نو په زما ،ستا او د هغه په خاوندوالي يواځې دا دريم کس دا د ،، د ،، مورفيم لري او په دما،دتا او د هغه کې دا ،، د ،، درېواړه لري. دا يو بديل تولیز نه دی او دا د ،، د،، سره تولیز دی سم به دواړو ته، ځکه ووايو، چې دواړه د ولس دي او د ولس څه د ولس وي، خو بيا هم کليوالي او معياري سره بېلېدی شي. بيا هم وايم، چې دا د څېړنې وړ بولم. له معياري څخه ترې پوهېدنه دا ده، چې په تولو لاروبرابر. .

يادونه: دا چې زما ليکنې لومړی د تاند په درنه خپرونه کې خورې شوي، نو داسې لړ د مخوينې يې ډېرې دي

زه له پوره ډېر وخت څخه دپښتو ژبې سره او د همدې له پاره د الماني ژبې سره سر اوکارلرم. دا خو لا د مخه هم جوته وه، چې ژبه په ختّه کې پوره پيچلې اوستونځمنه ده، دژبپوهنې له مخې.
زه د ژبپوهنې سره اوژبلارپوهنې سره داسې ډېر سر او کارنه لرم،خوزما د ګرانو ليکوالانو ناسمې ليکنې ته را پام شوی اود هغو له امله داسې لړ څه د ګرامرسره هم بايد ګير وم، چې پوره ستونځمن کاردی.
اوس ګورم، چې ژبه پوره ګرانه ده او په ژبلارو پوهېدل هم پوره د ستونځو مل دی اوپوره پام غواړي.
دې ته تل ګوته نيسم، چې دا دژبې زده کړې، چې غواړي په پښتوښه وپوهيږي، نويوه دباندنی ژبه يې بايد ښه زده وي، پرته له دې په پښتو او ژبلارو سم نه شي پوهيدلی.

Konjunktion (Wortart)

کونيونکڅيون (لاتين: ټرونی يا ټړنوی) ويېوول

کونيونکڅيون، ټرونوی، يونکڅيون په ګرامرکې يو ويېوول دی، چې د ويونو، غونډلې برخو، يا غونډلو منځ کې سينتکتيکي(syntaktische په نخښنو) ټړنې منځ ته راولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هممهال سم اندیزې یا ګرامري اړیکي د ترلو توکو منځ کې روښانه یا افاده کوي. د
پرېپوزېځیونونو یا اړیکویونو سره یوځای، چې ژبنیزې ورنږدې موخې پوره کوي کیدی
شي کونیونکځیونونه د اړیکویونه Relatoren په څېر رایوځای کیږي.
زه یې په دې پیل کې درې بیلګې راوړم، چې دوه یې د شمیرپوهنې بنسټ ترونې دي.
دا باید په نخښه کړم، چې دا په شمیرپوهنه کې‌ویناوپسره تړي، دا زما د شمیرپوهنې سم اند
کتاب کې ببا ښه روښانه شویاواړونده لیکنې یې هم شته.
لومړی:
،،یا،،
کابل ته ځم یا کندهار ته ځم. یا
. کابل یا کندهار ته ځم
دویم:
،،او ،،
زه جلال اباد ته ځم، او کابل ته ځم.
جلالاباد او کابل ته ځم
یادونه: دا دوه ترنویونه ،، او ،، او،، یا ،، د شمیرپوهنې سم اند بنستیز ترنویونه دي .
دریم:
،،تر،،
ټول کسان ناست وو، ترڅو یا تر هغې ټول میلمانه کټونو (خوبځایونو) ته لاړل یا
ټول کسان ناست وو، ترڅو ټول میلمانه کورونو ته لاړ شي.
زه به له ۴ تر ښپږ بجو درشم.
په دې لمنځتون کې ۲۰۰ تر ۲۵۰ کسان ځاییږي.
پورته غونډالي ته یوه یادونه، چې اړیینه ده: ځنې کسان به ووایي، چې: له ۲۰۰ تر...
دلته له څخه نه شته، ځکه دلته د ۲۰۰ موخه پیل نه دی، دا له ... نه دی.
ګورو، چې ،،تر،، ترونوی دی او پرته له دې پرېپوزېشن هم دي.
که ،،تر،، یوه بله ګراماتیکي دنده سرته رسولی، نوما به دلته راوړې وی، خوباید
وهځیږو، چې ،،تر ،،د نورو اړیکویونودنده په غاړه نه اخلي
ځنې لیکوال اوپښتو پوهان یې د پرتلې له پاره هم کاروي، خودا ناسم دی. بله لیکنه کې به
دا راوړل شي.

فونیم او نور ...

ګرانو لوستونکو!

که تاسو دا لاندې راوړلي موضوعات دبېلګې په توګه الماني - او باور مې دي، چې
نورو ژبو کې هم- وګوری، نو وبه وینی، چې دا هره یوه موضوع یې پوره ډېره روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. زه هڅېږم، چې لږ تر لږه د دې پېژندونه تاسو سره ګډ کړم او د شوني یا کېدړني پولې پورې به یې توپیرونه هم سره روښانه کړو. باور وکړئ، چې زه دا لولم، ډېر ښه روښانه دي او خوند ترې اخلم. زما په لیکنو کې تکرار راځي، د دې بخښنه غواړم، خو وایي، دوه واره تړلی کلک وي. پوهېږم، چې ځنې ویونه لږ زیاتې روښانتیا ته اړتیا لري، چې زه یې دومره ډېر زغم نه لرم او باوري یم، چې مینه وال به دا کار سرته ورسوي، یا به یې سرته رسولی وي..

فونیم نو څه شی دئ؟ phonem

فونېم:

پیلیادونه: په نورو ژبو یا لږ ترلږه الماني کې ډېر ویونه شته، چې د غږ په مانا دي، خو موږ په پښتو کې همدا غږ، ګړ او ویل لرو. نه پوهیږم، چې اواز مو پښتو دئ او که نه؟ زه به په دې غږ او ګړپاتې شم او بیا له الماني به د هغه بل ډول غږ له پاره دا د غږ سره مل په یوه بل ډول روښانه کړم

پېژند: د یو فونیم (زوړ یوناني نوم دئ په لاندې ماناوو:

() **Phonem** Ein له altgriechisch φωνή *phōnḗ*, پښتو: غږ یا ګړ('

.

د ټولو غږونو یو ذهني ټولګی دئ، چې په یوه ګړیزه ژبه کې همغه یا برابره توپیرېدونکې دنده لري.

بېلګه: که فونیم /ښ/ راواخلو، نو دا په بېلو بېلو ځایونو کې په بېلا بېل ډول ویل کیږي، خو موخه ترې همغه اخستل دي یا همغه اخستل ، دا په دې مانا، چې په پښتو کې یې د ویونو په منځ کې کوم توپیر نه لري دا یواځې د ویېنې ډولونه دئ، لکه په ،، ښه،، کې، چې ځنو ځایونو پرته له ښ په خ او ش هم وېل کیږي، خو موخه ترې همغه پوهېدلکیږي، نو له دې امله ګړیزه ژبه یا ویلو کې، خو که کوم فونېم بدل شي، نو مانایې ورسره نه بدلیږي.

دلته په فونېم کې همدا ګړ یا غږ یووالی دئ یا که غواړئ همدا یو غږ یو یوالی دئ لکه د / ر / یا /ت/ او نورو غږ، چې خپله مانا نه لري، خو په وی کې وی ته هغه انډول مانا ورکوي دا دې په ګوته وي، چې دا غږ د سیلبې له لارې روښانه دئ..

د دې بېلګې په دې نورو ژبو کې لږ روښانه دی، خو زه ورسره په پښتو کې ستونځې لرم، چې هغه باید په ګډه سره اوبی کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوونونه یا یووالي، نو په ژبه کې څنګه او کوم دي؟

په پورته کې ګورو، چې /ر/ او / ت/ مو ورکړي، چې همدا هر یو یې یووالی دی. همدایې د پیژند یووالی دی، چې غږ راوځي، نو دا به یو سیلبې وي. که زه ناسم وم، بخښنه راته وکړئ، خو ګومان مې دی، زموږ ژبپوهان یې څپه بولي، که داسې وي، نو بیا ګړ – یا غږڅپې ته به څه ووایو. راځئ، چې په دې سېلبې پاتې شو او که غواړئ سېلاب.

لاندې بېلګې ګورو:

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،مار ،، / ،، تار ،،

په پورته کې ګورو، چې نور ټول توري همغه دي او یواځې لومړي توري یې سره بدل دي او له دې امله معنا بدلېدونکي دي.

د دې ویونو د ماناو توپیر د وېلو یا لیکلو، ویونو جوړې یا خورا کوچنۍ (مینیمال) جوړې بلل کیږي لکه دا پورته. مینیمال ځکه، چې هغه خورا کوچنۍ جوړې دې. وروسته روښانه پېژند شته

بیا: دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څیر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي..

Allophoneد یوه غږ بلډولوالی

د دې یوه غږ ښ الوفونونه /ښ/ روښانه دي، چې په بېلابېلو ځایونو کې بېلابېل ویل کیږي.

الوفون یوناني وی دی، چې الو د بل او فون د غږ یا ګړپه مانا دي یعنې بل ډول غږ یا اواز یا ګړ، نو له دې امله الوفونونه د فونېم بل ډولوالی دی، چې د فونېمبدلون یا سبفونېم بدلون په نامه یادیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سره خپلوانو ویونو یا کلمو پېژند یا یې نوره هم ښه سره توپېری پېژند ونه یې :

: دېستینګېم: **Distingem**

فونېم او ګرافېم د دېستینګېم کلمې یا وی لاندې سره راټولیږي یا رایوځای کیږي.

دا په دې مانا، چې دیستېنګېم دوه برخې دي: ګرافیم او فونېم.

:ګرافېم **Graphem**

. فونېم له ګرافېم څخه توپیریږي . ګرافېم د لیکلشوې ژبې خورا کوچنی ماناتوپیرېدونکی یووالی دئ

فونېم **Phonem**

.فونېم د ویونکي – یا ګړ ژبې خورا کوچنی ماناتوپیرېدونکي یووالي دئ

مورفېم **Morphem**

یادونه: مورفیم دلته انډ راغلی. بل ځای کې بیاپوره څېړلشوی دي.

فونېم له مورفېم څخه توپېر لري. فونېم د خورا کوچنی د ژبې ماناتوپیرېدونکی یوون په څېر پیژند لري، په داسې حال کې چې مورفېم د ژبې خورا کوچني مانا وړونکي یووالي یا یوون په څېر پېژند لري، چې دواړه سیمانتیکي ژبنیزه منځپانګه لري.

یادونه: دا یو اوږد د خبرو څه لري، چې زه یې زما د پاتې وخت سره لږ نورې شننې ته بېواکه یم، خو دا مې داسې لږ څه پیژندونه له الماني تاسو سره ګډ کړل، په دې هیله، چې ستاسو مینه مې ورسره راپارولې وي، بیا وایم، چې دا پوهنه پرته له یوې وتلې ژبې د زده کړې څخه نه کیږي

د دې کلمو د یووالو پېژندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته مې ولیکل، چې د فونیم یووالی لکه لاندې بېلګه کې /م/ دئ

د مورفیم یووالی سیلبي یا سیلاب دئ، هر مورفیم یو سېلبي دئ.

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،شل ،، / شل ،، (د ش پښ پښ الف سره ویل

د ماناو توپیر د ګړیزو ویونو جوړې یا خورا کوچنۍ (مینیمال) جوړې بلل کیږي

دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څیر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي

بیا یې یووالی: د دې پورته ژبنیو توکو یووالی نو د سېلبې څخه څرګندیږي، دا یو سېلبي دي او دا یې یووالی هم دئ. یو وی کړی شي یو سېلبي یا ډېر سېلبي وي، مګر دا ټول یوسېلبي دي.

فونیم د ویلشوې وي ماناتوپیرپېدونکی یووالی دئ. دا په دې مانا، چې د یوه فونیم بدلول د یو بل فوني سره د وي مانا بدلیږي یا تغیر خوري

د دې لاندې څخه موخه پوهېدل کیږي او وروسته همراځي، نو دا همداسې په الماني تاسو ته وړاندې کوم

- **R***atte* -**M***atte*
- Phonemaustausch im Inlaut:*M***o***de* - *M***a***de*
- Phonemaustausch im Anlaut:**R***atte* -**M***atte*
-
- Phonemaustausch im Auslaut:*Ruh***e**- *Ruh***m**

دا بېلګه په ګوته کوي، چې فونیم ماناوړونکی یووالی نه انځوروي، بلکه مانا توپیرونه په ګوته کوي

سړی ویلی شي: فونیم د یوه وي هغه خورا کوچنی غږیزه جوړښتبرخه ده د وي توپیرپېدونکي دندې سره. د فونیم د بدلون له لارې د وي مانا بدلیږي، دا فونیم پخپله نه مانا وړونکی دئ.

نورې بېلګې:

فونېمبدلېدنه په پیلغږ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور – ګور

مړه – پړه

تار – مار

او لاندې یې الماني

Phonemaustausch im Anlaut:

- **F**all - **B**all
- **t**oll - **v**oll
- **D**orf - **T**orf

فونيمبدلېدنه په پايغږ يا پايګړکې

کار - کال

ورور - خور

لاندې الماني

Phonemaustausch im Auslaut:

- Stie**l** - Stie**r**
- Kal**k** - kal**t**
- Hau**s** - Hau**t**

فونيمبدلېدنه په منځغږ کې

کور – کار

ډېر - ډار

ټول - ټال

لاندې الماني

Phonemaustausch im Inlaut:

- b**i**tter - B**u**tter
- W**o**che - W**a**che
- S**o**g - S**ie**g

يادونه: زماپه اند که دلته د غږ په ځای ګړ وکاروو ښه به وي.
).

(c) ketabton.com: The Digital Library

فونېتیک **Phonetik** (φωνητικός phōnētikós زړه یوناني)

(زړه یوناني φωνητικός phōnētikós,پښتو مانايي غږ - يا ګړاړوند ,) .

φωνή *phōnḗ*, پښتو مانا يې غږ

يوپوهنيز دېسڅيپلين يا دېسيپلين دی،چې ژبغږ په لاندې دلايلوڅېړي: په ستوني ګنډه، مری، خوله او پوزه ،

ورشو کې غږجوړونه او د غږ او ګړحس کول د اکوستيکي خوي او د غږ يا ګړ کارونه د غوږونو او انساني

مغذ له لارې

دا دوه دندې لري: غږجوړونه او غږاورېدنه، نو:

فونېتيک يوه خپلواکه د ډېرو پوهنو منځ کې ځغاستي څانګه ده لکه لينګوېستيک، اناتومي، فيزيولوګي، نوېرولوګي، فزيک او شمېرپوهنه. د فونېتيک څېړنورشو يا څېړن اله ګړېدلې يا ويل شوې ژبه يا لنډ ګړژبه ده د هغې په ټولو رېښتينوالي- يا رياليېزه کولو کې.

فونېتيک هم لکه فونولوجی ويلشوې يا غږېدلې ژبه يا لنډ ګړژبه څيړي. فونېتيک د فونولوجي څخه ځان په يو بل اسپک يا کړنلار بېلوي. فونولوژي د ژبپوهنې برخورشو په څېړ غږونه په يوګونو ژبو کې د خپلو ماناتوپيرېدونکو دندو غږونه ټولګيزوي. په مخامخ يې فونېتيک د فزيکي ، نيورلوژی، فيزيولوژي د يو يو بلې ژبپوهنې لارې ، چې غږجګوالي جوړښت، د هغې وړنه او د هغې احساسونه په کې غوره دي او د پيداېښتي پوهنو څخه ګټه اخلي.

زه په دې اند نه يم، چې زموږ ژبپوهان به دا لرلې ستونځې بې له يوې پرمختتلي دباندنۍ ژبې – چې ښه زده وي - اوبی شي. زه ډېر وهڅېدم، چې يو ښه ټولپوهيز څه تاسو ته وړاندې کړم، خو دومره وتوانېدم، چې نيمه نيمخوره څه له تاسو سره ګډ کړم تاسو ګرانو ځوانانژبمينه والو ته دزړه له کومې برياوې د لوې ځښتن څخه غواړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فونولوژي پېژند:

Phonologie Die (زوړ یوناني وی دی.φωνή *phōnḗ*, پښتو غږ ', *lógos*λόγος,
پښتو پوهنه) فونولوژي

په پښتو غږپوهنه، د ژبپوهې یوه برخورشو ده. دا د ژبپوهنې په دننه کې په ټوله کې د د فونونیتیک څخه باید رابنده شي یاني منځ کې یې باید پولي وي: په داسې حال کې چې فونیمیک د ژبغږونو روښانه خویونه څېړي، چې څنګه جوړیږي او فونولوژي د یوګونو ژبود غږونو ګړسیستم د دندې سره سر او کار لري. له دې سره دا د ژبلار یوه برخه جوړوي.

پېژند Definition

فونیتیک د ګړڅپو یا ژبڅپو پوهنه ده، خپل جوړښت د ویونکي او د هغه په کاراچونه د غوږ له لارې، چې د انسان د خبرو اترو فزیکي، روحي یا ارواپوهني او فیزیولوژیکي ګړموادو ټولوالي په پام کې نیولو سره

د یوې پوهنې په څېر د فونېمیک د ژبغږونو رواجي څېړنو له مخې یې ټاکل، د موډرنو یا اوسنیو څېړنو په څیر تنګ دی.له دې امله لاندې فونېتیکي څانګې سره توپیروو:

۱-ویندوله فونیتیک

artikulatorische Phonetik, .1

۲ – غږیز فونیتیک د فونیتیک هغه ورشو ده، چې د ویل شوو جګو یا غږوړنو سره بوخته ده. دلته د بېلګې په توګه څېړل کیږي امپلیتودې یا جګوالی او فرکونځ

akustische Phonetik, .2

غږیز فونیتیک د فونیتیک

دالاندې یې نهژباړم، دا ګران لیونکي په دا څلورو پرمختللو ژبو کې لوستلس او روښانه کولی شي.

دا په دې څېړنه کړي، چې غږ د شتونې او ژبې او نورو غږ الو له لارې څنګه پیداکیږي.،

Die **akustische Phonetik** ist das Gebiet« Die **Glottis** (Singular, altgriechisch γλωττίς **glōttís**, deutsch ‚Mundstück einer Röhre') bezeichnet anatomisch den der Phonetik, das sich mit der Akustik von ؟Stimmlippenapparat mit zugehörigen gesprochenen Lauten beschäftigt. Untersucht werden z. B. die Amplitude und Frequenz der Formanten, die die Schwingungen der Glottis erzeugen. Diese können mittels eines Spektrogramms grafisch dargestellt werden.

(c) ketabton.com: The Digital Library

perzeptive Phonetik, .3
physiologische Phonetik, .4
funktionale Phonetik. .5

دا پورته ژبنيز توکي مي همداسي پرېښوول، زما د فزيکي توانه راته داسي څه لرې برېښي، خو ګران لوستونکي په هره پرمختللې ژبه کې پيداکولی شي

phonemicفونېميک .

پېژند: د پيداښتي ژبې د غږيزې - او ليکنژبې روښانه روښانه ونه يا که غواړې‌شننه

Nameنوم

نوم د يوه نوي پوهنيز پېژند له مخې نومونه په يوه کس، يوه شی او يا يوه ځانله کس يا څه د معلومات

ډېری يا – سټ يا يوې کلمې باندې تنظيم شوي. معلوماتو معلومولو يا ټاکلو ځانګړنوالي په چوپړ کې دي.

لکه سورګل، سپين.. کشمالی، غونډوسکه او نور.

د نوم او نومن توپير له پاره يې پېژندونه سره پرتله کړئ

دوه نور ژبنيز توکي، چې زه پخپله ورسره پوره ستونځې لرم

وی څه شی دئ؟

يو وی يو خپلواک ژبنی يووالی(ناسم يې واحد) دئ. په پيداښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې نااړونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دئ، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دئ يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې يې وګورئ..

کلمه څه شی دئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Begriffterm; ; کلمه انګرېزي او الماني یې

د وی ،، کلمې ،، سره د یوې نخښه ونې یا یوه اندلرنې یا حدث وهنې مانامنځپانګه پوهېدل کیږي. یوه کلمه یو سیمانتیکي یووالی جوړوي، چې د یوه نومځاینیوي یا یوه اند برخه ده.

دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نیسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختیا باید زیاته وي (په بخښنه

د دې او اړونده موضوعګانو د لا روښانولو له پاره تاسو ګډ کار ته رابولم. د دې له پاره مې برېښنا پته:
smakhan1946@gmail.com

مورفیم (،، جوړښت، بنه،،) څه شی دی؟

د دې له پاره باید وپوهیږو، چې سیلاب یا سیلبې څه شی دی؟

پېژند: سیلبېSil•be
د یوه وي په دننه کې د یوه یا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی یوون یا یووالی دی یا د غږ یا غږونو کوچني یوون یا یووالي ته سیلبې وایي.
یادونه: زموږپه ادبیاتوکې ورته سیلاب وایي. دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی اوپه درې ژبه کې سیلبې نه شي ویل کیدی.

پېژند: مورفیم څه شی دی؟
مورفیمونه د اوازونویا تورو کوچني ټولګي دي، چې دوي یو خپله مانا یا غوره والی ولري.
بیلګه: ،، لوي ،، وی یو مورفیم دی. دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي ،، ، ،،لویان،، کې کارولکیږي.
،، - والی،، هم یومورفیم دی. دا په دې مانا، چې یو شی داسې دی، لکه دا وی، په کوم پورې چې دی ټړلکیږي. دا د بیلګې په توګه په ،، لویوالي،، ، ،،ښکلیوالي،، ، ،، لټوالي،، کې کارولکیږي.
همداسې ،، –ان،، یو مورفیم دی.دا د نورو په څنګ کې کارول کیږي، چې وښایي، چې یو څه زیات په بر کې نیسي، د بیلګې په توګه ،،لویان،، ، ،،چرګان،،.
زیات ویونه له ډېرو مورفیمونو جوړ دي، که سړی مورفیمونه وپیژني، نو سړی کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي د وی په مانا ساده وپوهيږي.
مورفيمونه اوژبسيلبې زيات وخت همغه يا يو شی دي، مګرتل نه. ،، ژوند،، له ،،ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفيمونه دي. مګر سړی وايي،، ژوند-کول،، او ،،م- ګر،،.
يا
مورفيم
مورفيم خورا کوچنی اواز- يا غږيوون يا غږيووالی دی، کوم چې په بيلابيلو ژبنيز اړوندوالي سره همغه مانا لري.
سړی د خپلواک او تړلي يا بلواک مورفيمونوپه منځ کې توپيروي، چې دا يواځې(فقط) د ويونوپه دننه کې رامنځ ته کيږي.
که الماني ژبې ته پام وکړو، نو په هغې کې درېزره ليکسيکي مورفيمونه، ۱۶ بيلابيل ګرامري مورفيمونه او ۱۰۰ويجوړونکي مورفيمونه شته.
نااړوند يا خپلواک مورفيمونه :
لکه: ميز، ټوکه، سر
تړلي يا بلواک مورفيمونه : لکه
کب- ګی ، بنسټ + کوچنيونه يا کوچنيکونه
لويان، بنسټ + زياتواليپای
که تاسوپه نورو ژبو کې دا کوری، ډېرې ليکنې پرې شوي اوهر چا د خپلې خوښې سره پيژندونه ورکړي، خوموخه – چې خورا واړه ژبيونونه دی – همغه ده.
،،مورفيم،، له فرانسوي راځي"morphème" ، له يوناني "morphe" - له پښتو ،، جوړښت، بڼه،،
يو وی کيدی شي ټوټه کيدونکی وي او له دې امله د ډېرو مورفيمونو جوړوي، خو يو نه ټوټه کيدونکی وی سملاسي يواځې يو مورفيم انځوروي.
ما پهپورته کېيا د پرېپوزېشن خبروکې ،، له ... څخه،، ، ډ .... سره،، د پ پهتوګه راوړي،خوهلته ،، له،، او ،، د،، مورفيمونه دي، ،، څخه،، او ،، سره،، پوستپوزېشنونه دي.

Relatoren اړيکويونه:

په ژبپوهنه (Linguistik) کې د Relatoren اړيکويونو لاندې يو نسبت ورکونکی ويډول کونيونکځيون او پرېپوزېځيون رايوځای شوې دي. کونيونکوځيونونه ترنويونه دي لکه او ځکه چې او سره له دې.

ادجکتيو يا خوي وی Das **Adjektiv**

(c) ketabton.com: The Digital Library

[nomen] epí-theton ((lateinisch *adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch
(،، ورزیات شوی،،

په ژبپوهنه کې هغه ویډول دی، کوم چې د یوه څرګند شي یا یوه ذهني شي، یوې کیدنې یا کړنې یا حالت او داسې نور جوړښت روښانه یا تشریح کوي.

ادجکتیو ،،خویوی،، یا ،،ملوي،، هم بلل کیږي، په ښوونځي کی ،،څنګه،، وی(یو شی څنګه دی؟) هم بلل کیږي، چې زموږ پښتو ادبیاتو کې یې ستایننوم بوا. د ستایننوم سره موږ لږ د ناسمونونو سره مخاخ کیږو او هغه دا چې دا بهیا ښکلی او یا ناښکلی وي او خوي نوم ډېر څه خوندي لري یا ډېر خویونه یا ټول خویونه.

یادونه: موږ دې ته په پښتو تراوسه ستایننوم وایو، خو زما پهاند دا خوي وی بهډېر مناسب وي.

خوی ویونه کیدی شي وکارولشي:

,bezogen, z. B. Der *schöne* Tag) (auf ein Substantiv attributiv

- اتریبوتیو(یوه شي اړوند یا یوه شي ته یې نسبت ورکړی، د بیلګې په توګه. ښکلي ورځ)

z. B: der Tag ist *schön*) ;mit Kopula (als Teil eines Prädikats prädikativ
oder

پرېدیکاتیو (د یوه پرېدیکات برخه د کوپولا سره: د بیلګې په توګه: ورځ ښکلې ده) یا

ادوربالadverbial (هغه ښکلې سندرې وایی)

د ګرامرتول د خبروڅه پوره غزېدلي وي،خو د اوس له پاره زه په دې لړڅه بسیا کوم. که ژوند وو، نو بیا به یې سم وغزوم، خو دا کار د ژبې مینه وال ښه کولی شي.

د الماني ژبې زیات خویونه کیدی شي جګ شي. دا تلنه کومباراخیون Komparation یا درجه بندي بلل کیږي.

موږبه یېدا اوس همدا د ډېر اوخورا سره درجه جګه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلی<u>Positiv</u>: *schön*

ډېر ښکلی <u>Komparativ</u>: *schöner*

خورا ښکلی<u>Superlativ</u>: *am schönsten*

داسي خويونه هم شته، چي د هغوي د جګوني سره ستوی بدلیږي:

او موړيي بيا په ډېر اوخورا سره جګوو:

ښه،ډېر ښه ،خورا ښهgut, besser, am besten;

زيات، ډېر زيات، لا زيات ، viel, mehr, am meisten.

دې ته ټول مينه رابولم،چي اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوڅخهيي همګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځني خويونه شته،چي په هغي دا جګيدنه نه شيراتللی:

ټيک همغه يا مطلق خويونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دبوي، چي دا بې ادبي ونه ګنی، که حامله وليکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګيدنه بيا شته لکه شين، تک شين، شين چک.

سپين، تکسپين، سپينچک اوهمداسي نور.

پرېديکاتPrädikat (Grammatik)

پرېديکات له لاتين څخه، چي (څنګه) بلل يا ستاېني ته وايي، هم جمله وينا ته، د يوې غونډالي زړی-برخه ده يا د غونډالې هغه زړی دی، چي د غونډالي د نوروغړوپه واک دی. په پوله حالت کې کيدی شي يوه غونډاله له پرېديکات څخه ځانله همجوړه وي.(لکه په ايمپيراتيو Imperativ (په ګرامر کې: امر يا غوښتنبنه) کي ،، راځي،،).

Substantiv

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوبستانتیو په ګرامر کې نومونه (نوم)، بنسټوی، شي وي، اله وی یا نوم وی بلل کیږي

ازادلیکلې ویینې(افادې) بې له پرېډیکات څخه غونډالې نه دي، بلکې د بیلګې په توګه سرلیکونه، برخڅکي، بلل (یوڅوک د خپل خوي له مخې یوځنګه بلل) اوداسې نور لکه ،، بد سپی!،، (بلل یا د ښوولو له پاره په ګوته کول).
زیات وخت کې د غونډالې د پرېډیکات په څیر چوپړ کې وي، خودا په ټولو ژبو کې اړیننه دی. د وی کې او پرېډیکات منځ کې توپیردا دی، چې کې یو وي ډول په ګوته کوي، او پرېډیکات یوه ژبلار دنده، چې کړونه(؟) په غونډاله کې لرودی شي.
پرېډیکات د رواج سره سم په دو حالتونو کې راتللی شي :
په الماني ژبلار کې پرېډیکات یو یوون یا یووالی په نځښه کوي، کوم چې له بنسټوي په ورکړې حالت کې د نورو کړونوسره یوځای په اینفینیتیو یا نوروپرېډیکاتپوره کونو څخه جوړ دی. له دې څخه د غونډالې یو یووالی راکوي، چې دا سری په ښه توګه په څنګیزو غونډالو کتلکیدیشي، ځکه چې تیوپیکې ډوله هلته ټول رېډیکاتونهد غونډالې پایکې یو د بل سره ځای شوي.

	ادورب	سبجکت	ابجکت	برېډیکات
ځکه چې	نن	هیڅچا	سپی	ګرځولی یا چکر ته بیولی

ایا دا پورته غونډاله به داسې موخه وره وي اوکه څنګه؟

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

اوکسومورون Oxymoron

نه پوهیږم څه به مې کتل خو د دې پورته وی ،،اکسیمورون،، سره مخامخ شوم او هسې مې په داروښانه-ونه پیل وکړ. په دې ترڅ کې ګورم، چې د نورو په ادب کې د کارونو ویونو سره داسې مخامخ شوم، چې پرته له هغې له پرېپوهیدنو اکسیمورون نه شو روښانه - یا شنل کیدی. دلته مې دا ټول سره ګډوډ راوړل، چې هسې زما په اند دا موږ ورسره په ادب کې نابلدو څه سره یواځې او یواځې داسې مخامخ شو او وګورو، چې د ا ژبه څومره ستره اړتیا څیرنې ته لري. تاسو، پیداېښتي ده، چې هر وی، چې هر یو یې یوه کره موضوع ده، پخپله هم په ن ج کې کتلی شی او نور یې ښه روښانه کولی شی. زما لیکنې زه له الماني رانیسم، نو ویېنه او لیکنډول به یې هم الماني وي، خو وبه هڅیږم، چې انګرېزي یې هم راوړم.

دې لیکنې ډېر ستړی کړم. هیله ده، چې تاسو به ستړي نه کړي.

اوکسومورون یو ستایل اله ده چې هر ډول لیکنخوندیونو کې میندل کیږي، نو له دې امله په لوریک(۱) نه دی رابند، بلکې په ایپیکې(۲) او رومانتیکې کارونو کې هم پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي. دا اکسیومورون له دوه کلمو جوړ دی، چې ځانونه یو بل سره مخامخ کوي یا تر دې چې دا یو بل ردوي. دا پخپله په دننه کې ردوونکی اکسومورون غوښتونی دی او د یوه شي په تېکې شوي حالت کې انځور دی، چې یوه بیلګه یې کینه-مینه(په کرښه تړنه یې په دې مانا چې یو وی دی) دی.

د بیتونو سره شعرLyrik

شعر چې یو څه روښانه کوي Epik.

بیا:

په اکسیومورون کې دوه ویونه یا کلیمې د منځپانګې له مخې سره مخامخ دي یا یو بل ردوي سماندیزه مخامخ تېته یې پلیوناز موس (۱) دی، چې په هغې کې دوه ویونه همغه یا برابر څه روښانه کوي. دا وی ااکسومورون یوناني دي او له دې لاندې منځ ته راځي

.(“dumm,, *moros* und “*sinnig*scharf,, *oxys* ausὀξύμωρος,

پښتو مانا یې اکسیو تیزلیدی او مورون بې عقل یا تېزلیدی احمق یا زیرک احمق

په ګوته کونه له دې امله پخپله یو اکسومورون دی، ځکه چې مانا یې د منځپانګې له مخې پخپله یو بل سره مخامخ دي یا یو بل ردوي((تیزفکریز حماقت):

(۱)Pleonasmus

دا یو یوناني وی دی، چې پښتو ترېپ،هېدنه یې،، له اړتیازیات،، دی

یو پلیونازموس یو رېتوریکي (د خبرو د هنر) څرګندیدنه ده، چې د یوې جملې په دننه کې هغه د ډیرواره وینا یوه ویګروپ یا هم د یو یوګوني کلیمې له لارې په نخښه شوی وي. تل هغه وخت چې یوه ژبني الات ،کارول کیږي چې هغه د دې تراوسه ویل شوي څخه پرته نور معلوماتي مواد نه ورکوي. دا وی د ټولو له پاره مناسب دي، چې د یو چا په یوه وینا کې پلیاناموس ته پام را وګرزوي. په پښتو کې یې دا بیلګه راوړی شو،: لکه ،،سره لمبه،،

د پلیانازموس له پاره بېلګې: ګردې غونډوسکې یا ګرد غونډاري، یخ شوی یخ ارامه پټه خوله، رنګه رنګونه

Stilmittel (stylistic devices یې انګریزي دی))

(c) ketabton.com: The Digital Library

stilmittel ستایل اله

ستایل الې دبېلګې په توګه متافر یا بیضوي یاهګۍ(او ډېر نور) دي. دا ټاکلي ډولونه دي چې په تکستونو (خوندیونو) لکه شعرونو، لنډو نکلونو او ډخوانیو کیسو او دا سې نورو کې منځ ته راځي. دا یو وبین اله یا افاده اله ده، چې یو څه ټاکلی وايي یا افاده کوي.

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهیدنې څخه تر ځیرې پورې خبرې، د بیلګې په توګه سپی په هرکاره کې لیونی کیږي، دا د په کینه کېدلو یا قهرېدلو له پاره کارول کیږي.

یا هم ستایل اله ،، سیمبول،، یا سیمبولي،،، چې یو شی موخه-ځېږي په ځیر انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مینې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

یا زیاته خبره (هغه خبره، چې له ربښتیاکیدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډند،، د انسانو بهیدنه،،

هر ستایل اله ځانګړې مانا لري، چې د یوه څه له پاره ولاړه ده یا د یوه څه له پاره ځای نیسي، کیدی شي، چې د یوه ستایلډول له پاره هم وکارول شي.

Metapher

متافر μεταφορά metaphorá) (زړه یوناني

وړنه یې نږدې مانا ده او (د ځانګړو شتیلمواد یا – الو په ځیر کارول کیږي) ژبنی ویېنه ده، چې د هغې سره وی(یو ویډله) ده د هغه د خپل اړونده مانااړوندوالی په یوه بل کې وړل کیږي یا وردننه کیږي ، بې له دې چې بې له یوه سیده پرتله ونې اړیکه د په نخښه شوي او په نخښه کیدونکي منځ کې روښانه شي.

ډنده:

دا بنسټ ویېنه یې د یوه څه له لارې ځاي په ځای کیږي، چې روښانه، لیدوړ او ژبیز بډای باید وي. د بیلګې په توګه ونه تاج (د ونې تاج) د ونې د څوکو له پاره، یا دښتکښتی د اوښ له پاره. کله کله متافر ژبنیزې تشیاوې هم ډوکوي، چې د ستونځمنو لیکنو روښانه لیکنو را نغاړلو له پاره وي

متافر د ورته والي اصولو او د یوه ټاکلي او له دې سره جوړو شوو د ورته والي، منځپانګیز او نه د ګاوندی څرګندېدنو یا بربښېدنو منځ کې اړیکو څخه کار اخلي، له موږ سره چې د دوي په منځ کې .ماناوړنه لاس کې اخلي یا رانیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې کيدی شي د يوې لنډې (ځيره-ډوله)پرتله ونې له پاره ترې کار واخستل شي .
بېلګه: ملالۍ يوه ځمرۍ ده، په دې مانا چې ملالۍ دومره توانمنه ده لکه ځمری. د لته د دې ځيروونکي حيوان نوم ملالۍ ته يووړل شو يا ورکړ شو...

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهيدنې څخه تر ځيرې پورې خبرې، د بيلګې په توګه سپی په هرکاره کې ليونی کيږي، دا د په کينه کېدلو يا قهرېدلو له پاره کارول کيږي.

يا هم ستايل اله ،، سيمبول،، يا سيمبولي،،، چې يو شی موخه-څېړې په ځير انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مينې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

يا زياته خبره (هغه خبره، چې له رښتياکيدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسانو بهيدنه،،

هر ستايل اله ځانګړې مانا لري، چې د يوه څه له پاره ولاړه ده يا د يوه څه له پاره ځای نيسي، کيدی شي، چې د يوه ستايلډول له پاره هم وکارول شي.

Oxymoron; paradoxon, Contradictio, Antithese

اوکسيومورون، پارادوکسون، کونترادکڅيون په اديکتو کې، انتيتيزې

د شتيلموادو تيره بيولنه زيات وخت لړه شوني ده. په ټوله کې په الماني درس کې زيات وخت کې سره بدليږي. له دې مله غواړو دا پولې بيا سره روښانه کړو.

لومړی: اوکسيومورون له مخاميزو يا متضادو يووالو يا واحدونو څخه جوړيږي، چې د دوي برخوال سره مخامخوالي يا تضاد کې راځي. له دې سره يوه وينا توانمنده(که توامنه؟) کيدی شي..دا يووالي کيدی شي يوګوني يا ځانله ويونه وي يا د يوه ګډوله وی په دننه کې وي.

دويم: پارادوکسون: يو (برېښيدونکی -) مخامخوالی يا تضاد دي. دا بيا څنګيزه ده، چې ايا يوګونې جوړښتبز څه سره مخامخ دي يا متضاد ردوي. غوره يې دا ده، چې پارادوکسون منځپانګير کار نه ورکوي يا لومړی په دا دويم ليد موخه ور کيږي

دريم contradictio in adiecto :

(c) ketabton.com: The Digital Library

کونتردکځیو په ادیکتو کې د اکسیمورون یو ځانګړی حالت دي. په دې کې یوه ستایل اله د یوه ادجکتیو او یوه سوبستانتیو څخه جوړه ده. دواړه ویونه یو د بل مخامخ دي او په پای کې لو بل ردوي.

انتیتیزېAntithese

هر اکسیمورون کیدی شي د انتیتیزې په څېر وپیژندل شي. خو انتیتېزې هڅیري هم چې د منځپانګېز مخمخوالي او ټولې غوندالې له مخې هم

اکسیمورون ځان د دوه ویونو په مخامخوالي رابندوي

د اکسیومورون له پاره بیلګې

پیداښتي ده، چې یو شتیلمواد د بیلګو له لارې ښخ روښانه کیدی شي، نو له دې امله غاوړو، یو څو بیلګو له اکسیومورون او کونترادکځیو ادکتیو څخه په کیله کړو.

اکسومورا له ژبې او ټولې ورځی

لږ ډېر دی

دې ډکیا زه غریب کړم

بیړه له تلوار سره

غمګین خوښ

Adjektive

لاتین مانا يې: ورزيات شوی) خوي ویونه: دوي روښانه کوي، چې یو شی یا یو څه یا کسان... څنګه جوړ دي. دا د څنګه وي په نامه هم یادیږي، ځکه چې دوي پوښتي چې یو شی څنګه **جوړ دی**.

په ادیکتو کې کونترادیکځیو د اکسیومورون یو ځانګړی حالت

Contradictio in adiecto als Sonderform des

Oxymorons

زګیرویز درد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرده څلورۍ (مربع)

تور شیدې

ګونګه چغه

تیاره وه، سپوږمۍ ځلیده

په شنوواورو (ورېدوني) ډهلیز (دهلیز، چې شنې واورې پرې شوې وي)

کله چې موټر (لکه) برېښنا تیز

ورو په کونج راتاو شو

دننه ولاړ کسان ناست وو

پټه خوله (غلی) په خبرو کې ژور
یادونه: په نوکانو کې لیکنې زما یعنې د ژباړې دي)

دا شعر کیدی شي د ۱۸۵۰ ز ک وي او په ډېر اختمال د ساکسو له وګړغږ. له دې سره ډېر اکسیومورا جوړیدی شي، د کومو سره چې بیتونه یانیمبیتې هکپککوونکې اغیز ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیستم څه شی دیَ؟

اجازه دې وي،چې دا یو وی یعنې سیستم، چې ټولپوهیدونی دیَ، خو بیا هم له تاسو سره کډ روښانه کړم. دې ته له دې امله راوهڅیدم، چې وګورو، دوي یا دا پرمختللي نړیَ هر یو وی- چې فکرکیږي، دا خوروښانه دیَ- څومره څیړي او روښانوي.

سیستم (زوړ یوناني وی σύστημα sýstēma د ډېرو یوګونو برخو څخه یوځای ایښوولشوی ټول) په ټولیزه توګه رابندوړ پیداښتي یا هنري ،، جوړښت،، په نخښه کوي یا په ګوته کوي، چې له بیلابیلو برخو څخه جوړ دیَ، کوم چې د ټاکلو منظمو اړیکو په بنسټ یو له بل سره د ګډ ټول په څیر راوړلکیدی شي.

د دې وی یا کلیمې یووالیز پیژند نه شته، ځکه چې د هر مسلک له مخې یې پیژندورکول توپیر لري. په دې پسې نو دا مخ ته تللي غونډاله د یوه خوراغتې کډ پروېشوني یا - - ونوالي په موخه یو ذهنیت دیَ. د یوګونو پارامترونو لاندې روښانه ونه کیدونکې ده.

- فضایی یا / او د یوه سیستم وختیزې پولې کیدی شي د هغه تنیزوالي یا د ټاکلو توانونو له لارې فزیکي روښانه کړای شي یا تشریح کړای شي(ریښتوني/مادي/ ټاکلي سیستمونه) – یا سوچه اندیز یا فکري جوړشوي، موخه-چوپړیز (د موخې په چوپړ کې) پیداښت یا طبیعت وي(ادیال یا خیالي/ نه مادي/ نظري سیستمونه).

پیداښتي – یا طبیعي سیستمونه:

ټول پیداښتي سیستمونه په ریښتوني پیښشوي یا منځ ته راغلي (ریل یا واقعي) سیستمونه دي، چې د موخه-ورې له انساني‌پیداکوني anthropogenenاغیزې پرته منځ ته راغلي او ځان پخپله ساتونکی یا خپلځانساتونکي دي.(بیلګه: Atom ,Quantensystem, Lebendes System ,Molekül

(Planetensystem ,Ökosystem ,Psyche ,Organsystem ,Zelle ,

مصنوعي یا هنري سیستمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصنوعي يا هنري سيستمونه هغه دي، چې د انسانانو له خوا په کې فکر شوی او جوړ شوي وي. دا کيدی شي مادي يا نامادي پيداښت وي، خو زيات وخت دواړه سره يوځای کوي. د دې په منځ کې سرې (ريښتوني) تخنيکي سيستمونه (بيلګې: کارالات، ماشينونه، شميرونی(کمپيوتر)) سوسيال يا ټولنيز سيستمونه (سوسيال ګروپونه، کورنۍ، نزاد، ټولنې، عقيدوي ټولنې) او سوسيالتخنيکي سيستمونه (بيلګې: معلوماتي سيستمونه، انترنت يا نړيوال جال).

يو ګډوله له پيدېښتي او هنري يا مصنوعي ريښتوني سيستمونو بيوتخنيکي سيستمونه (بيلګې: مالساتنه او مالروزنه، پاکی جوړښتونه(کاناليزايشن)، مصنوعي زړونه) او سوسيال ايکولوزي سيستومونه انځوروي (بيلګې: کلتوري کرنيزي ځمکې، ساتنچاپيريالونه)

-- مادي سيستمونه هر يو يې د خپل ډول له مخې د هغه د چاپيريال په ښکاره - ، بند – او رابند سيستمونو وېشل شوي. سيستمتيوري د بنسټيتوپير لرونکو سيستمونو جوړښتډول او خوزښت يې د څېړنې لاندې نيسي.

نامادي يا ناشييز سيستمونه ځانله او ځانله مصنوعي جوړشوي، فکري سيستمونه دي، چې بې له انسانه ،، ټيله شوي،، له لارې کوم ديناميک نه راپيداکوي او شتون يې د مادي سيستمونو په واک کې دی(بېلګې: د کلمو سيستمونه، کواورديناتسيستم، د اکسيومونو سيستم، مودلې او تيوري).\

د يوه سيستم جوړښتيوتې(توکي، برخې) داسې ټاکلکيړي، چې يو له بل بيلابېلې يا رابندې، بېلابېلې دندې يا پوښتنې په سيستم کې پوره کړي. په ختّه کې هر په خوښه ريښتونی(ستورو، ونو، غړو، جوړښتبرخو) يا فکر پرې شووالات (غړونه، نخښې، زېرندې، سيمبولونه) د يوه سيستم برخه کيدی شي.

يو سيستم کړی شي برخسيستمونه ولري او هم پخپله د يوه پراخ سيستم(**Supersystem**) برخسيستم وي.

پرتله کونه

ډاکتر ماخان ميړی شينواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې مخکې ... وبخښی دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دئ او مخکې هم کليوالي ليکندود دئ.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پيل کوم، د اړتيا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کيږدم:

ستايننوم، چې ما خپله ليکنه کې خوي وی ليکلی.

ستايننومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څير د ستاينې جګونه نه لرو. زموږزيات ليکوالان، چې زه ګورم، ډېر اوخورا ډېر د دې له پاره ليکي.

بيلګه ۱: چټک،ډېر چټک، خورا چټک.

بيلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.

دا کړی شو نور هم وستايو، چې وليکو، لا نور هم چټک، ـــ ډېر ــ، ـ خورا ـــ اونور.

دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کيدی شي، چې دا د يوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او يا يوبل څه ورته پيدا کړي. داد قرارداد له لارې کيدی شي، خو هيله ده نورڅه سره پيدا نه کړو، چې بيا د قرارداد نوم پرې کيږدو

اوس راځم خپلو اري خبرو ته يعنې پرتله کونې ته:

زموږزيات يا نږدې ټول ليکونکي اوليکوالان ژبپوهان د شيانو يود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول يې د پرتله کونې ستاينه په ،، تر،، کوي. موږ ،،تر،، پوره څېړلی، چې څه شی او څنګه کارول کيږي.
لومړی: رموږليکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کيږي.يعنې

سپين تر شين(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا –) ښکلی دئ.
دويم: په پيداښتي ډول يې، چې زموږ هيوادوال په بيلابيلوځايونوکې کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دئ؟
سپين له شين (هغي هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا –) دئ.
دريم: سپين (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر – ، خورا –) دئ.
په پورته ليکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې ليکوالان کله کله ،، تر يا نوره ،، ليکي يعنې:
که پوښتنه وشي، چې له سپين اوشين څخه کوم ښکلی دئ اوسپين ور څخه ښکلی وي،
نوو ايو: سپين تر شين ښکلی دئ. دلته ،، تر څخه،، نه وايو.
تر د هغه مهال، ځای اويوه څه د پای په نخښه کونې سره يعني ،،تر...پورې،، سره توپير لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر يا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کيږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپين تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دئ، ناسم دئ.

يادونه: يعنې دا ،،تر،، هغه اړيکوی نه دئ، دا له يوڅه يا چا يا شي څخه ښکلی دئ، چې زيات کسان يې ليکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه يا مانا دئ.

نسبت:

موږ په پښتوکې نسبت ته څه وايو؟ (څه ووايو سم نه دئ، ځکه دا موږنه وايو، دا څه ورته ويلکيږي، دئ. له دې امله: څه وايو،دئ).

دلته هم شيان سره پرتله کيږي
دا چې نسبت پښتو نه دئ، نوکارونه يې کيدی شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ يې هغه پښتو ډول سره کولی شو، ځکه په عربي خوتېول نه پوهيږو.
په ګڼونو کې لويوالی، کوچنيوالی اوبرابروالی سره پرتله کيږي.
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دئ)
په کسانو يا شيانوکې، لويوالی، ښکلا، پلنوالی، ...
کسان يا شيان:
الف نسبت ب (ته) ښکلی (جګ،پلن،...) دئ.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وايو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
يا يې اندول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره. يا دا لاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه و ۴ ته داسې دئ يا برابر دي دي ته لکه ۳ و ۶ ته

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو يا شيانو کې
سپين وشين ته ښکلی(جګ،....) دئ
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته څواړه (تروه، ستر....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دئ.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
يعنې ۲ په څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپين وشين ته داسې جګ(ښکلی،....) دئ لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دئ

يا داسې هم وايو چې:
سپين وشين ته په جګوالي کې داسې ځان نيسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچې دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نيونه،، کيدی شي.

که شميرپوهنې ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسې جګ دی، لکه پ و ت ته

يا

الف و ب ته برابر جګ دئ لکه پ و ت ته.

تناسب داسې هم ليکو.

a/b = c/d

پخوا موداسې هم ليکه:

a:b::c:d

ګومان مې دئ انګرېزي کې يې اوس هم داسې ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس ته راوړنه: ګورو، چې پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کيږي.

بيا: سپين وشين ته ښکی دي يا

سپين له شين څخه ښکلی دیَ.

ناسم: سپين تر شين ښکلی دي.

خو سمې پرتله کونې له پاره ليکو، چې : سپين له شين څخه ښکلی دیَ.

نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کيدی،دا د ،،له ... څخه،، سره کيږي.

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د يوه ډېردرانه او راته ګران استاد يوه ليکنه ولوستله، چې له تاسو سره يې د شريکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه برخو يې وېشم:

يادونه: پخوا مې په دې يوه اوږده ليکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې وليکله، چې د ليکنې ډول يې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:

،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قيدي عبارت دی. دغه قيد د پښتو په پخوانو کتابونو کې نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پيړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګليسي ژبې د FOR EVER ترجمه ښکاري.،،

ــــ ،،که څوک د متوفي په اړه وليکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته يې نه (تل) او نه هغه د کلاسيکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځينې خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چې شايد (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ويلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.،،

دويم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، یوه سیلابي کلمه ده خو د ابدیت لویه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله لیکونکي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او یو څه نور توري ورسره زیات کړي چې په صورت کې یې هم د محتوا قوت پیدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) یې بللی دی، یا یې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه یې همدا د تینګار غوښتنه ده.،،

ګرانو لوستونکو!

زه په دې لیکنې نور څه نه لیکم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم یواځې یوڅو غونډالې له تاسوسره شریکې کړم او په تل ترتله لړ تم شم :

له دې د مخه، چې په دې موخه څه لیکو اړیین بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

یو: منطق

راځی، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند یا منطق په بنسټ ،،وینا،، تعریف کړو:

پیژند (دا پیژند د شمیر پوهنې سم اند څخه دی): وینا د ویونو یا کلمو موخه وره څنګ په څنګ ایښوونه ده، چې یو ،،ریښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا ولري.

که وو ایو، چې:

نن د کابل دښار د هوا حالات.

دا وینا نه ده، ځکه موخه وره نه ده، ځکه چې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نارښتیا نه لري.

که وو ایو، چې

نن کابل کې ورینګي (ورښت.) وریږي.

دا وینا ده، ځکه موخه وره ده او یو رښتیا ارزښت لري، یعنې یا به ورینګي وریږي(باران نه وریږي، باران میبارد)، چې رښتیا ارزښت یې رښتیا دی او یا به ورینګي نه وریږي، چې رښتیا ارزښت یې نارښتیا دی.

پورته جمله ویلای شو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن په کابل کې ورینګې وریږي.

په کابل کې نن ورینګې وریږي.

ورینګي وریږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا ویناوې دي . ویونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه یې څه ډول لیکنه غواړي، دا بیا بله خبره ده.

جمله یا بهتره وینا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وینادە، ځکه چې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بیا راځي او که نه ، د دې سره یې موږ سر او کار نه لرو. دا د یوه کس اند دی او څرګند یې کړ.

دوه: له پخوانیو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړینه ده، خو دې ته باید ګوته ونیسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي څښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر ادیب د هغه وخت له اد یبه او شاعره ښه پوهیږي او دا باید همداسې وي، ځکه چې دا یوه طبیعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري لیکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

١ – د دباندنی ژبې اغیز:

دا سمه خبره ده، کیدی شي دا وي، ځکه موږاړیوچې هر څه یا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنیو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغیزبه یې هرومرو وي، خو ایا دا اغیزیې د ژبلارو او د موخه ورتیا سره سم دی؟

دې ته باید تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ته باید پام وکړو، چې دا د FOR EVER انډول دئ اوکه نه؟ یعنې موخه وردی، که نه؟

یا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتی؟

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږپښتوهمداسې ده او که نه؟

که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.

— د سبا له پاره مې په یوولسوبجو تکسي راغوښتی دئ.

— د ... له پاره مې په یوولسو بجو تکسي راغوښتی دئ.

— ... ته مې....

— ... په یوولسو بجو مې تاکسي راغوښتی دئ.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.

داسې هم ویلی شي، چې:

— د تل (د درې ورځو، د یوې اونی، د راتلونکوڅوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دئ.

دا غونډالي ،،ربښتیا ارزښت،، ربښتیا یا نارښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د ربښتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو

دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږي؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څیر څه شته، چې ربنتیا ارزښت لري. دا به یا ربنتیا وي یا ناربنتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنستیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

څومره وخت ؟ تل.

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

موږ به دې تل تر تله ته لږ تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وایو،چې هو.

هر څه چې پیدا کیږي،هغه پیل اوپای لري.

یو څو بیلګې:

په مړستون کې د مړي په خښځای داسې لیکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په توروېي لیکو: شپږم د پنځې ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمې ۲۰۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپيدا نه وي؟

ايا داسې څه شته؟ هو اوهغه زموږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپيل يې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د يوه نيمبيتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله ليکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې ليکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. يعنې دا لومړی ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټينګار نه دئ.

نيونه، ښوونه، غوښتنه

دا ويونه، چې زه يې دلته اوس د ګرانو لوستونکوسره شريکوم، زيات په شمير پوهنه کې کارولکيږي، خو په ورځني ژوند اونوروپوهنوکې هم ورسره مخامخ کيږو.

زه زما ليکنې له الماني څخه راژباړم. زه باوري يم، چې له مانور تکړه کسان شته، چې دا کارښه کولی شي، که دوي يې پخپله نه کوي، نو هيله ده، چې لږترلږه خومرسته وکړي.

وړاندنيونه (preconditio لنډ: نيونه ، فرضيه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندنیونه یو حالت او یا یو خوي دئ، چې باید پوره وي، له دې د مخه چې یو بل حالت، یوه کړنه یا یو بل خوي او یا یوه بله پروسه د ښوني شي یا وښول شي.

د بیلګې په توګه په یوه څه کې د ننوتنې منلو یا داخې‌لې‌دو اجازې د مستحق کې‌دو له پاره ازموینه زیات وخت یوه وړاندنیونه یا که غواړئ فرضیه ده

یوه وړاندنیونه کې‌دی شي یواځې د یوه حالت یا یوه خوی یوه وړاندنیونه وي.

په سم اند کې وړاندنیونه په لاتین کې د پریمیس Premise په نامه هم بلل کیږي.

په شمې‌رپوهنه کې وړاندنیونه د یوې ښوونلارې یوه غوره برخه جوړولی شي

په دې توګه ایندکشن وړاندنیونه induction precondition *Induktionsvoraussetzung* پایونه د ایندکشن ښوونه (the prove of induction) Induktionsbeweis (د ځانګړو څخه په ټولیزو پایونه) پیل په نخښنه کوي.

بې‌لګه : په ډېرو هې‌وادونو کې د تابعیت منلو لپاره په پوره سویه د ژبې زده کړه مخ د مخه وړاندنیونه ده.

په افغانستان کې د پوهنتون ننوتنې لپاره د کانکور ازموینه وړاندنیونه ده.

قضیه یا جمله :

جمله په شمې‌رپوهنه او سم اند کې یوه نوې پوهه یا پیژندنه ده ، چې له اکسیومونو، ټاکندویو(پیژندونو یا تعریفونو) او څرګنده جملو څخه فرمولبمدي کیږي. ددې لپاره، چې د یوې جملې وینا و منل شي یا وپې‌ژندل شي، باید و ښوول شي . که په کره توګه ونیسو نو دا یوې منلې legitimierte (قانوني) پرلپسې ټولګیز (صنفي) پریدیکاتي سم اند د پایونې پرلپسې ده یا که غواړئ پایله ده.

ښوونه:

په شمې رپوهنه کې ښوونه د یوې وینا د رښتیاوالي یا ناربښتیاوالي باوري راوېستنه (ښوونه) ده. دا د اکسیومونو، چې سر له سره رښتیا نیول شوي وي او نورو وینا و څخه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې رښتیاینه یې تیاره ښوول شوي وي راوښتل کیږي.. دلته له اکسیوماتیکي **axiomatischen** ښووني خبرې کوو.

شمیرپوهنیزښووونېزیات وختپه وړو،وړوپلو د نورو غونډالویا جملوپه بنسټ سرته رسیږي.

جوړښتیزې - او نا جوړښتیزې ښوونې.

شتونښوونه:

شتونښوونه چې وښایي ده، یا یوه تلنلار ورکړ شوې، چې اوبی ته موبیايي،دا په دې مانا چې، یواوبی جوړیږي یا منځ ته راځي.

د یوه نه جوړښتیزې ښوونې سره د خویونو لرلوسره د یوه اوبیشتون پای کیږي. کله ختیناسیده نیونې کیږي، چې اوبیدې شتون نه لري. له دې ښوونو لاس ته نه راځي، چې سړی څنګه اوبی لاسته راوړي.

غوښتنه (ثبوت) Behauptung

غوښتنه (ثبوت) Behauptung یا ،، څرګند یا روښانه حکم ،،تضمین شوی قضاوت،، هم بلل کیږي، یوه جمله ده د ځانګړې مانا سره او له ویونکي څخه داسې ویل کیږي، چې ټولیزه او د ټل لپاره وي. که د بېلګې په توګه څوک پوښتنې ته ، چې ایالندن له پاریس څخه لوی دی،؟

ځواب وایي: لندن په ۲۰۰۰ ز ک کې د پاریس څخه زیات اوسیدونکي لرل،، نو له دې سره دی غوښتنه رامنځ ته کوي.

یوه غوښتنه نه یواځې لکه (څرکندونه) ویېنه یوه جمله ده د ټاکلي خوندیونې (متن) سره، بلکې یو ټولیز ه کړنه کاروايي ده: د ویل شوې وینا لپاره یوه ټولیزه په اختیار کې نیونی (چې ګوندې د ټیکوالي دعوا پرې شوي وي) باوري کیدنه . John R. Searl ددې لپاره د خبروکار"speach act" کلمه و کاروله.

غوښتنې کېدی شي ټیک (همداسې رښتیا) وي یا نارښتیا. دا له دې امله موخه وړې دي، چې غوښتنو باندې د منلو او ردونو له امله خبرې اترې یا که غواړی مباحثه وشي، شک پرې راشي، ومنل شي یعنې تصدیق شي، چې زور پرې واچول شي، وښوول شي، رد کړاي شي(یاني تضاد یې وښوولی شي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو ژبنیو څرګندونو څخه یې رابېلونه

غوښتنې(ثبوتونه) نه دي لکه دا لاندې:

۱ - په نیونو ودانې یا فقط نیولشوې یا نا جدي جملې. بېلګې په توګه په ادبیاتو، ژبتمرینونه یا ټوکې ټکالې لکه (،،په یوه وخت کې یو پاچا وو...........،،)

۲ – پوښتنې،شک، ګومان(،، نه پوهېږم، چې ایا دا با راشي،،)

۳ – تیوریتیکي نیونې(،، نیسو،چې هر مالک د جګې کټې هلې ځلې کوي،،)

۴– امر (،، لاسونه جګ،،)

۵ – کلیمه ټاکنه یا نومینال پېژند (،، د زیاتو اتومونو ټینګ ترنه دې ،، مالیکیول ،، و بلل شي.

۶ – د ځانیز خوند یا مزې څرګندونه(،، دا موزیک مې ښه راځي،،)

کومه ګټه نه لري، چې دلته د رښتیاپوښتنه رامنځ ته کړو. دا ډول جملې له بله اړخه په ارزښت کیږي، د بېلګې په توګه موخه ورتیا، هنري خوندیونه، مجلس ارزښت.

د غوښتنو ډولونه.

غوښتنې د خپلو منځپانګو له لارې په برخو وېشل کیږي ، د بېلګې په توګه:

-- غوښتنه، چې نړۍ څنګه جوړه شوې، داسې په نامه empirische یا په تجربو ودان، په رښتیا faktische یا مثبت

ښوونه(،، دا ونه له لسوکالوزړه ده،، ، ،، سرپ له وسپنې درانه دي،،).دا ډول غوښتنې تجربه- پوهنه ده، په څنګړې توګه empirische ایمپریکي کارونه په پیداښتې پوهنو کې.

-- سم ادیز-شمیرپوهنیزې غوښتنې(،،د ۱۴۴ څلورۍ ریښه ۱۲ ده،،). دا د شمیرپوهنې اوسم اند اله ده.

-- ارزښتیدونکي غوښتنې (،، سپین و برګ ته ښه باجه یا رباب وهي،،).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- یوه لار ،یوه کچه، اخلاقي غوښتنې(،،سړی باید له دوي سره مرسته وکړي، چې بې له کومې تیروتنې یا ناوړه کړنې یا ګوناه اړ شي،،). دا ډول غوښتنې د نورماتیو-یا مثبت اخلاق Ethik الې دي.

-- <u>hermeneutische</u> روښانه، موخه ښوونیزې غوښتنې (،،د سپین بیرغ ښکاره کونه دا مانا لري،چې: ،، موړتسلیم یو،،). دا ډول غوښتنې د ژب – او کلتورپوهنې الې دي.

دننیسایکولوژیکي یا دننه (ځان) کتنې غوښتنې innerpsychische oder introspektive Behauptungen

(،، زه د غاښ درد لرم،،. ،، ګبینی خوړخوند لري،، ، ،، زه ګورم، چې ترمومتر ۱۰درجې څیلزیوس ښایي،،).

غوښتنې په نوروبرخو هم وېشل کیږي په:

-- غوښتنې په پخواني وخت کې په یوګړو یا ځانګړو پېښو، اوسمهال یا راتلونکو پېښو.

(،، ګوېتې په ۱۸۳۲ کې ومړ،، که د ګوېتې په ځای مې کوم افغان لیکلی،نود زیږېدنې یا مرګ ورځ مې یې باید اسانه پیداکولی شوی، دا چې دا مې نه شوکولی، اړ شوم همدا الماني پربږدم.په خواشینی).دا ډول غوښتنې د تاریخپوهنې الې دي.

--- د ټاکلو ډولونو شیانو شتون غوښتنه (،، په دې ځنګله کې ډینګری شته،،).

--- په تجربوي قانونمندئ یا لاراړوندوالي غوښتنې (،، که څوک یوه کریستال ګلنئ په مرمرځمکه وغورځوي، زرې زرې کیږي،،)

--- د علتونوغوښتنه (،،سپی مړ شوی، ځکه چې هغه سرطان لروده،،).

موږ د ثبوت په ځای د دې نوي وی ،، غوښتنه،، سره بلد نه یو، خوګورو چې دا سم همغه ثبوت دئ.

غوښتنه: سپی په سرطان مړ شوی.

ښوونه: دا بیا باید وښوول شي، چې همداسې ده اوکه نه.

<u>Imperativ</u> په امریه بڼه، غوښتنې، امر

(c) ketabton.com: The Digital Library

Implikation په کې رادننه کونه

جمله (شمیرپوهنه)

جمله په شمیرپوهنه اوسم اند کې یوه نوې پيژندنه ده، چې دا له اکسیومونو، پیژندونو او تازه پيژندل شوو جملو څخه وتلې فرمولبندې کيږي یا جوړيږي.د دې له پاره چې د یوې جملې وينا دپیژندلشي،باید دا وښوول شي.

په نورمال ډول جملې د خپل غوره والي په ترتیب په یوه اهرامډوله ترتیب پهبرخو وويشل شي، چې ترتیب یې داسې برېښي:

۱ - Lemma مرستندوی جمله (د یوه غوره ښوونه کې مرستندوی جمله)

۲ - Korollar د کره کونو یا ترې لاس ته راوړنو یوځایکول، چې دا له یوې جملې یا یوه پيژند بې د لويو بوختوالوراکول کیږي. زیاتوخت پای لاسته راړونې)

۳ - Proposition (سم اندیزې ویناوې).

۴ – جمله یا تیوربم Theorem (پوهنیزه – او بنسټجمله یا سټجمله. Theorem تر اوسه په زیاتو ژبو کې کارولکیږي.

تل ژبنیز – یا ورځنې ژبنیز لیدنې غوښتنه

--- تل ژبنیز لیدنې غوښتنه په ټولیزه توګه فکر دئ.. که سړي ته یو فکر یا پیښه پیدا شي، نو سړی کړی شي دا یوه غوښتنه وبولي.

بیلګه- غونډاله: زما غوښتنه ده،چې زه موټر بیایم.

مانا: زه اوس په دې فکرراغلم، چې په موټر کې ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنه د فلسفي له لیده یا له مخې:

د فلسفي پوهني له مخې د **Immanuel Kanntichnochnicht** (ایمانول تراوس مي نه پیژاند) کاتیګوري (ډلي) غوښتنه د احتمالوالي لارو - - یا قانونمندی په بنسټ په درې برخکاتیګوریو وېشلکیږي: دروغ، پوهیدنه اوتوکلي پېښیدنه. د **kategorischen Konjunktivs** یا ناسیده ویناو په بنسټ دروغ هغه د غوښتنې زیاته پیښیدونکي بڼه ده.

ویناړولونه یا ویناښې:

درې Modi مودوله یا ویناړولونه شته: اینديکاتیو، کونیونکتیو اوایمپیراتیو

اینديکاتیو Indikativ نومینال ویناښه ده: ته ځې، هغه ځي او داسې نور.

کونیونکتیو یا ناسیده ویناښه: غوښتن- یا هیله ښه: زه به لاړ شم، ته به لاړ شې.

ایمپیراتیو Imperativ امرښه: لاړ شی.

Konjunktiv ناسیده وینا:

کونیونکتیوپه هغه حالتونوکې کارول کیږي، چې ریښتونی نه، بلکه یوازې شونی یا ممکن وي. یا دا:

زیات وخت وینا په ناسیده ویناکې د امکان په چاپیریال کې راځي، دا د امکانښه یا شونتیا ښه او یا کېدنتیاښه هم بلل کیږي. کونیونکتیودا نه ښایي، چې یو څه شوني دي.

زه به لاړ شم، ته به لاړ شي اوداسې نور.

دا موضوع پوره اوږد او په زړه پورې د خبروڅه لري.

دا څه لیکني مي چې وکړې، نود ژبې سره مي مینه نوره هم زیاته شوه اوداسې وایم، چې په دې زاړه بدن یا تیروخت د ژبې زده کړی شم.

دا زما یوه مشوره ځوانانو اوپه پوهنه کې هڅاندو ته - په هره پوهنه کې چې وي- دا ده، چې بې له یوې پرمختللې دباندنی ژبې – چې وړانیزمي انګریزي ده- هیڅ نه کیږي، موږډېر د زده کړو وروسته پاتې ټولنه یو اوژبه موتوانمنده، خو هم وروسته پاتې ده او هرڅه باید له بلې ژبې راونیسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکترماخان میرزی شینواری

نیولوجیزم Neologismus

منلي انجنیر صیب ستانه میرزهیر په م ک کې وړاندیز کړی وو، چې د علوموااکادمي له خوا دې یوه ډله جوړه شي، چې دا نیولوجیزم زما په اند د څېړنې، پراخونې اوورسره بلدونې اوبلدېدنې کارمخ ته یوسي. زه داسې لږ پوهیدم، چې ګوندې دا خود نوو وینو سره سر اوکار باید ولري، خوبیا مې هم وغوښتل، چې ځان داسې لږ څه پرې وپوهوم، نو د الماني ن ج له لارې مې دا لیکنه برابره کړه، چې له تاسوسره یې هم په مینه ګډوم.

دا لیکنه به دوه برخې ولري، چې لومړۍ به یې د نیولوجیزم سره ځان بوخت کړي او دویمه به یې نیولجیزم ته د پښتو اړتیا په هکله وي او په دې اړوند به دژبپوهانو کار څه وي او که نورې اړتیا به مو اړیینې وي.

که زما د لیکنو سره څوک داسې لږ بلد وي، نو دې ته به یې هم پام شوی وي، چې زما په لیکنوکې پردې ویونه کم لیدل کیږي، پرته له هغه پوره اړیینویونو، چې پښتو انډول ورته نه پیداکیږي، چې هغه به هم زیات پیداښتي ویونه نه وي او هغه به هم د هغې اړونده ژبې د ودې له مخې منځ ته راغي وي.

یوه داسې ځوان پښتون راته لیکلي وو، چې ګوندې زما لیکنې یې لوستلې، خو ډېر ساده دي.

لومړۍ برخه

نیولوجیزم:

یو نیولوجیزم Neologismus په یوې ژبتولنې کې په ټولیزه کارونه کې د مخه ترې تیرشوی یعنې د پرېښودو ژبني ویونو بیا نوې کارونه ده، وایي

- یو نوی راپیدا کړی وی (نوی وی) په همدې توکه یو همداسې ویینه (افاده) یا

- یوه نوې مانا، چې د هغې سره همدا اوس لرلی وی، په همدې توګه پخپله ویینه (افاده) باندې سمبالیږي (نوې مانا) یا دا نوې مانا ورته ورکولکیږي، یا هم دا وی په همدې توګه ویینه پخپله، چې نوې مانا غوره کوي.

که دا دیوې ژبتولنې په دننه کې پراخونه ومیندي یا دژبتولنې په دننه کې وزغلي، او د ژبویونو کتاب (ډکشنري) یې را واخلي او د دې ژبې ژبپانګه کې ځای ونیسي. د نیولوجیزم له پاره کرکتریستیک یا خویغوره-والی یا خویتاکونکی دی، چې ویونکی دا په یوه وختواټن کې د نوي په توګه خپلوي. کوم ویونه (لا) نیولوجیزم دي، په دې پورې اړه لري، چې له کوم وختټکي څخه سړی د یوې ژبې ویونپانګه (ویونو پانګه) په پام کې نیسي یا څیړي. د دې په څنګ کې په ټولیز-ژبنیز ستاندارد ویونکتابونو(د ویونو کتابونو یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډکشنري) رانیولشوي نیولوجیزمونو له پاره په ډېرو ژبوکي ځانګړي ویونکتابونه، چي دوي ځانله یا ټیک د همدې ویونپانګه(که ویونوپانګه؟) څېړي شتون لري. د نیولوچیزم وینې (افادې) ته د زړې یوناني ویونه neu „νέος *neos* “نوی ، ، او λόγος *logos* „Wort“ ، ، وی،، بنسټ ته پراته دي، چې په پښتو یې نویوی (نووی یا نوی وی) بللی شو.

د دې کلیمې جنجالپرابلم ته

دا د نیولوجیزم وی یا کلیمه په ژبپوهنه کې نه بیخې ساده یوونوالی یا یواندوالی نه لري.

Hadumod Bußmann (هادومود بوسمن) داسې پیژند ورکوي:

نوې په کاراچولشوې یا نوې منځ ته راغلي ژبنیزې وییني،،. داسې ویونه په ویجوړوني، ویپوروني یا د ماناوړونوالي له لارې منځ ته راځي. ځانله د نیولنګویستیک Neurolinguistik یا نیوژبپوهنه (نوې ژبپوهنه) کې د دې وی له پاره د دې وی یا کلیمې د نوي پیدابښت منل منځ ته راځي یا د دې وی منل منل کیږي.

هلموت ګلوک Helmut Glück له یوې لور نیولوجیزم له نوییپیدابښت سره برابر وټاکه یا کیښود او په چوخونی ،،وینوییپیدابښت،، سره په حواله نیولوجیزم، دا ورکړلشوې بیلګې مګر ټیک د ویجوړوني، پوروني یا ماناوړني حالتونه دي. د ژبپوهنې ورځنیوالي یا رواج کې که هرڅومره ناوخته نو د ۱۹-مې پیړۍ پای څخه ،، ویپیداکونه/ پیلپیداکوني،، له یوې لورې او ،، ویجوړوني،، بلې لور ته توپیروي.

بیلونه

د ژوندۍ ژبې خبرېکوونکي هره ورځ نوي ویونه جوړوي یا پیداکوي، چې د هغوی سره دوي سملاسي یا توکلي بلنتشیاوي یا نومونتشیاوې ډکوي یا بندوي. زیات له دې ویونو ټیک یوځل په کارلویږي. زیات وخت د دې ویونو موخه په دې کې ده، چې د هغه سره یو نومونحالت پوره کړي.

د نیولوجیزم ډولونه

د نیولوجیزم لاندې ډولونه کیدی شي سره توپیر شي.

نوویونه(نوی ویونه)

وییني او ماناوي نوې دي. د نوي ځوان وخت بیلګه یې د لنډخبرلیږل له پاره وتونوی *simsen* له SMS څخه دی.

نوي ماناوي

یو زوړ وی ټیک یوه نوې مانا (پسې یا بله مانا هم) اخلي. په دې توګه ګوندې له یوه زاړه وی د بیلګې په توګه موږک *Maus* په یوه ،، تخنیکي الي، د شمیروني ورشو،، کې هم ځای په ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي کمبینیشنونه یا نوي ګډوله لکینه:

دلته هغه کارونیونه سره یوځای کیږي (Internetcafé انترنتکافی ,لپتاپ بکس Laptop-Tasche, انالوګ ساعت Analoguhr).

نیولوجیزم او ژبنورم

که نوی وی کارونې ته ریشي، نو خبرېکوونکی زیات وخت د نورم د نه باورتیا سره مخامخ کیږي.

وېینه، مانا اوکیدی شي د دېرماناوالي

- ویندوول یې لومړی په ورځنی کارونه کې ساتل کیږي. په ځانګړي توګه پوروېونو کې دا زیات پیښیږي، خو نه تل، یوه د اعیاروني(چمتوکوني) پروسه پیښیږي، چې د هغې سره د ترې پور شوې ژبې ویندول د فینومینسیستم سره سر وخوري. د دې له پاره بیلګه ډونلوډ Download دی

په ژبه کې پردي ویونه ځای نیسي، ځکه چې په الماني همداسي پښتو ژبه کې ورته انډول نه پیداکیږي.

Kunstwort مصنوعي وی یا هنري وی(هنروی)

د هنروي سره هغه وی په نخښه کوو، چې د یوې ژبې د ویجوړوني پیداښتي الاتو سره جوړ نه وي او د یوې بلې ژبې څخه هم نه وي پور شوی. دا یوه نوې ریښه جوړوي اوزیات جګسومبولیک یا زیات نمونه-ییز (نمونیز؟) دی. نوي جوړ شوي هنرویونه زیات وخت د نیولویجزمونو په حیث باوري وو.

د شعرونو ترتیب او بیتونوکي سرې زیاتوخت د هنرویونوسره مخامخ کیږي.

جوړښتنومونه

د هنرویونو له پاره زیات جوړښتنمونه: د ویونپیلو (د ویونو د پیل) یوځای راکښنه، یوځای ایښوونه، او د ګرافیمونو Graphemen د ګډوله کوني لندونه.

یوځایراکښنه:

په دې د هنرویونوکي دوه یا زیات ویونه و یوه وي ته راکښلکیږي (،، سره ویلیکول،،)، چیرته چې سره یوبل باندې اوښتوني برخه لرې کیږي. د دې له پاره بلابیلې په نخښه-وني شته، د بیلګې په توګه، یوځای راکښنوی، سره ویلیکولوی، ګډوله-وی....

بیلګې:

- Teuro له *teuer*(ګران) او *Euro*(یورو)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- Demokratur له Demokratie او Diktatur

- Grusical له ډارووونکي Grusel او Musical موزيک څخه

- Informatik له Information او Automatik (يا Mathematik) څخه

اينفورماتيک په نامه پوهنځی شته اولوستل يې وايي چې له شميرپوهني ستونځمن دي. موږ د کمپيوترساينس په نامه پوهنځی لرو، نه پوهيږم، چې هلته به څومره د اينفورماتيک سره سراوکارلري، خوګومان مې دی، چې دومره ډيربه نه وي.

- Mechatronik له Mechanik او Elektronik څخه.

دا يوه نوي د موټرو مسلکي زده کړه هم ده، ځکه د نويو موټرو ماشينونه ټول په همداسې الو سمبال دي، چې ميناترونيکان ورسره سر اوکارلري.

- Glokalisierung له Globalisierung او Lokalisierung څخه.

Zusammensetzung von Wortanfängen

د ويونو پيلي سره يوځای اينوونه

دا هنرويونه د سيلبولنډويونوسره خپلوان دي:

بيلګې:

- Modem له Modulator او Demodulator څخه

- Moped له Motor او Pedal څخه. دا د ډيډبي اوبايسکل څخه جوړ په پښوو هن-الاتو ځي يا بيول کيږي.

- Chipitts له Chicago او Pittsburgh څخه

- Haribo له Hans Riegel Bonn (هانس ريګل نوم دی، چې له بن وويا دی(؟)) څخه. دا يوه خوږه دخوړوجوړه ميوه ده، چې کوچنيان يې په مينه خوري.

- Milka له Milch شودو او کاکو Kakao څخه جوړ څه دي. خوارږه خو هرومرودي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډونې Abkürzungen

لنډونې هم کيدی شي هنرويونه وبلل شي
بيلګه:

“Nato„ د *North Atlantic Treaty Organisation* له پاره لنډونه.

دا لومړی‌برخه زموږله پاره دلته همدومره بسيا کوي او اوس راځو دې

دويمې برخې ته:

د پښتو ستونځې اونيولوجيزم:

د پښتو د پوهنيزې ودې له امله او که غواړی، د نه ودې له امله دپښتو ژبې ستونځې هم زياتې دي. موږ اوتاسود دې ليکنې سره داسې لږ سر نيولوجيزم ته وربشکاره کړ او ومو ليدل، چې دا نيولوجيزم د يوې ژبې ويونکو د ودې سره هم سيده تړاو لري

هنرويونه او نيولوجيزمونه

ټول هنرويونه نيولوجيزمونه نه دي. يوه ويکتابيزه (د ډکشنري) نخښنه يو اوږد وخت د نيولوجيزم په څير ګټل کيږي. د زياتې پراخيدنې او د کارونې دوام سره د ټولژبنيز ويپانګې د ورسره ورځنې يا اري ژبې برخه ګرځي.

دا چې په پښتو کې به نيولوجيزمونه کوم وي، زه ترې نه يم خبر اونه پرې پوهيږم، د دې دې ماته بخښنه وي، خو هغه ويونه چې موږ بدل کړي يا د نورو ويونو په ځای، چې ګوندې موږ يې پښتو کوو چې تاسوته به هيله ده زما د ليکنو معلومې وي- هغه - په پوره خواشينی بايد ووايم - چې له هره اړخه ناسمې دي لکه:

مايع ته اوبلن ويل اود سلمې په ځای سلنه کارول، د ستاندارد، سطحې سويې په ځای کچه کارول او داسې نور.

دلته به مې هم وړانديزدادی، چې د نوروژبو په مرسته به هرې پوهنې ته وده ورکوو اوهلته په نورو ژبوکې زياتوخت د پيداښتې ويونو له پاره موږ په پښتو انډول پيداکولی شو اوکه نه ېو بيا د همغې ژبې همغه وي ليکو اوکه په عربي انډول باندې يې پوهيدو، نوهغه هم له نوروښه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ځان پالنه دي نه وي، خو دا به ووایم، چې په نړدې ځلوښتو کتابونوکې، چې راټولونې اوژباړې دي، ما شمیرپوهنه په پښتو لیکلې، دا په دې مان، چې په پښتویعنې ټول مسلکي نومونه په پښتودي اودا ما جوړکړي نه دي، دا نیولوجیزمونه نه دي، دا موږ په ژبه کې لرلي ویونه دي، چې ما به لومړي ځل ترې کار اخستی وي یا به مې لومړي ځل په کاراچولي وي او له دې امله دزیاتو ګوتنیونو سره مخامخ هم یم، خوباورلرم، چې دا به هغه خپل ځای نیسي. ماته غوره دا برېښي، چې زما په اند ناسمون په کې نه شته اوکه وو، نوهغه به د راتلونکوځوانانو دنده وي، چې سم یې کړي.

زموږلومړی دنده: کتابونه له نوروژبو په پښتو ژباړل، دا په دې مانا، چې مسلکي ویونو ته هم د پښتو انډول پیداکول لکه د مشبوع له پاره موږ یا ماړه لیکل او د داسې کتابونو ډېرول.

بیا زما تل ځوانانو ته مشوره: که غواړو وپوهیږو اوپوهه مو نوروته ورکړی شو، باید په یوه پرمختللې د باندنی ژبه ښه وپوهیږو.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

دا مو د ستونځوبیو لار نه ده

زه – لکه د تل په څېر- د ژبپوهانو او په ژبه کې د نوښت مینوالو څخه بخښنه غواړم، چې دا د دوي د ژبسمون او نوښتونو سره هم اندی نه یم، خو باور وکړی، چې دا څه چې زه لیکم هم، د ځان غوښتنې او ستایېنې له امله نه دي.

دا چې ژبه مو نوې د دولت د ژبې په څېر میدان ته راوتلې، نو دا ستونځې مو تر یوه وخته پورې شته. دا ستونځې ټولې ژبې لري، هغه چې ډېرې پرمختللې ژبې هم دي. دا ستونځې چې موږ یې په ژبه کې ګورو، داسې ستونځې دي، چې موږ ورسره سم ژوند کړی شو او لکه څنګه چې د نورو ژبو خاوندان د خپلو ژبو سره په دې هکله ستونځې نه لري او یا نه دې راپیداکړي، موږ یې ورسره نه لرو او له موږ څخه هر یو هم لکه د نورو ژبو خاوندان د سمپوهېدنې له امله د ستونځو سره نه مخامخ کیږو، نو باید راپیدایې هم نه کړو.

یوه بله یادونه: زه چې د خپلو خوانو لیکوالانو او ژبپوهان لیکنې لولم، نو باور وکړی، چې ورته خوښېږم. دوي توانمنده کسان دي او زه ورته د راتلونکې له پاره ډېر ښه لید لرم او د نورې توانمندیکېدو هیله یې لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونځې مو څه دي؟

نورې ستونځې څنګه زېږوي؟

زموږ ژبپوهان او ژبمینوال، چې سره کښېني او د خوب ته تللو وخت چرت کې لاړشي او یو څه ورته فکر ته راشي، چې بدلو یا سمون یا پیداکېدنه کې فکر لاړ شي، نو سملاسي غواړي یو څه ورته پیدا کړي او یا کله، کله یو زدکړیال یا زدکوونی ترې دیوه څه په هکله وپوښتني، نو دی باید دې پوښتني ته یو ځواب پیدا کړي، داسې نه ورته وایي، چې دا خو د نړۍ په ټولو ژبو کې دا ستونځې شته.

یو څو بېلګې به یې دلته راوړم:

لومړي. پوښتل کیږي، چې: هغه راغی او هغه کتاب ولوست. دا خو نو یو ډول ه ګانې دي څنګه به پوه شو، چې دا به نو څنګه سره توپیر ګړو. موږ خو د عربي په برکت یو ګوډی الف لرو سملاسي دا استاد د یوې ه په سر یو ګوډی الف وروتپی.

دویم: یو ژبمینوال دشپې په چرت کې وي او فکر ته یې راشي، چې دا د فارسي صدم خو د پښتو د سلم غوندې دی، خو راځه دا سلن کړه. دلته نو ژبلار، سم اند، د شمېرپوهنې لار ته فکر نه کړي او هغه سهار بیا ټولو پښتنو خپله د لیکنې لار ګرځولې وي.

دریم: پښتانه پوهان سره کښیني او وایي، چې دا مایع خو عربي دی، دا باید په پښتو شي(دا کېدی شي او انډول یې باید وي، ځکه دا پیداپښتي وی دی)، نو یو وایي، چې موږ خو ورته په پکتیاکې اوبلن وایو، نو سملاسي دا اوبین شي. دا ځکه چې دا ژبې مینهوال خو نه پوهېږي، چې دا مایع څه پېژند لري او د فزیک له مخې یې دا پېژند څنګه ورکړل شوی دی. هغه نوم اوس ځوږ په درسي کتابونو کې هم کتل کیږي او اوبلن غاز هم وایې، بې له دې چې په اوبلن وپوهیږي او یا په مایع.

څلورم: د غلامی کړی، چې وایي ماتې کړی، نو سملاسي وایي، چې دلته خو باید یوه یې بدله شي.

بیا دلیل راوړي، چې یو غږ او دوه یېګانې. دا ژبلار نه ده دا ژبلارې په مخامخ لار ده، خو دا اوس هم زموږ هغه وتلي ژبپوهان او په ژبه کې پوهان همداسې ناسمه ناسمه لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په کړۍ او کړۍ کې ستونځه وي، خو د دې یوه په ک کې ده، چې ځانله سیلبې لري، دا خو د ی کار نه دی، خو وایي، چې د مرچو تاو له کوچو باسي. دلته خو ګوره باید ک ته یو څه ورپه غاړه کړې او نه ،، ی،، په ګوډې الف وزوروي.

که موږ داسې خوبونه ګورو نو راځئ چې دا سې یو څو بېلګې یې راوړو:

لومړی: ولې ولې ولې؟

دلته نوموی، پوښتنوی او کړنوی دي، چې هر یو یې هر یو کېدی شي. پوښتنه به نو د درنو ژبپوهانو دا وي، چې نو موږ څنګه پوه شو، چې کوم یې کوم دی؟

په پورته کې خو ا دوه نه داچې یو ډول لیکل کیږي، یو ډول ویل کیږي هم او دادریم کې د ویلو له لارې بېلوالی شته، هلته به نو دې د پوښتنوی د و سره یو څه کوو یا به الف پرې د پاسه تپو او یا به ىو نه پوهېږم.

دویم : د تره (د پلار ورو) او تره(هغه د بادرنګ په څېر خوندور) په منځ کې به نو له ه پرته د سیلبې له لارې توپیر کوو او کوم به کوم نوم وي؟ دلته نو باید په یوهت څه و تپو، چې دواړه نومونه هم دي.

راځئ چې یوه بېلګه - زما له لورې کېدی شي یوه بې سم انده بېلکه وي - خو راوړو.

افغانستان کې لومړی الف بل ډول ویل کیږي، چې د نوښت له امله باید یو ګوډی الف وربانديې سور کړو، که څنګه؟ او پرته له دې څنګه باید وپوهیږو ، چې دا ن هغه د عربو په څېر زبر لري، زور او که یا پېښ. موږ خو په شمېرونې کې همدا یو ګوډی الف لرو، چې په هر توري یې سورولی شو.

دریم: د ترور (د پلار یا د مور خور) او ترور(چې چا ته یو څه ورپېښ شي او ترور یوې او بلې خوا ته ګوري) په منځ کې به هم څنګه توپیر وکړی شو؟

یوه پوښتنه: موږ وایو، چې دوه وونه لرو. ایا موږ یې چې یو ډول لیکو، د کومو ستونځو سره یې مخ کړي یو؟ چې تراوسه یې د ستونځو سره نه یو مخ کړي، نو له دې وروسته، چې موږ پسې پښتانه خو لا ښه باید وپوهیږي، دوي به نو څنګه له ستونځو سره مخامخ کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه په یادو راوړنه: یوه ورځ ځوکسان سره ناست وو، چې په غبرګون خبرې شوې، نو دې یوه وویل چې ګوندې دا وی د ده له لورې روځنی شوی، دا یې نوښت وو. ما ورته وویل، که ووایو چې: ..غبرګون ونه ښوده دا به ښه وي او که ووایو چې .. څه ونه ویل، چې تل سم دئ او ترې پوهېدنه یې هم سمه ده.

پای یادونه:

زموږ د فارسي ورونه پوهیږي، چې شیری او شیر سره نه بدلوي او دوي تراوسه د دې یوې ي سره ژوند کړی او له دې امله یې ځانونو ته نورې ستونځې نه دي زیږولي او همداسي د night سره انګریزي ژبو ولسونو هم کومه ستونځه نه ده لرلې او نه چا نایګټ یا نایغت او یا بل څه ویلی او دا په پېړیو همداسې ده.

زما په اند به موږ هم سور، سور او سور، سور سره نه بدلوو.

سور(رنګ)، سور (چای)، سور(د یوه پټې)، رباب سور. دا دوه دروند ،، و ،، لري او دا بل یې سپک ،، و ،،، خو بیا د دې نورو دوو سره څه کوو، چې مغه ،، و ،، لري؟

دا پورته لیکنه مې د لاندې لیکنې له امله وکړه:

ما دا څو ورځې د مخه د پوهنتون د یوه استاد لیکنه ولوستله، چې د یوه زدکړي پوښتنې ته یې بیا په ،،ه،، ګوډی الف ترلی وو، نو دا لیکنه مې په ورزیاته کړه، کېدی شي تکرار یې ډېر وي، خو غورځول مې یې زړه نه غواړي.

زه په دې اخرو وختونو کې ،، ه ، ا ، و او ی،، ګورم، یا مې ورته اوس پام را اووښتی، چې په ککره یاځنګ کې یې ورته ګوډی الف سور کړی، نو له دې امله مې داسې لړې او وړې لیکنې ته زړه راپوورته کړ، د یوه سوال سره، چې موږ د پښتو له پاره باید نورې ستونځې ونه زیږوو.

د دې ستونځو سره مو ژوند کړی او دا د هیڅ څه مخه هم نه نیسي او ټول پرې بوهیږي. کله کله زموږ ګران ژبپوهان او نور لیکوالان لیکي، پښتو د ې د نورو ژبویونکو له پاره ساده شي. دا مو نه دنده ده او نه یې باید دنده وګرځوو، دا څه چې لرو، دا به د نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبوالاو سره هم ګډوو. لکه موږ په نور ژبو ځنګه پوهېږو، دوی هم زموږ په ژبه همداسي پوهېدلی شي. موږ ته زموږ له پاره په لومړۍ لیکه زموږ ژبه غوروالی لري.

یادونه: زه دلته داسي لږ ستونځي لرم، چي دا غوروالی او که غوره والی ولیکو، خو که هرڅنګه وي هم ستونځي ورسره نه شو پیداکولی.

زما هیله همدا ده، چي راځئ نوري ستونځي به نه زیاتوو.

لکه پورته مي چي ګوته ورته ونیوله، زموږ لیکوالان او ژبپوهان او همداسي نور د اند او نظر خاوندان په دې اخرو او یا هم شاید له پخوا د غږلرونکو تورو د لیکلو سره ستونځي لري او یا ستونځي راپورته کوي. دا ستونځي د نړۍ په ټولو ژبو کي شته او دا د پرمختګ مخه نه نیسي او نه د ژبي خاوندان ورسره کومه ستونځه را پورته کوي یا لري.

موږ خو پرته له دې هم په ژبه او هره ریښه کي پوره ستونځي لرو، چي هغه باید اوبی (حل) شي، نو له دې امله زه هم غواړم په دې ستونځو لږ دګرانو لوستونکو سره خپل اند ګډ کړم.

موږ دري غږلرونکي توري لرو (او که ه) په ورزیاته کړو، نو څلور به شي.

لومړی: ا یا الف دی. د الف غږوې شته خو به ماته له دوه ډوله شاید ډېره وبرېښي، خو وبه نیسو، چي دا دوه خو هرومرو شته او د نورو غږلرونکو تورو سره خو یې -که ورسره مل راشي- نور هم د غږډولونه ډېرېږي، نو که دا سره د لیکني له مخي بېلوو . د بېلګي په توګه که ولرو باور(د دې سمه د غږونو روښانونه به بیاداسي وي، چي د با څخه پرته وو ته هم یا الف یا یو بل څه ولېکي، چي سړی پوه شي، چي جګ ویل کیږي او نه دپېښ سره او نه د زېر سره) دا مو ژبه ده پوهیږو، چي څنګه یې لولو.

دویم: دا دوه وونه خو لرو، چي دروند وو لکه تمباکو (که تنباکو؟) او سپک وو، لکه زانګو. دلته هم شاید ځني پښتو پوهان یا د ویلکېدني مینوال وغواړي، چي د یوې نخښي له لار یې سره بدل کړي.

ځني لیکنو کي ګورو، چي په ا هم ګوډی الف لیکي او په ،،ه،، هم، همداسي په ،،و،، هم، یېګاني خو لا څه کوي، چي پنځه شوې خو دي او که دا لار وي، نو باید لږترلږه خو اته شي.

ایا پښتو غږلرونکي توري پرته له دې اړونده غږونو نوري دندې لري؟

یا ایا د غږ لرونکو تور په مرسته، کړنه او نوم ټاکلی شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه. نوري دندې نه لري. د دې له مخې څوک څه شی ټاکلی نه شي یا نه ټاکل کیږي، خو دوي، د ډېرګونو او یوګونو نومونو او همداسې د نارینه او ښځینه نومونو منځ کې د روښانونې دنده لري.

د دوی له لارې څه نه ټاکلکیږي. دلته ګوره د پېژندنې یا ور پېژندنې نه لیکم، ځکه دا پېژندنه بیا پخپله یوه دنده ده. دا روښانونه راته سمه برېښي. بېلګې یې: لکه د یې‌ګانو له لارې، چې نارینه، ښځینه، یو او ډېر روښانه کیږي یا راته څرګندیږي، که پیژندل کیږي ولیکم، نو کېدی شي دلته بیا نورې پوښتنې رامنځ ته شي، خو یو کار چې هیڅ وخت د ژبلار له لارې نه کیږي، هغه دا دی، چې د هیڅ توري یا نورهم غږلرونکي توري له لارې او همداسې ی له لارې کړنه او نوم نه ټاکل کیږي، دا په دې مانا، چې کړوال او نوموال غږلرونکي توري نه شته، چې لارې یې کړنه او نوم سره ټاکل کیږي او بېلیږي. د دې له پاره نه ټولیزه لار شته او نه د ژبلارې له لارې. دا سې هم نه کیږي، چې یو غږ لرونکی توری او دوه ډوله لیکل، دا هم ژبلار نه ده.

د کړنو سره د کړونې بڼه بدلېدل:

په پښتو ژبه کې د کړنو ډولونو سره د تېر وخت او اوسمهال له پاره د کړونې بڼه د ځنو کړنو له پاره بدلیږي او دا هم یوه لار لري:

لومړی : هغه کړنې، چې پرې کړونې ته اړتیا نه لري، په هغو کې د کړونې بڼه نه بدلیږي. پېلکې یې: تلل، کښېناستل، درېدل او .نور

بېلګې یې ګران لوستونکي پخپله راوړلی شي

دویم: هغه کړنې دي، چې د هغو کړلو له پاره پربکړونې ته اړتیا شته. په هغو کړنو کې د اوس مهال او د تېرمهال له پاره د کوونکو بڼه بدلیږي. بېلګې یې: وهل، خوړل، او نور

پښتو ماته یوه توانمنه، خو داسې لږ د نورو له پاره ستونځمنه ژبه برېښي، خو که الماني او یا داسې ویل کیږي، روسي ته پام راواړوو، هغه هم همداسې ستونځمنې ژبې دي، خو زده کیږي او زه هم لاتراوسه په الماني ژبه د ډېرو ناسمونونو سره مخامخ کیږم. المانیان. زموږ په غم کې نه دي، چې ژبه کې نور بدلونونه راولي.

د داسې لږ څه بوختیاله پاره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه بله موضوع مې زړه دی، چې له تاسو سره ګډه کړم او هغه د هغه څه له امله ده، چې موږ یې دواړه لرو:

موږ لرو: ،، زما، زموږ، ستا، ستاسو،، او هم لرو: ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، زموږ ورځنی شوی ،، زما او نور دي، خو ایا د ژبلار له لارې هم داسم دي او که دا ،، دما...،، سم دي؟

دما له انده او څېړنې له مخې خو ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، سم دی. لیکنه مې په دې هکله په تاند او دعوت منلو خپرونو کې خوره شوې او د ژبلار کتاب ، چې په لنډ وخت کې به خور شي، هم وي..

له سرې سینې مو مننه او راته روغ او هڅاند اوسی.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

پښتو ته ناسم راننباسلشوي ویونه

او له ژبپوهانو څخه هیله

دا داسې لنډ، بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې لیکنې د تاند او دعوت په منلو پاڼو کې خورې شوي او هم دا کې هم کتل کېدی شي ketabton. comزما په همدې نامه کتاب په

څنګه پوهېږو، چې دا یا یو وی ولې ناسم دی؟

لومړی: یو نوم، یو وی یا کوم توری، چې د هغه ورکړ شوي نوم یا بل څه خوي ونه لري، ناسم دی.

دویم: یو نوم یا بل کوم وی، چې ټولیز نه وي او ټولیز کېدی نه شي، ناسم دی.

دریم: د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونې او دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم بیا د پورته لنډ: پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

داسې پیل کوو:

یو: سلن نه شته: د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دئ. دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او تولګیز هم نه دئ او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلګلن ناسمون دئ، له دې د مخه دا ناسمون نه وو،.

دوه: اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي. اوبلن یوائې او یوائې د واورو خوي دئ او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دئ، چې داسې نه وي:

لومړی اړیکوی: له جلالکوټ تر کابله یا ... ترکابل پورې.

دویم تړنوی: په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسان ځایېږي.

دریم د مهال یا یو څه پای: تر نهو بجو درځم

بیا: پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دئ.

څلور: له تر سره پرتله کونه: دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي..

پنځه: ئ: زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري. دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان دریو ته هم ر سېدلی شي - وي.

شپږ: سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې، ناسمه ده. که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دئ پروا نه لري.

اوه: تر ډېره بریده یا ... پولې، او هم یا کچې ناسم دي.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو، د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. نوره کارونه يې د اړيکوي ده.

نهه: منځ يا منځيتکی: يواځې د يوه شي يا يوه څه هندسي منځ بايد وي.

نور منځ اړيکوی دی.

مخ. په مخ يې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزيکي مخ دی، نور کارول يې اړيکويونه دي. مخ ته ، دمخه، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې. دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کليوالي ويېنه ده.

همداسې څنګ او شا. په دې پوهيږو، چې کله فزيکي او کله دا فزيکي څنګ او شا موخه تري نه ده.

دا هم ناسم دي:

روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وايو ناسم دی. سم يې ناروغتون، رغنتون يا رغنځی دي.

رغنځی ماته ډېر ښه برېښي.

د کورنيو چارو وزارت ناموخور دی، موخوريې د دننيو چارو وزارت.

دې وګوري.

دې وګوري. Ketabton: comهغه ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مينه لري، نو

يوه يادونه:

دا ما ته يوه بابيزه او بې ارزښته خبره نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، بايد سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنيز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر يو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که يو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بيا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ټولو ليکلوست خاوندانو هيله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر يوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګي او پوهنتونونو پوهنيز کادرونه دې دې کار ته راوبولی.

په پای کې دې د يوې يادوني اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنيزه ځاننيونه نه ده، چې په يوه پوهنيزه ليکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي.

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مينه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوربږم. او رښتيا ډېر زوربږم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي.

. زموږ ځني د ادب مينه وال په دې اند دي، چې زموږ ژبپوهان دي، خانونه داسي لږ د نيولوجيزم سره بوخت کړي، خو زه په دې اند نه يم. موږ دا خپل لرلي او نه مينلي ويونه، چې د مسلک په زور وميندل، دا بهنو پورهبرياليتوب وي، ودې ته نوي ويونه پيدا او جوړ کړو. تاسو ماته يو څه وښايي، چې د هغه نوم جوړېدی شي او موږ يې نه جوړوو..

ستاسو د ټولو له سرې سيني ډېره مننه.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

له دې د مخه په نوم غږيږو؛

Nomen نوم (نومونه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیادونه: یوچا لیکلي وو، چې لیکنه مې کیدی شي د الماني د اغیز لاندې وي. په دې کې خو شک نه شته، چې زما وتونژبه الماني ده او لیکنې مې له الماني را نیسم، نو هرومروبه یې اغیززیات وي او دا خپله اغیز دی، خو زما په اند د پښتو لیکندود سره به ناسمون نه راولي. زما ټوله زده کړه له الماني ده او د الماني لیکنه بیا د پښتو د (دلته ،،تر،، نه لیکم،ناسم دی) اغیز لاندې ده.

په خواشینی باید ووایم، چې موږ باید ټولې پوهنیزې لیکنې له نورو ژبو را وژباړو. په خپله ژبه کې خو مو تراوسه دومره څه نه دي کړي، چې هغه د ښوونځي ساده لیکنې هم پښتو کړو.

دا دې ځانستاینه نه وي، چې ما اوس شمیرپوهنه او داسې لږ څه فزیک په پښتو کړي.

Einleitung پیلونه:

نوم (شی هم دی، شي وی،بنسټوی یا نوموی بللکیږي) شیان ښايي(لکه میز، کاسه)، ژوندي شیان(ښځه) اوذهني نومونه (هوا). نومونه بیا په پښتو نارینه او ښځینه باندې وېشل کیږي.

نر- ښځېوالي نومونه **Genus**

په الماني ژبه کې د ګینوس یا نر-ښځیوالي نومونو له پاره ارتیکلونه دي، چې د هغوله مخې ن، ښ او نرښځی پیژندل کیږي. موږ په پښتو کې نرښځي نوم پرته له انسانانو څخه په نورونومونو کې نه لرو. همدا نر- ښځینوالی لرو، چې دا زیات یې له پای توري څخه جوتیږي. زرکه، سپوږمۍ، لمر، ستوری او نور.

ښځینه نومونه داسې پیژندل کیږي، چې پای کې یې دا توري وي: ې،ۍ،ه ،....

نارینه نومونه داسې پیژندل کیږي،چې پای یې یا بی – یا ناخوزنده توری وي، دا په دې مانا، چې پای یې کوم غږلرونکی توری نه وي، لکه سپک، درونډ، چینار او .....

خو دا باید په کلکه په ګوته کړم، چې د پای توري په دې اغیز نه لري، دا په دې مانا، چې ګوندې یو وی یه پایوې له دې یادو تورو ولري، نو هغه دې ښځینه یا نارینه نوم وي، دا په دې مانا،چې دا تورې نومونه نه جوړوي، د تورو له مخې نر-ښځیوالي نومونه پیژندل کیدی شي او نه ټاکل کیدی.

د غږلرونکو تورو له مخې د کړنې او نومونو توپیر هم نه شي کیدی، دا په دې مانا، چې موږنه شو ویلی، چې کړنه ده، ځکه یې د ،، ئ، سره لیکو، دا په دې مانا، چې نومیاله اوکړیاله ،، ی ،، او،، ئ،، غبرګي نه شته، دا په دې مانا، چې ،، ئ ،، نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره بخښنه، چې د دې پورته ،، ئ ،، سره مې داسې لړ تاوتريخوالی دی. زه وايم،چې دا نه شته، نو ځکه يې په بيلګو کې زياته راوړم، چې ښايي هلته اړينه هم نه وي، خو څه وکړم؟ بيا هم بخښنه کوی.

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

يادونه: ګومان مې دی، چې زموږ ژبپوهان ورته نومځري(؟) وای، خو پوره باوري نه يم او په بل نوم يې هم نه پوهيږم، داسې بخښنې راته کوی، ملامت يم، خو څه وکړم، زموږد پښتو يا بيخي په پښتو پوهني لا تراوسه کورته نه دي راغلي، لکه دا په نوروژبو پوهني. پوهيږو، چې داليکني له کورڅخه بې له کتاب او کتابتون سرته رسوو. دا دې دلته په ګوته وي، چې نومځاينيوی هرو مرو د پرونوم انډول دی او همداسې دی، که غواړو او که نه ؟

نومځاينيوي:

په الماني کې له الماني رانيولي ورته ،،له پاره،، ويونه هم وايي. پرونوم د نوم ځای نيسي، نو له دې امله نومځاينيوي هم بلل کيږي اوګردانيږي يعنې بدليږي. په لاندې کې به وهڅيږو، چې څنګه موږ له الماني څخه دا پښتو رااخستلی شو اوڅنګه له دې سره مخ ته ځو.

د الماني لاندې پرونومونه يا نومځاينيوي د بيلګې په توګه څيړو:

Personalpronomen, Possessivpronomen, Reflexivpronomen, Relativpronomen او Interrogativpronomen.

Personalpronomen ځانيز يا شخصي نومځاينيوي

ځانيز يا شخصي نومځاينيوي دي: زه، ته، هغه(ن او ښ)، موږ، تاسو(ن،ښ)، هغوي او د هغوي بدليدونکي بڼې دي.

ګومان مې دی(د نورو په ليکلو کې مې ليکلي، چې دا ،، ګرمان مې دی،، پوهنيزه ويېنه نه ده، نو زهبهووايم، چې باور مې دی)، چې پښتو کې پرته له پورته دا لاندې هم ځانيز نومځاينيوي دي، چې دا به يې لړترلړه د الماني او فارسي سره توپيروي: ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، هغوي(ن،ښ). دا پورته په ياد راوړو، چې نومځاينيوي ځايونه سره بدلوي يا سره بدليږي.

يادونه: دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو ليکنو ته پوره اړتيا ده، زه خو به داسې لړ سرسري مخ ته ځم، ژوره ليکنه بيا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پريږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ځانيز نومځاينيوي کړی شو دا د بلل شوي نومونو په ځای وليکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسره څه ووايو يا خبرې وکړو.

خودلته داړيينه يادونه: دا يادونه هم نه ده،دا دموضوع اړونده برخه جوړوي، چې په درې، الماني او پښتوکې يې غونډلې څنګه جوړيږي او کوم نومځانيوي ورته راوړل کيږي:

بيلګې:

په الماني کې وايو

.Ich habe *eine Katze*. *Sie* ist schwarz

زه يوه پيشو لرم، هغه توره ده

من يک پشک دارم،او سياه است

په الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا Ich او،، من،، راځي او يواځې کړونی بدليږي يا بنه بدليږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې يې راوړو:

په پښتو کې کړوني هم بڼه-بدليږي او نومځاينيوي هم بدليږي.

زه يوه پيشولرم = من يک پشک دارم

زه به يوه پيشو ولرم = من يک پيشک خواهيم داشت، خو

ما يوه پيشو لرله = من يک پيشک داشتم

بله بيلګه*:*

Das ist *mein* Koffer. (Begleiter) دا زما (دما) بکس دئ (ورسره يا مل)
Das ist *meiner*. (Ersatz) دا زما (دما) دئ (په بدل کې)

په الماني او درې کې ګورو، چې کړنوی بدليږي، خو په پښتو کې نه دا چې کړنوی بدليږي، خپله نومځاينيوی هم بدليږي، چې دا لږ ترلږه په الماني اوفارسي يا درې کې داسې نه دي، چې زه همدې دې ليکنې ته راوبللم يا راوهڅولو.

دا به وروسته لږنوره هم روښانه کړو.

Possessivpronomen خاوندوالي - يا څښتنوالي نومځاينيوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

)

دا پوسسیسیو نومځاینیوي(خوندیوالي نومځاینیوي) اړوندوالی یا خاوندوالی یعني ملکیت په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځاینیوي په څیر د په ځای په بڼه یا په څیر

بیلګه

دا زما بکس دی او که دا د ما بکس دی

دا زما دی. دا دما دی

راګرځیدونې نومځاینیوي **Reflexivpronomen**

رفلکسیو- یا راګرځیدوني نومځاینیوي موږ د راګرځیدنې یا بیرته راګرځیدنې سره (ځان تیرباسل یا ځان تیروتل، ځان ناسمیدل(غلتیدل(غلطیدل؟))) او رامات کړنو (ځان پیژندل) سره کاروو
بلګه:

Ich habe *mich* verlaufen. ما ځان تیرباسه یا زه تیروتلم (خبره په ما اوزه کې ده)
Wir kennen *uns* موږسره پیژنو

که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همداسې فارسي بل ډول دي.

Relativpronomen نسبتي نومځای نیوي

د نسبتي نومځاینیوو (هغه، دا، کوم،...) سره موږ نسبتي غونډالي په ګوته کوو.

بیلګه:

Die Polizei sucht den Mann, *der* die Bank überfallen hat.

پولیس سړی لټوی، کوم(هغه) چې بانک وهلی.

Interrogativpronomen پوښتنوییز- یا پوښتنیز نومځاینیوي

پوښتنیز نومځاینیوي (څوک، څه شی، چاته، د چا) په پوښتنغونډاله کې د نوم په خاي راځي، د هغه پسې یا د کوم چې موږ پوښتنه کوو.

بیلګه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهېږم، چې تاسوله ما ښه پوهېږئ.

?Wer wird das sagen دا به څوک ووايي؟

?Wer sagt das دا څوک وايي

?Wer hat das gesagt دا چا وويل؟

?Wer hat das gesagt gehab دا چا ويلي وو؟

يادونه: دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه. درې سره يې پوره توپير شته.

.**Demonstrativpronomen** پام راګرځوني نومځاينيوي دي: دا،هغه ، کوم چې .
موږ پام راګرځووني نومځاى نيوي هلته کاروو، چې يو څه (د نورو له ډلې) راوباسو يا غوره کوو يا د پاموړ ګرځوو.

بېلګې:

?Möchten Sie dieses Hemd oder jenes تاسو دا کميس غواړې يا هغه؟

Indefinitpronomen ناټاکلي نومځاينيوي.

دې ناټاکلو نومځاينيوو پورې د بېلګې په توګه اړه لرئ يوڅه، نه،سړى، يوڅوک، هر.
موږ دا کاروو، کله چې موږ يوشی ټوليزکوو
بېلګه:

?Kannst du etwas *für mich tun* (ايا) ته زما له پاره يوڅه کړى شې؟

Deklination von Pronomen د نومځاينيوو بدليدنه

د لته د نومځاينيوو په بدليدنې او پوسيسيو نومځاينيووباندې پوره غږيږو:
بېلګه:

Er hat *seinen* Kaffee nicht getrunken

هغه خپله کافي نه ده څښلې. (که ټکي په ټکي يې وژباړو: هغه د هغه (د همده) کافي نه ده څښلې)

پاى ياونه: د مخه مې هم ګوته ورته ونيوه، چې دا نومځاينيوي او نومونه يې له الماني رانيول شوي. زما هيله دا ده، چې پام دې ورته وکړو، چې دا په پښتو څنګه بلل کيږي اوکوم او څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د نومځاینیوو په پښتو بلنه کې دې ګران ژبپوهان مرسته وکړي.

پسې لیکنه: د دري ژبو افغانانو ستونځې د پښتو (له نومځاینیوو) سره اود اوبې لارې چارې یې.(؟).

موږ په نومځاینیوو کې د ژبو په برتله ستونځې هم لرو او دا هم پیدابښتي ده، چې باید داسې توپیرون وي، خو د یوه څه پیژند په ټولو ژبوکې همغه دی. داسې نه دی، چې ګوندې په الماني کې نومځاینیوی په پشتو کې نوم یا یو بل څه شي یا همداسې کړنه دې د فعل سره توپیر ولري.

د ،،واحد،، لاندې موږ څه پوهیږو؟

موږ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لویو یعني متر، کیلوګرام او نورو ته وایو، چې دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو یا مو ورته فکر نه دی شوی او یا مو د سمون په باوریوالي باندې ځانونه نشو پوهولی. زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په لیکنواو ژباړو مې پیل وکړ، چې له دې امله مې په خپلو لیکنو دې لویو ته واحد نه دی ویلی. دا پیدابښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کې دا هر څه سم روښانه او بلل شوي، چې په پښتو انډول یې باید ولیکل شي، خو دا هم په خپله ژبه د باور کمی او هم پهځانونو دباور کمی دی، چې د سمون زورتیا مو تر اوسه نه ده کړې. واحد یوه ته وایي او بس

له مخه یو څو یادونې:

لومړی: زما وړاندیز: که څوک غواړي یو پو هنیز څه ولیکي، چې ټولنې ته یې وړاندې کړي، باید په اول کې دا د یوې وتلې دباندنی ژبې راونیسي. په پوره خوشنی باید ووایم، چې موږ لا تراوسه پوهنیز څه په خپله ژبه کې نه لرو یا پوره نه لرو او دا مو له دې امله ناسمونون سره مخامخ کوي. که دا کومه لیکنه له دباندن وتلې لکه انرېزي ژبې څخه راوژباړو، نو د انګریزي یونیټ په ځای به واحد ونه لیکو، نو له دې امله – که غواړی ښه څه ولیکی، نو یوه وتلې ژبهښه د پوره توان سره زده کړی او پهنیزې لیکنې ترې راوباړی. موږ د ټولو پیدابشتي ویونو لهپاره په خپلو ژبو دپیدابښت سره سم پهپښتو انډول لرو

دویم: موږ که یو څه خبرو ته رااچوو، نو پیژند یې باید راوړل شي، ښه روښانه، ټولپوهوړ او ټولپوهیز.

زیاته شننه د سرې څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زیاتونو باید هغه موخه ورکړل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: که د بل چا لیکنو په ناسمون خبرې کوو، نو هغه لیکنه باید راوړو او بیا یې په خپل اند هغه سمون ورته وړاندې کړو.

داسې باید نه وي، چې د هغه څه مې ولوستل ښه نه وو، یا ترې سمه ګټه نه اخستل کېده. دا باید و ښوول شي، چې د هغه لیکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي. د دې له پاره باید ښه روښانه او پوهوړ دلایل راوړل شي.

څلورم: په لیکنه کې بې له اړیینو څه باید سملاسې خپلې لیکنې باندې پیل وکړو

.

اوس راځم خپلې موخې یعنې ،، واحد،، ته.

زه چې زموږ د لیکوالانو اندونه او د واحد پیژند د دوي په اند د دوي په لیکنو کې ګورم، ورته خواشینی شم، چې له دې امله دې لیکنې ته راوهڅول شوم، که څه هم دا زما پهپخوانیو لیکنو او همدا ډول د شمېرپوهنې ویونو کتاب کې هم شته. .

موږ چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه ترې تل د یوه څه د کچولو لویې لکه متر، کیلوګرام او ساعت ته ،،واحد،،(؟) وایو، یعنې که اوږدوال یا یو بل څه کچوو، نو هغې د کچونو الو یا کچون الو له لارې، چې هغه روښانه پیژند او نوم لري، دا پهدې مانا چې که اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د کچونې واحد بولو، چې دا پوره ناسم بلل دي. په پوره خواشینی باید ووایم، چې موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه هممغسې ناسم کاروو. د دې کار هغه ستر لامل دادی، چې موږ هغه د دباندنیو ژبو رانیولو څه ته هم فکر نه کوو، چې په هغو کې دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتې شوي یوچې زه غواړم دا لږ روښانه کړم.

زه غواړم، چې ستاسو په لیکنه کې دا ،، واحد،، لږ رږښانه کړم او مسلکي پېژند یې له تاسو سره ګډ کړم، هیله ده، چې دا به

راته وبخښې، کوم ځانیز څه په کې نه لرم او هیله مې زموږ او ستاسو همغږیزوالي دی

.

دا په پښتو کې ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دی. د ،، واحد،، ترې پوهېدنه بل څه دي وهغه ته چې موږ ترې پوهېږو. د واحد پښتو انډول ،، یو ،، دی چې پسې دوه، درې او نور راځي او بس.. دا چې موږ ورته واحد وایو موخه ترې ،، یو،، نه دی. یو یو دی او نور څه نه وایي او همداسې لکه دوه، درې او نور هم. یو که د یوه څه سره یوځای شي، نو بیا هغه شی یو هغه څه دی، لکه یوکتاب یا یو متر، - کیلو، - بجه او نه دوه یا درې او نور..

موږ په فزیک کې ویلي، چې د فزیکي لویو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،، کاروو، چې ،، واحد،، یې ناسمه نومونه یا بلل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو څنګه سمووٴ؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانيسو:

د کچونلويو د څومرهوالي لهپاره، چې کاروو، دا په نورو

ژبو کې لکه انګرېزي کې

unite دی او الماني کې Die Einheit

او همداسې يې عربي مانا،، وحدة،، دی، چې موږ يې پوره ناسم ،،واحد،، بولو. له دې دريواړو ژبو څخه د دې پښتو انډول ،، يووالی،، دی، چې ما په خپلو ليکنو ويوون بللی، چې ګوندې دا به همدا يووالی وي او که څنګه؟

موږ ته دا يووالی، چې ما ،،يوون،، بللی، لږ بلډول برېښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، چې ګوندې دا يووالی، خو يو بل څه دي. دا همداسې دی او نه يې بل څوک پيداکوي، که نه هغه به همداسې لکه دا ،، واحد،، ناسم وي. دا ويډول دی، دا په ټولو ژبو کې همداسې دی ،د پښتو انډول يې هم همدا دی، ما نه دی پيداکړی او نه دومره توان لرم. د دې روښانه ولو لهپاره داسې مخ ته ځو:

.فزيکي لويې څه شی دی؟

فزيکي لويې اوږدوالی، درونډوالی او مهال دي او د فزيکي لويو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره يووالي متر، کيلوګرام، ساعت دی، چې لوي او واړه يووالي بيا لري. که موږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار کوو او دا متر له دې امله يو يووالیز يووالی دی، چې هر ډول اودوالی پرې کچيږي او بس.

: Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit د تبې يووالي

دا پورته د تبې يووالي يا يوونونه دي، چې يو بل اړول کيږي يا اړولکېدی شي.

رښتيا درسره شريک کړم هغه بل يې زما له ياده ووتلو. په پوره بخښنه .

د هرې بلې لوي له پاره د کچولو يووالی شته لکه د موټر زور، چې په اسزور کچيږي او داسې نور

اوس به نو راشو، دې د ژبپوهنې يووالو ته، چې دلته به څنګه وي؟

ژبه معياري کونه

معياري ژبه نوڅه؟

معياري ژبه بايد د کليوالي ژبې سره توپيرولري، ژبه بايد خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتياوله پاره په معياري ژبه يا لوړه ژبه اويا اکاډميک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراوسه چې په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله یا یو یوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنی ژبه یا کلیوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپیریال کې، د ټولوینژبې سره په ویلو او لیکلو توپیر لري او لوړه یا معیاري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ویونکي پرې لیکنه اولوستنه کوي.

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختیز، سهیلي او لودیز افغانستان خلک په خپلو کلیوالي ژبو غږیږي، چې سره تو پیر لري، خو معیاري ژبه دا ده، چې ټول یو ډول لیکل پرې کوي.

لنډ: معیاري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتیاوې پوره کوي.

دریم ته: پوهنیزه ژبه هغه ده، چې د اړتیا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونیوله پوره کړي. دا داسې بریښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معیاري کونه په ختېه کې د ژبې پوهنیزه کیدنه ده.

پام:

د ژبې معیاري کیدنه یا کونه باید په دې موخه نه وي، چې یوخیالي – بې له کوم ژبني او سم اندیزدلیل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګوندې یوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل،، یا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهیږم، چې ،، په غبرګون کې وویل،، کې به د لیکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وایي. دا به نور کسان ووایي، چې دا یا هغه یا دغه موخه لري. دا چې موخه یې که هرڅه وي، خودا یوه سمه وینا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرګې دي اود یوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتیا ده، باید دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګړنګون،، هم ولیکو همدا یوډول به ترې پوه شو. نو اوس باید و اندو، چې موخه به څه یې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وایو: غني د ترمپ د خبرو په هکله یا مخامخ، او یا په پلوۍ څه وویل یا غني د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندځرګند کړ.

دا نوښنګه کیږي؟

دا داسې کیږي، چې د ښونځي څخه نیولې تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتیاوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنیزې څیړنې هم باید په خپله ژبه وکړی شې.

موږ لا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دۍ او په ځانله یا یو څو کسانوسرته نه شي رسیدلی

زه دا لیکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړینې لیکنې هم شته، چې باید خبرې سره په وکړو، هیله ده چې د تاند درنه پاڼه یا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، - معیاري کونه او – پوهنیزه کونه همغه پښتو پوهنیزه کونه ده.

ایا دا کار شونی دۍ؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څیر پوهنیزه کیدی شي، چې پای کې یواځې دوه بیلګې د شمیرپوهنې اوفزیک څخه راوړم.

له شمیرپوهنې یا نوره هم ښه له ځمککچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو یې (خو ورپورې خاندۍ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردۍ،لینده، نیمۍ، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپیریال.

له فزیک څخه:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په اړیینوالي نه غږیږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکي چي برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سويچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو يا کيکاږو. که دا په پښتوکوو يا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړی باید وپوهيږو، چي دا د فزيک له مخي څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزيک له مخي دا هغه اله ده، چي دوه سيمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او يا د مړکيدو وخت کي يې سره بيرته بيلوي. پوښتنه دا ده، چي دا که موږ د سويچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ويونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دئ.

دا چي داسي بلل يې ښه کار دئ او که نه يا په داسي بلنوسره هم انده يوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسي دئ، دا تړونی دئ اونه بل څه.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

ژبه قرارداد دئ او که څنګه؟

ځني په پښتوکي ناسم ورځني شوي ويونه چي له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته يې ګوته ونيسو، چي دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چي ژبه خو قرارداد دئ، دا په دې مانا، چي که موږ يو څه ناسم ووايو اودا خلک همداسي ناسم واخلي او ورځني شي، نو هغه د قرارداد له مخي بيا منلي ګڼل کيږي، چي بيانو بايد سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چي دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبي د ځوانئ له مخي کيدی شي ځني ناسم ويونه موژبي ته راننوتي وي.

تر هغه ځايه چي زما تجربه ده، موږتراوسه ژبي ته کوم داسي وی نه دې راننباسلی، چي هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشيني بايد ووايم – داسي ده، چي موږ په ژبه کي يوکره پيژند لرونکي يا پيژندل شوي وی د يوه بل کره پيژندلرونکي وي - چي پيژند يې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کيدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام رااړوو:

لومړی:

هغه ويونه چې له پيدابښته نوروژبو کې شته نږدې ټول يې موږ هم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ يې بايد په خپله ژبه کې راپيدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهيدنې له امله شونی دی.

بيا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسيره په يوه بله دباندنۍ ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول ـ د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهيږي اودا بيا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپيله مل دی.

موږيې دلته يوه بيلګه راوړو:

د مايع اوبلن بلل. ايا دا به نو هم بيا قرارداد وي او که څنګه؟

يادونه له دې د مخه چې په دې بيلګه روښنايي اچوم، د فزيک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په درې ټولګيو وېشل شوي، بې له زياتې شننې:

١ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې يې يود بل څخه پخپله نه بيليږي.

٢ ـ د تېښتيدونکو تنونو يا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي يوې اوبلې لورته ځغلي.

٣ – د بهيدونکو تنونو ټولګی، چې بهيږي.

زموږژبپوهان، چې د مايع په پښتو انډول ـ د مسلک له مخې هم – نه پوهيدل، دا يې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دی.

اوبلن څه پيژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پيژند لري. دا د د دوه هايدروژن اويوه اکسيجن خوي دی، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګډل کيږي.

اوبه واوره کيږي، چې کلک بدن يا تن دي، دا واوره بيا اوبلنه کيږي، چې نرميږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

که د دې تودوخي نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بيا اوبه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ته دې د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا يواځې او يواځې د اوبو خوي دئ او د تنونو د کوم ټولګي خوي نه دئ، دا په دې مانا، چې شرومبې يا شيدې نه اوبلنيږي او نه کوم غاز يا ټينتيدونکی اوبلنيږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

نو لنډ: ټول هغه تنونه چې بهيږي بهيدونکي تنونه دي او نه اوبلن. دا بهيدنه يې ګډ خوي دئ.

دا نوقرارداد نه دئ، چې نوم د بل نوم ځايناستی کيږي او ان د يوه ټولګي تر نوم پورې.

د پيداښتي نومونويا ويونويوه بله بيلګه: سلم ته سلن ويل هم ناسم دئ، دا د ځنو کسانو د يوه ناسمې مينې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهيدنې او کوم دليله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دئ او نه قرارداد کيدی شي.

دويم:

ځنې داسې نومونې لرو، چې د هغې له پاره له پيداښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له څه باندې شپيته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځنې ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه بريښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې بايد راشي.

بيلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکې د پښتو انډول ناروغتون يا رغنتون يا رغنځی ويل کيږي، چې له خوي او ژبې له مخې يې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دئ، خو دا چې موږ ډېر يا له سره داسې بللی، اوس يې بله نومه ونه راته پردئ بريښي.

بيلګه ۲ :

د کورنيوچارو وزارت، چې بايد د دننيو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموږداسې بللی. د کورنيوچارو وزارت هم بايد ولرو، چې د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دې ناسمونو کې دليل نه شي ويل کيدی، چې دا روحياتو له امله ښه يا بد بريښي، په ژبه کې هر څه شته، چې ځنې به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغيز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم:

هغه نومونه چې د انساني ټولني د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه يي دلته يادونه کوم. زما په بله د مخه تيرې ليکنه کې شته اويوائې نومونه يې اخلم، کره پيژند لري او پر ځای يې د يوه بل کره پيژند وی تاسم کارول کيږي.

بيلکه:

ستاندارد، سطحي، سويې، ... ته کچه ويل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه کې خودا ټول ناسم بلل شوي ويونه د يوه کس د شپې د چرت څخه راوتلي او سهار بيا دا نورو کسانوراالخستلي او ټوليز شوي.

د ژبو د اسانتياو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د ليک بڼه بدلون اونورونوښتونو له باره کار کوي.

دا څو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه ميليارده يورو وټاکل شو، ځنې بدلونونه په ژبه کې راغلل، چې د نوې بڼې ليکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوی وو، چې په ښوونځيو او نورو دفترونو کې دا نوې بڼه ورځنۍ شي. په دې کې ورسره سوېس اتريش او ليښتنشتاين هم ګډ وو.

ز ه يې يوه بيلګه راوړم:

پخوا دوي فيل Elephant ليکه او اوس يې Elefant ليکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هيله ده، چې ويې ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

ایا موږ پیداېښتي پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداېښتي پوهنوکې پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنګه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنۍ ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلوېښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بنه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دی پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دی.

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ یوڅوبیلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پیژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کیږي.

موږ وایو: یو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وایي، چې مشبوع شوی اومیږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وایو چې میره ټنده شوې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څوک چې نوره مړئ نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نور ژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موردېر خواړه ورکړي، راګرځوي يې.

ځنې خواړه دي، چې سړی يا څوک ښه په مړيږي، نو وايو، چې دا خواړه مړوونکي دي.
ګومان مې دئ، چې د کلي خلک وايي مړوخه دي، نه پوهيږم سم به وي او که څنګه، ځکه
چې مړوخه ګومان مې دئ هغې ښځې ته هم وايي، چې ميړه لري.

په همدې توګه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

موړ نو پورته پيژند اوس په پښتو دا سې ليکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه
خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کتلاندې څخه راباسو.

له شميرپوهنې څخه يوه بيلګه:

ما خو نږدې ټوله شميرپوهنه په پښتو ليکلې، خو بيا به هم يوه بيلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دايره، چې د دايرې د منحني يوه لږه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو يې:

ګردئ (موږيې په هسکه مينه کې ګردئ بولو)، هغه وړه د ګردئ د کږې برخې ته ،،
لينده،، وايو.

دايره = ګردئ

قوس = لينده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردئ يوه ټوټه بيلوي، نو دا له دې امله ټوټه وونی (ټوټوونی)
بولو(بولويې نه،دا ټوټوونی دي).

وتر = ټوټوونی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوټه یا چې قطعه ورته وایو: د ګردۍ هغه هواره ده، چې د لینديٍ او ټوټوونې منځ کې پرته ده.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نیمۍ: هغه کرښه چې ګردۍ نیمۍ نو دا به نیمۍ نه وي؟

قطر = نیمۍ (اړیین نه ده چې کرښه ورسره یاده کړو، پوهیږو چې دا کرښه ده).

ګردۍ برخه یا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکی دئ): دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍ لینديٍ منځ کې پرته ده.

قطاع = (ګردۍ) برخه

وړانګه =شعاع

له فزیک څخه

سیم یا څه، چې برېښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله یې برېښنا وړوني یا لنډ وړوني بولو

دا د ښوونځي د فزیک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې لیکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شئ.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره یو څه وړاندې کیږي، چې کتل او اندونه سره یو کول نه، سره نږدې کول یې زما هیله ده او نه بل څه.

نومونه یا ویونه باید پیدا نه شي. هر څه چې په پیداېښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: یو څه ته په پښتو نوم اېښول (دا به د خبرو وي)

دویم: د یوه څه په مانا ځان پوهول (دا باید وي)

نو که د دې ویونو مانا ولیکویعنې مخکتاب، نړیوال جال، ملفون، شمیرونی، دا به اړیین وي. دا چې څنګه یې وبولو، دا باید په پام کې نیولشوي وي، چې تخریب په کې نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

۱ - موږ په کورونو اوکوټوکې یوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د یوه واړه اړمګوټي یا یوې تختې او یا د یوه څرخ په څیر وي. دې ته انګرېزي سویچ، الماني شالتر وایي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړوني یا سیمونه سره یوځای کوي اوبیلوي. د یوځای کیدوسره برېښنا په برېښنا وړونو یا سیمونوکې بهیږي اوڅراغ روښانه کیږي اود بیلیدوسره برېښناګروپ مړکیږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

۲ – پورته موبرېښنا وړوني نوم ولیدل، دا هکپک کیدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له یوه ځایه بل ځای ته وړي، نووړوني دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنیزه کیدو توان لري او هره ریښه په پښتو کیدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهیږي.

زما اخرني وړاندیزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اویو کره پیژندل شوی وی به د بل کره پیژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

قرارداد زما، یما، دما دا درې نومځاینیوي د همغه یوه نومځاینیوي له پاره ویل کیږي، پوښتنه داده، چې ایا دلته یو قرارداد اړیین دی؟ نه. ځکه چې دلته هم د ژبلار له لارې هغه سم ترې راوباسو. دا به نو څنګه وي؟

ډاکتر ماخان میږی شینواری

پرتلنه او پرتله کونه او د عکس العمل پښتو

د ځنو لیکوالانو لیکلو کې مې پرتلنه ولوستله او دا مې م ک کې خورهکړه، چې پرتلنه او که پرتله کونه. ځنو ملګرو او همداسې په یوه ناسته کې دژبمینوالو او ژبپوهان سره په خبرو کې دا ویونه رامنځ ته شو، چې دا پرتلنه او که پرتله کونه یا پرتله ونه سم دی او همدا ډول دا هم رامنځ ته شوه، چې عکس العمل ته به په پښتو

څه وایي، یعنې د پښتو انډول یې؟

زیات وخت، چې د پښتو ویونو باندې خبرې راځي، نو زما د پېژندګلوی له ډلې د ځنو په ژبه کې ورځني مګر د پردیو ویونو د پرېپوهېدنې پوښتنه کوي، چې یوه ورځ یوه درانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهاند هم راځخه وپوښتل، چې نو د ستونځو حل ته به څه ووایو، چې زما ځواب ورته سملاسي د ملګوبې څخه خولي ته راغی او ستونځوبی مې ورته وویل، چې اوس یې همداسې لیکم هم. اوس راځو خپلې موخې ته:

د شنني په بنسټ زما پرېکړه دلته له دې امله نه ده، چې ګوندې دا د عکس العمل پښتو انډول دې ورځنی شي یا وکارول شي، خو موخه دا ده، چې وپوهېږو، د دې انډول په پښتو کې شته او که وي، نو هغه به څه وي وي؟

دا دوه څېړنیزې موضوعات به داسې پیل کړو:

لومړی: پرتلنه که پرتله کونه؟

الف: پرتلنه: د تلل نوم تلنه ده. شیات تلل کیږي، خو انډول یې، چې برابر دي او په څه کې برابر دي او که برابر نه دي. دا تلل شوي شیان سره پرتله کېدی هم شي، چې ګډ خویونه ولري. دې ته به کېدی شي د پسې موضوع څخه بیا ښه روښانه شي.

ب : پرتله کونه: دا وی یواځې د دې له پاره نه کارول کیږي، چې د شیانو دروندوالی سره پرتله کوي، چې کوم دروند دی او څنګه سره پرتله کیږي یعنې پرتله سره ایښول کیږي.

پرتله کونه په دې پرېپوهېدنه ده، چې دوه یا ډیر شیان په هغه کډ خوي کې سره برابر دي او که څنګه. د دې روښانولو له پاره د هر یوه خوي هغه انډول کچوونی یا کچ اله په کار ده، چې دا هغې کچونې وروسته بیا کتل کیږي، چې سره برابر دي او که څنګه.

یو: که چېرې وغواړو وپوهېږو، چې دوه یا ډېر کسان په جګوالي کې سره برابر دي او که نه، نو څنګ په څنګ یې سره دروو او بیا یې په برابروالي پرېکړه کولی شو. که د یوځای درولو شونتیا نه وي، نو بیاهر یو د اوږدوالي کچ اله باندې، چې یووال یا یوون یې متر دي په کچه کوو او دا روښانونه یې بیاګورو.

دوه: که چېرې وغواړو وپوهېږو، چې ایا د ګلاب ګل،کستېرې او که د خوږ چ بوي سره همغه دی، که توپیر لري، نو بویوو یې او بیا پرېکړه پرې کوو.

درې: که وغواړو، چې یوه مڼه او یو ناک سره پرتله کړو، په خوند، دروندوال او همداسې په پلنوالي کې، نو دا د پېلابېلو لارو له لارې کیږي، چې بیا یې په هر یوه موږ پرېکړه یا قضاوت کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای یې: ګورو چې پرتله کونه د تللو سره يواځې سراوکار نه لري. ځنې دپرتله کونې شيان د پرتلې له پاره تلل کيږي او دا نور يې بيا د بېلابېلو لارو له لارې کچول کيږي، چې د ټولو دا پورتنی نوم بيا پرتله کونه ده. له دې څخه دا پوهېږو، چې پرتله کونه سيده د تللو سره نهشو شو برابرولی.

نو له له دې امله پرتلنه د پرتله کونې له پاره ناسم بلل دي.

بل غوره بېلووالی يې په دې دی، چې تله نوم دی، چې له دې امله يې د مخه اړيکوی ،، پر،، راتللی شي يا ښه يې په تله کې يا پر تله باندې اچول کيږي او تلل کيږي، نو لهدې امله تلل يو کړنوی دی، چې د مخه يې د ،، پر،، ليکل نه شته، دا په دې ترې پوهېدنه چې دا ،،پرتلل،، نه شته، نو همداسې پرتلنه هم نه شته.

يادونه: زموږ ځنو د ادب خاوندانو ته دا ،، کونه،، لږ ښه نه برېښي، خو په ژبه کې ښه او نا ښه، ښکلې او ... ټول شته، دا دچا د اند او خوند سره سر او کار نه لري، دا ژبه، ده، چې څنګه ده.

يوه يادونه: زموږ ژبپوهان او د ژبې مينوال بايد - که چېرې دپښتو ډکشنري منځ ته راتله- د پښتو شننيزه ويکتاب يا ډکشنري کې هم هر يو وی داسې روښانه کړي. او همداسې دا لاندې.

بيا لنډ: تلل کړنه ده او د کړنې د مخه اړيکوی، دلته ،، پر،، ځای نه لري او همداسې پرتلنه هم سمه نه ده. خو تله يوه اله ده، چې د مخه يې ،،پر،، ځای نيولی شي يا راتلی شي او همداسې پرتله کول او لهدې امله پرتله کونه سم دي.

اوس راځو زموږ دې بلې د خبرو موضوع ته:

دويم:

عکس العمل

پوښتنه: عکس العمل ته به په پښتو څه ووايو، يا به يې څه وبولو؟

د عمل او عکس العمل المانې، انګريزي او لاتين يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Aktion ;Reaktion; actio, reaction; actio; reactio

موږ به دا لومړی: د یوه ویکتاب څخه له الماني په عربي او پښتو وژباړو، چې وپوهیږو، دوی یو ویکتاب څنګه لیکي، چې موږ هم باید بیا د یوه شننیزي ډکشنري له پاره تري زده کړه وکو. دویم به بیا موږ دا د فزیک او نور پوهنو په بنسټ هم داسي لړ روښانه کړو.

لومړی د Reaktion عربي تري پوهېدنه چي عکس العمل دی او په څنګ کي دا لاندي هم.

استجابه ، رد فعل، ردود

کیمیاوي کارونو کي تفاعل

سیاسی رجعه

په عربي خو نه پوهېږم، خو دا د الماني غنډالي، چي پهعربي ژباړل شوي، زه یې الماني څخه پښتوو ژباړم، چې داسي لړ هکپککونکي به وبریښي، څکه چې ورسره بلد نه یو.

.Reaktion Das ist eine unglaublich primitive emotionale

إنّه ردُّ فعلٍ بنسبةِ واحدٍ من مليون

دا له باور لري ساده احساساتي عکس العمل (په ښتکړنه (کړنغندنه)) ده

.richtig Reaktion Vielleicht war die erste

ربّما رد الفعل الأوّل كان حقيقيّاً كناّ فقط شخصين على مقربة

کېدی شي لومړی په رد عمل (په ښتکړنه) سمه وي

د الماني عربي څخه مو یو څه پښتو کړل، چي په پام کي یي ولرو. نور هم په دې هکله د لیکلو پوره څه شته، خو هغه دې ګرانو د ژبې مینه والو پاتې وي. اوس راځو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم ته: د عکس العمل فزيکي پېژبند:

که يوه غونډوسکه په ديوال ولو، نو هغه ديوال دا غونډوسکه په ځټ راليږي يا په ځت راولي.

دا په ديوال وېشتل عمل دي، چې پښتو انډول يې کړنه ده او دا په ځت وېشتل يې عکس المل دي، چې پښتو انډول يې په ځټ کړنه ده.

له دې ځخه نو د عکس العمل پښتو انډول په ځټکړنه شوه.

بله بېلګه يې اروابوهنيزه ده: که څوک په ځېره ووهې، هغه يا تا بېرته په ځپېړه وهي او يا که دا کار نه شي کولی، نو مخ به يې د وينو په ځېړ سور شي. دالته دا وهنه عمل او له دې امله کړنه شوه او دا په ځټ وهنه او يا د مخ سره کېدل يې په ځټ کړنه ده.

مور. دلته په همدې بسيا کوو. له دې ځخه دې موخه دا نه وي، چې ګوندې همدا بلد دې نه وي، خو دا کار مو بايد کړی وي، وپوهېږو، چې له عکس المل ځخه په پښتو څه پوهېږو.

ځنې ملګري او يا په م ک کې هم ډېر کم د م ک ملګري دا ليکي، چې ليکنې مې ستونځمنې دي او ځنې راته وايي، چې ليکنې مې د الماني اغيز لاندې دي، چې ترې پوهېدنه ستونځمنه کوي. زه پوهېږم، چې زما ليکنو کې به ستونځې ځکه وي، چې د باندني ويونه کم لري او داسې څه په کې هم راځي، چې مور. ورسره بلد نه يو. زما په دې ليکنه کې هم څو ځايه داسې ويونه راغلي، چې ما ورته پهبلد ډول بايد معنا يا معنی ليکلې وي، خو له دې معنا ځخه په ځنګ تېرشوی يم، چې ښايي شتاسو به ورته پام رااوښتی وي.

له بلې خوا د ځنو لوستونکو له لورې پوره ستايل شوي.پرېپوزېشنونه

(ګومان مې دی، چې مور.مختړي... نومولي،خو په ختّه کې مخ ته دي، چې د مهال، ځای او يو څه مخ ته يا ځنې شا ته(؟) راځي.

ايا د اړيکوی له پاره د نوروژبو ځخه ګټه اخستل کيدی شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کېدی شي، چې په یوه ژبه کې زیات وي، خوبیا د هغوزیاتو څو له پاره په بله ژبه کې یوپ شتون ولري، لکه د الماني aus;ab ; von،... له پاره په پښتو کې یو پ شتون لرې اوهغه ،،له،، دی، خو دا ګومه ستونځه نه ده.

اړیکویونه Prepositions

پیلیادونه: له دې ځایه زموږ لهپاره یاد پښتو ژبط لهپاره هغه غورهبرخه لهدې امله پیلیږي، چې ما تراوسه داسي د دې اړیکویو یاوختاړو، ورستاړو او ... داسې ښې لیکنې د خپرونو له لارې هم ونه لیدې.

د ځای، مهال، نومونو او شیانو منځ کې د اړیکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکویونه.

یادونه: باوروکړی، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې یواځې او یواځې ډ مهال،ځای او ...پاي په ګوته کولوله پاره راځې اونوریې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

مختړي(؟) نسبتي ویونه یا (و) ته ویونه

د پرېپوزیشن لاندې چې څه د پوهیدلودي

مخ ځاینیوي اوپسې ځاینیوي، خو ښه یې اړیکویونه

یاودنه: پرېپوزېشن ـ لکه د نوم څخه یې چې روښانه ده- مخځاینیوي ته وایي،چې په زیاتوهندو و اروپایي ژبوکې همداسې ده،خوپه پښتوکې دا د مځځاینیوي سره غبرګ یې ډېر پیسیځاینیوي دي.زه دا له دېامله مخځانیوي اوپسې ځاینیوي بولم یا مختاړي اووروستاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ویونه، چې نور ویونه یو د بل سره اړیکوکې راولي اویو ټاکلی(ځایز، وختیز اوداسې نور، بې له بدلون) نسبت ورکوي، نسبتوي د بیلګې په توګه په، باندې، ورسره، له پاره،، له امله، ته.

پرېپوزيځیون(له لاتین څخه، چې ما له الماني رانیولی، مخ ته ځای نیوی یا همغه مختړی او یا نسبتي وی او یا و.. ته) د ښوونځي ګرامر کې اړیک وی یا مخ ته او پسې وی هم بلل کیږي اوګرامري ادبیاتو کې ځای ویونه یا حالت زیاتووني برخې بلل کیږي د ویونو ډولونه دي، چې یو بند – یا تړلی ټولګی جوړوي چې منځ پانګ ویونو او ګرامري ویونو په نخښونو ته ورننوتي.

دا لاندې یو پوره لیکنه چې ګرانولوستونکوته وړاندې کوم، زماډېره ښه راغله.

یادونه: وتونزبه الماني او موخه ژبې انګرېزي او پښتو دي

یادونه ۲ : پ په ځنو ژبوکې زیات او په نوروکې بیا د څو پ له پاره یو پ په موخه ژبه کې شته وي، خوانډول سره لري، یعنې په ژباړه یا د بلې ژبې څخه په ګټه اخستنه کې ستونځې نه پیښیږي.

که څوک دا له انګلیسي پښتو کړي کیدی شي څه بدلون په کې راشي، خو موخه همهغه ده.

د یوه پښتون او نه ژبپوه له پاره او هم د ژبپوه له پاره فکر کوم دا یوډېر اړخیزه اوپیچلی د خبرو موصوع ده، خو زه به وهڅیږم، چې هغه اړیین څه له تاسوشره شریک کړم یا هغه څه چې ماته اړیین برېښي اود توانه مې پوره دي.

دا وس یې چې له تاسوسره شریکوم، د الماني سره د انګرېزي پ پرتله شوي یا د الماني پ په انګرېزي اړول شوې، چې زه یې په پښتو اړوم، چې ناسمونونه به په کې وي، خوهغه به ستاسوپه مرسته سم کړو.

زه ـ په خواشینۍ باید ووایم- تراوسه نه پوهیدم، چې دا د پ لمن به دومره غزېدلې وي، زما پرابلم یواځې دا ،، تر،، وو، چې ټولواک شوی، خو دا لیکنه راته ښه وبرېښیده اودا دئ ستاسومخ ته یې ږدم.

اړیکویونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځای، مهال، نومونو او شیانو منځ کې د اړیکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکویونه.
پرېپوزېشن د غوښتنې حالت سره سم یا د مانا پرېپوهېدنې سره سم ټولګیزاو ډلیزکیږي

دِغوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیشن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

...als (= than)و. ته

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او زه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودېښتوموخه به ترې اړیکویونه وي.

پرېپوزیشنونه د داتیوسرهprepositions with the dative

(, (وتلی) , aus (= out پرته له(than) , außer (= other لهab (= from
) , mit (= مخامخ) , gegenüber (= oppositeورسرهbei (= by
() , (له (د وخت پیل ,seit (= sinceپسې) , nach (= after سره ...) دwith(
(ته (و)) , zu (= to(څخه)... لهvon (= from

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسرهprepositions with the accusative

for) , له پاره through) , für (=ترڅuntil) , durch (= ترbis (=
against) ,مخامخaround) , gegen (= شاوخواum (=
along(اوږدوالي) , entlang (= بېohne (= without

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره ټولواک نه دئ اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative

(, (په) کې) , in (= inباندې (پر)) , auf (= on پهan (= on
) , (لاندې , unter (= under د پاسهüber (= over
) , (وروسته , hinter (= behind مخ تهvor (= in front of

(c) ketabton.com: The Digital Library

)(کې (ځنګ) , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ) , während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
) , په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې)

)(له دې (سرهtrotz (= despite

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

د ځای پرېپوزېشنPrepositions of place

دالاندې هم تکرار اري، خو باور کړی، پهغورځولو مې زړه نه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(پر) باندې

auf dem Spielplatz

in the playground

پرلوبځای باندې او انګرېزي يې په لوبځای کې

يادونه: پورته به د الماني انډول ،،پر،، او د انګرېزي به ،، په،، وي، خو په لاندې کې بيا دواړه ،، پر،، دي.

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پر) غره- مانۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

د چینې مخ ته

(کیدی شي څنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دئ)

hinter

behind

شا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې)

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دئ)

In answer to the question "where?" (where is something located? where is something moving?), the noun after the preposition is in the dative.

پوښتنې ته په ځواب کې،، چیرته؟،، ((یو) شی چیرته ایښودل شوئ؟ یو شی چیرته خوزښت کې دئ؟)

Verbs which denote position:

کړنویونه چې ځای اړوندوالی په نخښنه کوي

- liegen (= to lie پرېوتل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- (درېدلstehen (= to stand
- (کښيناستلsitzen (= to sit
- (ځوړندېدل يا ځوړندولhängen (= to hang
- چوخولstecken (= to stick)

Wo liegt die Zeitung? – Auf dem Tisch	= Where is the newspaper? – On the table.	خبرونی(اخبار) چیرته پروت دی؟ پر میز یا پر مېز باندې.
Wo steht der Koffer? – Hinter dem Schrank	= Where is the suitcase? – Behind the cupboard.	سفر بکس چیرته دی؟ د الماری شا ته
Wo sitzt deine Freundin? – Vor der Dame da	= Where is your girlfriend sitting? – In front of ithe lady there	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - د هغې میرمن مخ ته.
Wo geht ihr am liebsten spazieren? – Im (in + dem) Wald.	= Where do you like to go walking? – In the woods	تاسي چیرته په مینه چکر ته ځئ؟ ځنګله کې(چکر ته ځو)
Das Geschirr steht auf dem Tisch.	= The cuttlery is on the table	لوښي پر میز باندې پراته دي.
Die Messer liegen hinter dem Herd	= The knives are behind the hob	چاړه د داش شاته پرته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Schuhe liegen unter dem Bett.	= The shoes are under the bed	بوټان د کټ لاندي پراته دي.
Die Weinflaschen stehen neben dem Abfalleimer.	= The wine bottles are next to the bin	د واين بوتلونه دغور-ځوني يا ناولني خنګ کي (ته) پراته دي.
Blumen stehen vor dem Fenster.	= Flowers are in front of the window	ګلان د کړکۍ مخ ته دي.
Zwischen Büchern liegen Socken	= Socks are lying between books	سوګلي د کتابونومنځ کي پرتي دي.
Über dem Spiegel kleben Kaugummis.	= Chewing gum is stuck above the mirror	د هنداري د پاسه ژاولي سليښ دي.
An der Wand hängt der Spiegel.	= The mirror is hanging on the wall	په دېوال -- - يا دېوال باندي هنداره زوړنده ده

In answer to the question "where (to)?" , the noun after the preposition is in the accusative.

Verbs which indicate a "change of place":

- legen (sich) (= to lay ايښول)
- stellen (sich) (= to place ځای په ځای کول)
- setzen (sich) (= to sit کښيناستل)
- hängen (= to hang زوړندول)
- stecken (= to stick ننباسل،چوخول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Wohin legst du die Zeitung? – Auf den Tisch .	= Where are you laying the newspaper? - On the table.	ته ورځپاڼه چیرته ږدې؟ - میز باندې
Wohin stellst du den Koffer? – Hinter den Schrank	= Where are you placing the suitcase? - Behind the cupboard.	بکس چیرته ږدې؟ - د الماری شاته(تر شا ناسم دی). .
Wohin setzt sich deine Freundin? – Vor die Dame da	= Where is your girlfriend sitting? - In front of the lady there.	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - دلته د دې میرمن مخ ته.
Wohin geht ihr heute spazieren? – In den Wald	= Where are you going walking today? - Into the forest.	تاسو نن چیرته چکر یا ګرځېدا ته ځی؟ - ځنګله ته
Das Bett kommt in die Ecke	= The bed goes in the corner.	کټ ګوډ کې راځي.
Der Kasten kommt neben das Bett.	= The box goes next to the bed	الماری د کټ څنګ ته راځي
Den Schreibtisch stellen wir vor das Fenster	= We will place the desk in front of the window.	لیکنمیز د کړکی مخ ته ږدو
	= We will place this lamp on the desk.	دا څراغ په میز باندې ږدو.
		غواړې چې غالی د لیکنمیز لاندې خوره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Diese Lampe stellen wir auf den Schreibtisch. Möchtest du den Teppich unter den Schreibtisch legen? Den Spiegel hängen wir an die Wand Über den Spiegel hängen wir die Uhr Biegen Sie in die Herrengasse ab.	= Would you like to lay the carpet under the desk? = We hang the mirror on the wall. = We hang the clock above the mirror = Turn into Herrengasse.	هنداره په دیوال زوړندوو. د هنداري د پاسه ساعت زوړندوو، د هرن(هیرېن) کوڅه کې وګرځه.

prepositions with the dative

aus

out

له...(څخه(

.Nimm die Kleidung aus dem Schrank

.Take the clothes out of the wardrobe

کالي له المارۍ څخه را وباسه.

bei

by

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د)... سره

.Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt

.She has already been with the doctor for an hour

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا(د) ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im .Stadthaus erkundigt

First we informed ourselves at the foreign office in the .town hall

لومړی موږ په ښاروالۍ کې د دباندنيو دفتر سره معلومات د لاسه کړ .

nach

after

پسې (دلته يې مانا ،، ته ،، ده)

.Wir fahren morgen nach Linz, nach Österreich

.We will drive to Linz tomorrow, to Austria

موږ سبا ته لینځ، اتریش ته خوزو(موټرکې).

.Ich fliege nach Russland

.I am flying to Russia

زه روسیې ته الوزم.

von

from

له....(څخه)

.Sie wohnen nicht weit von uns

.They do not live far from us

دوي له موږ څخه لرې نه اوسيږی.

!Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch

!Take your feet off the table

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښې دې له ميز څخه لرې کړه.

.Er kommt gerade von seiner Freundin

.He is coming directly from his girlfriend

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland .gezogen

.She recently moved from Turkey to Germany

هغه لږ مخ ته له ترکيې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

.Dann musst du zum (zu + dem) Schloss gehen

.Then you must go to the palace

ته نوبايد ماڼۍ ته لاړ شې.

.Ich muss zum (zu + dem) Arzt

.I must go to the doctor

زه بايد ډاکتر ته لاړ شم.

.Man hat uns zum (zu + dem) Arbeitsamt geschickt

.One sent us to the employment office

يو چا موږ د کار دفتر ته واستولو.

(before or after anoun, always before a pronoun)

.Ich wohne gegenüber dem Park

.I live opposite the park

زه پارک ته مخامخ اوسيږم.

.Ich wohne dem Park gegenüber

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.Er sitzt mir gegenüber

.He sits opposite me

هغه ماته مخامخ ناست دی.

Am besten tankst du bei der Tankstelle dem .Freizeitzentrum gegenüber

It would be best for you to fuel up at the petrol station .opposite the leisure center

ښه به وي که ته د ازاد وخت پارک مخامخ تیانکځای کې تیانک کړې.

in phrases of direction involving names of countries which include the definite article, the preposition 'in' is used with .the accusative

.Ich fliege in die Türkei

Ich fliege in die USA

Ich fliege in die Schweiz

زه ترکیې، متحده ایلات، سویس ته الوزم

prepositions with the accusative

durch

through

منځ کې (د یوه تونل یا ورته څه)

.Wir fahren durch den Tunnel

.We are driving through the tunnel

موږ د تونل منځ کې ځو(موټر بیایو).

.Wir fahren durch die Stadt

(c) ketabton.com: The Digital Library

.We are driving through the town

موږ په ښار کې (د ښار منځ کې) ځو(موټر بیایو).

.Dann fährst du durch die Unterführung

.Then you drive through the underpass

بیا د ځمکلاندې لار کې ځې (موټر بیایې).

über

over

د پاسه،په باندې، ..

.Wir gehen über die Straße

.We go across the street

موږ په کوڅه (باندې) پورې وځو یا موږ د کوڅې د پاسه ځو.

.Du fährst über die Brücke

.You drive over the bridge

ته په پله ځې یا ته په پله پورېوځې.

entlang

along

اوږدوالی

.Entlang den Fluss gibt es schöne Wege

.There are beautiful paths along the river

د سین په اوږدوالي ښکلې لارې شته

.Du fährst den Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هایدن ډنډ په اوږدوالي ځې

:Preposition + noun + preposition / adverb

(c) ketabton.com: The Digital Library

an + Dativ + entlang

اوږدوالي +داتيو+ په

.Ich gehe oft am (an + dem) Fluss entlang spazieren

.I often go walking alongside the river

زه زيات د سين په اوږدو چکر(ګرځيدا) ته ځم.

.Du fährst am (an + dem) Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هايدن اوبو يا ډنډ په اوږدوالي (ښه يي : اوږدو) ځې.

An + Dativ + vorbei

له ...تيرېدل + داتيو + په

.Ich komme oft an dem Museum vorbei

.I often pass the museum

زه زيات د موزيم له مخه تيريږم.

.Du fährst am (an + dem) Hafen vorbei

.You drive past the harbour

ته د بندر(د اوبو) له مخه تيريږې.

Gegenüber von + Dativ

.Ich wohne gegenüber von dem Park

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

Am besten tankst du bei der Tankstelle gegenüber vom .(von + dem) Freizeitzentrum

It is best if you fuel up at the petrol station opposite the .leisure center

ښه به وي، که ته د ازادوخت پارک ته مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

Bis zu + Dativ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پورې + داتيو

.Gehen Sie bitte bis zur Kreuzung

.Carry on to the junction

هیله ده تر څلورلارو پورې لاړ شه

.Dann fährst du bis zum (zu + dem) Supermarkt

.Then you drive as far as the supermarket

بيا ته تر سوپرمارکيټ پورې لاړ شه.

يادونه: ګران لوستونکي دې د ،، تر،، پ ته ځانګړې پاملرنه وکړي، چې دا ټولواک نه دئ اويواځې اويواځې په ځېل ټاکلې ځای کې راځي اونه زيات.

um + Akkusativ + herum

په + اکوزاتيو + ګرد چاپيره

.Wir fahren um die Stadt herum

.We drive around the town

موږ په ښار ګرد ګرځو

.Dann fährst du um den Supermarkt herum

.Then you drive around the supermarket

بيا ته په سوپر مارکيټ ګرد ګرځې

Prepositions of time

prepositions with the dative

پرېپوزېشن د داتيو سره

an on په	date day time of day نيټه، ورځ، د ورځې وخت	Ich bin am (an + dem) 06.07.1975 geboren. I was born on 06.07.1975 زه په ۶ ـم د ۷-مي ۱۹۷۵ زېږېدلی يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

		Am (an + dem) Morgen schlafe ich lange. I sleep in in the morning سهار اوږد بیدیږم یا اوده کیږم. Am (an + dem) Sonntag arbeite ich nicht. I do not work on Sundays زه په یوه نۍکار نه کړم
bei by سره	simultaneity	Bei der Arbeit kann ich nicht telefonieren. I cannot telephone at work. په کارکي تلفون نه شم کولی یا: (زه) د کارسره....
in in	later months seasons	In einer Stunde bin ich bei dir. I will be with you in an hour زه به په یوه ساعت کي (د) تاسره وم. Was hast du im (in + dem) September gemacht? What did you do in September? تا په سپتمبر کي څه وکړل؟ Im (in + dem) Winter fahre ich oft Ski. In winter I often go skiing

(c) ketabton.com: The Digital Library

	at night	په ژمي کې زیات شیخغاستي ته ځم. In der Nacht muss sie arbeiten. She must work at night په شپه کې باید کار وکړم. د شپې باید کار وکړم.
nach after وروسته،پسې	Afterwards	Nach zwei Stunden ist er zurückgekommen. He came back after two hours. Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen. We could see the results after just one week. موږ وکولای شود د یوې اونۍ وروسته لاس ته راوړنې وګورو
vor in front of د مخه یا ته		Vor dem Schlafen geht sie baden. Before sleeping she bathes. له خوب د مخه هغه لامبي Es ist 5 vor 7. It is 5 to 7. پنځه اوته پاتې دي
	Beforehand vorher before	Es regnet seit gestern. It has been raining since yesterday.

(c) ketabton.com: The Digital Library

seit since ab from	refers to the past refers to the present and the future	له پرونه وریږي Seit gestern bin ich wieder fit. Since yesterday I have been well again. له پرونه بیرته تازه یم Ab heute rauche ich nicht mehr. I will not smoke any more from today on. له نن څخه نور(سگرت) نه سکوم. Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt. I will work on the next section from November. له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کي کار کوم von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 10 o'clock له ۸ بجوتر ۱۰ بجو Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday له دوه نی تر اونی زه په پوهنتونکي یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

von from pr with the accusative bis until تر um around په په (شاوخوا)	with 'until' د ،، تر،، سره with 'from'	prepositions with the accusative von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 12 o'clock له ۸ بجو تر ۱۲ بجو(پورې) Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday. له دوه نۍ تر اونۍ زه په پوهنتون کې یم Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit. I only have time until 15:00. زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم. Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab. My train leaves at 07:30. په ۷ اودېرشو زما بس ځي Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin. I have an appointment at 15:30 زه په ۱۵ اودېرشویوه وعده لرم prepositions with the dative

(c) ketabton.com: The Digital Library

mit with سره	د،، له،، سره clock time	Ich schreibe gern mit dem Bleistift. I like to write with a pencil. زه په مینه (د) پنسل سره لیکم زه په مینه په پتسل لیکم Ich fahre oft mit dem Bus. I often take the bus. زه زیات د بس سره ځم Ich fahre nicht gern mit dem Auto. I do not like to drive the car. زه د موټر سره په مینه نه ځم یا زه د موټر د بیولو سره مینه نه لرم.

ه

دا لاندې برخه به لږ او ډېر تکار وي، خو کېدی شي نوي څه هم ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکویونه د غوښتنې حالت سره سم یا د مانا سره سم ټولګیزاو ډلییزکیږي

Nominativ نومیناتیو (له لاتین څخه، نومونه) په ګرامر کي د یوه حالت نومونه ده، چي د هرڅه له مخه په جمله کي د شي د نخښوني په چوپړکي دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي دئ چي د یوه شي د خپلواک کاروني له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې مانا چي بې د بل له واکه). لنډ: دا حالت دی، چي د ،،څوک-حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چي دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.د څوک- اود څه شي حالت.

د نومیناتیو یا د ،، څوک،، او ،،څه شي،، حالت.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځونی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځونی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکوني (قلم) خولي ته راځي.نه پوهیږم،،چي دا اله، چي کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چي خوښه وي.

جینیتیو Der **Genitiv**

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دئ.دا حالت د ملکیت حالت یا د چاحالت په نامه همیادیږي.

بیلګي: ،،د ګاونډي کور،،. ،، د یوه لري زنګ غږ،،.

د جینیتیو په څه شي حالت

هغه په غلا تورن دئ.

هغه په څه شي تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتیو Der **Dativ**

(c) ketabton.com: The Digital Library

داتيو د المانيژبې دريم حالت دی یا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د چاته حالت هم بلل کیږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بيلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوکی سوغات سپين ته ورکړ.

هوکی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زماملګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

اکوزاتيو يوګرامري حالت دی. په ورځني الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې څه شی يا څوک او که د چا؟؟؟، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - یا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپلورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

زه خپل ملګريته يوکتاب سوغات ورکو.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام موورته وي:

ما دلته سربل ليکلی يا پ،دلته د پښتو اوسترېلونه زيات دي او همداسي کيدی شي سيرکوميوزېشنونه هم وي،چي هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کي ولوستلی شي.
د نه کارځخه نيمګړی کار هم هرومرو شه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موستړي کړي.

دِ غوښتون حالت تولګيزول

اړيکويونه د نوميناتيوسره prepositions with the nominative:

als (= than) ...و. ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او زه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودېښتوموخه به ترې سربل وي یا يې کله لیکم مخځاینیوی او پسې ځاینیوی وي.

اړیکویونه د داتیوسره prepositions with the dative

(, aus (= out (له)پرته (, außer (= other thanڅخه (له)ab (= from
(, gegenüber (= ورسره) , bei (= by څخه (له) وتلی
(, nach (= after سره ... (د) (, mit (= withمخامخopposite
() , von (= from له (د وخت پیل ,seit (= sinceپسې
)ته (و) (, zu (= to)څخه (... له

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسره prepositions with the accusative

for) , له پاره through) , für (=ترڅuntil) , durch (= ترbis (=
against) ,مخامخaround) , gegen (= شاوخوا um (=
along)اوږدوالي) , entlang (= بېohne (= without

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره تولواک نه دی اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative)))) *durch, für, gegen, ohne, um* ««««

(, (په) کې (, in (= inباندې(په)) , auf (= on پهan (= on
(, (لاندې , unter (= under د پاسهüber (= over
(, (وروسته , hinter (= behind مخ تهvor (= in front of
)(ځنګ (کې) , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ (, während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
(, پسې (, statt (= instead په ځای (, infolge (= as a result (کې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

trotz (= despite سره (له دې)(

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of place د ځای پرېپوزېشن

prepositions with dative or accusative

پرېپوزیشن له داتیو او اکوزاتیو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په میدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(په) باندې

یادونه۱ : پر میز، میز باندې اوپرمیز باندې. په دې دریو کې به نوڅه ووایو. اندونه موکه څرګند کړی، مرسته به مووي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه ۲ : لکه پورته همداسې: په کور، کور کې او په کورکې.

auf dem Spielplatz

in the playground

په لوبځای (کې؟)

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(پر) غره- ماڼۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د ماڼۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چینې مخ ته

)کیدی شي ځنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی(

hinter

behind

شا ته

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې): دا لږ پاملرنې ته اړتیا لري، چې بل ځای کې به راوړلشي.

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دئ)

بیا لنډ:

اړیکویونه کیدی شي د خپلې کارونې له مخې سره توپیر- یا بیل شي:

ځای اړوند اړیکې/ پوښتنویونه: چیرته ، چیرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځاي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: زه د داسې لیکنې سره په لومړي ځل مخامخ کیږم. د ټولو هیوادوالومرستې ته اړتیا شته.

ته چیرته اوسیږې؟ په خوست کې.

ښاغلی سپین چیرته ځي؟ ډاکټر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

وخت اړونده اړیکویونه:

کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کومه وخته یا له څه وخته،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په راتلونکې یوه نۍ.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

موډال، حالت، ونه ..../ پوښتنې: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ته پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدیږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړی له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

و .. ته چمتوپاتې کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې ؟
واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هیڅ وخت نه شې بدېدلی یا قهرېدلی؟ زما بچیانو باندې.
څه ته چمتوکیدل: هغه څه ته توانمند نه دی؟ کارکولو ته.
نظم ته راوړل: دا بیرته نظم ته راوله! دا بیرته په نظم ته راوړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارام پرېږده: هيله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه يو وخت پای ته ځي.
یو اړیکوی هيڅ وخت ځا نله نه وي. تر لږو ځانګړو پوري دا (يعنې اړيکوی) د يوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) يا پسې راځي.

يادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځني څو کربنې نوري هم د ليکلو وې، خو د يوې خوا يې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهيدم، نولومړی مې بايد ځان په پوه کړی وی، بيا مې هر ګرامري نوم بايد د پيژند سره څيرلی وی، چې دا ليکنه بيا نوره هم غزېده.

دا دې په ياد وي،چې داهم يوه اوږده موضوع ده، چې ګران ژبپوهان پرې پوهيږي او د ژبپوهنې ميونوال په دېلارنورهم هڅيلی شي.

په پای کې يوه هيله: دا کاراونوربه زموږډيروپوهانوله ما څخه د مخه هم کړی وي، خودا دې له ماڅخه نه زړه بدي کيږي نه. زدکړه خو بايد د هرچا حق وي اوکه څوک له ماسره مرسته کوي، نوله ماسره دې زما په ناسمه زدکړه اوليکلوکې د سمون مرسته وکړي اونه د زړه بدی.

پسې ليکنې:

کيدی شي د دې پورته ليکنې لړتکرارراشي اوځني اړيکويونه ښه روښانه شي، چې پسې به هغې خپلې اړې موخې يعنې د ،،تر،، د خپل سری مخه نيول او دا چې ،، تر،، د پرتلې سره سر اوکار نه لري.

von' with surnames،

Von' with surnames indicates possession or origin of things or people'

Von 'mit Nachnamen zeigt Besitz oder Herkunft von Dingen oder Personen an

دا د شيانو او کسانو د لومړي نوم سره خاوندتوب يا خاونوالی او يا کورنيوالی(نسب) ښايي

Thomas Mayr ist der Vater von Hana, Laura und Niklas Jolana Mayr ist die Mutter von Hana, Laura und Niklas.	= Thomas Mayr is the father of Hana, Laura and Niklas.	توماس مايرد هانا،لاورا او نيکلاس پلاردی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das ist die Bluse von Katrin. Das ist das Bild von Botticcelii. Das ist die Kaffeemaschine von Tchibo.	= Jolana Mayr is the mother of Hana, Laura and Niklas. = That is Katrin's blouse. = That is the photo of Botticcelii. = That is the coffee machine from Tchibo.	جولیانا مایر د هانا،لاورا او نیکلاس مور ده دا د کاترین کمیس دی. دا د بوتیچلي (کښلي) څیره ده. دا دچیبوکافي ماشین دی. دا د کافي ماشین له چیبو څخه دی.

بیا لنډ:

پ کیدی شي د خپلې کاروني له مخې سره توپیر- یا بیل شي:

Lokale Präpositionen / Fragewörter: wo, wohin, woher

ځای اړوند پ/ پوښتنویونه: چیرته ، چیرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځاي)

یادونه: زه د داسي لیکني سره په لومړي ځل مخامخ کیږم. د ټولو هیوادوالو مرستې ته اړتیا شته.

ته چیرته اوسیږې؟ په خوست کې.

ښاغلی سپین چیرته ځي؟ ډاکتر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Temporale Präpositionen / Fragewörter: wann, um wie viel Uhr, bis wann, seit wann

وخت اړونده پ: کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کله(له کومه وخته یا له څه وخته)،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په رتلونکې یوه نی.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

Modale, kausale, finale, konzessive Präpositionen, / Fragewörter: wie, warum, wozu,

موډال پ ..../ پوښتني: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ت پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدیږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

Verben mit Präpositional-Ergänzung: / Fragewörter: womit, worauf, wozu, ...

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړی له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

:Adjektive mit Präpositionen
و .. ته چمتوپاتې کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هيڅ وخت نه شې بدېدلی یا قهرېدلی؟ زما بچيانو باندې.
څه ته چمتوکيدل: هغه څه ته توانمند نه دی؟ کارکولو ته.
Nomengefüge
نظم ته راوړل: دا بيرته نظم ته راوله! دا بيرته نظم ته راوړه!
ارام پرېږده: هيله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه يو وخت پای ته ځي.

يو پ هيڅ وخت ځا نله نه وي. تر لږو ځانګړو پورې دا (يعنې پ) د يوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) راځي.

يادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځنې څو کربښنورې همد ليکلووې، خو د يوېخوا يې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهيدم،نولومړی مې بايد ځان په پوه کړی وی،بيا مې هر ګرامري نوم بايد د پيژند سره څيړلی وی، چې دا لکنه بيا نوره هم غزېده.

دا دې په ياد وي،چې داهم يوه اوږده موضوع ده،چې ګران ژبپوهان پرې پوهيږي؟

تر || ډاکتر ماخان ميږی شينواری

،، تر ،، until

د اړيکويونو سره مې اړيکې له دې امله ونيولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نيت وو او داسې لږڅه ګوته ورته نيسم اويوڅونور هم همداسې غوره يې يا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ برېښي لږ غزول يې ستاسو مخ ته ړدم.

دا خبرې به داسې لږڅه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لريږي او چاپوم يې هم نه نوګومان مې دی، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوريږی.

د انګريزي ژبې څو پرېپوزېشنونه راوړم د الماني ژبارې سره او بيا يې د پښتو سره پرتله کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوس دپاره به دا درې بسيا وکړي او که نور يې په دا منځ کې راغلل، هغه به همله په ګوته کړو.

With; from; until

المانې يې: mit; von; bis

پښتو يې:

له ... سره، له ... څخه ،تر يا د (له) ... سره، له ...(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګرېزي: until)، چې د پښتو معنا يې تر (... پورې) ده يو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هيله، چې ګران لوستونکي به يې بيا د (دلته ،،له،، نه ليکم، چې وروسته پرې غږېږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله يې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو يې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بيا دا نور دوه هم د څېړنې (موږ بلد يو چې تر(سم نه دئ) څېړنې) لاندې ونيسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

اړيکوی تر: له دې سربل ،، تر ،، سره موږ د يوڅه يعنې پيښې، نوم، مهال او همداسې د ځاي پای په ګوته کوو، يعنې دا په هغه وخت کارولکيږي، چې دا پورته ياد څه پوله ولري يا پولې ته ورنږدې کيږي.

لنډ: د پيښې، مهال همداسې ځای او يو څه اخرني ټکی يا پوله په ګوته کونه.

يادونه: دا دې دلته بيا هم په کلکه وويل شي، چې په بل هرځای کې کارونه يې ناسمه ده، لاملونه يې راوړو.

يادونه: که داسې لږځير شو، نو څه چې پای لري يعنې ،،تر،، .. وي، نوهغه به هرومرو يوپيل هم لري، که دا ځرګند او يا نا ځرګند وي.

که وو ايوچې: سپين تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له يوځای څخه، چې پيل دئ، تللی. که په دې هکله تکرارولرو، نو راځخه زړه بدي کيږی مه، وايي، چې تکرار د زده کړې مورده او يا د پام بنسټ دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادي څو الماني انګرېزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر Bis سره**

(*US*) through ,to ,(*temporal*) until

*.Meine Tochter ist **bis** zwei Uhr in der Schule*

.My daughter is at school **until** two o'clock

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کي ده.

*.Ich war von Montag **bis** Freitag krank*

.I was sick from Monday **to** Friday

زه دوه نۍ تر **جمعي** پورې ناروغ وم.

(*temporal*) by

*.Die Aufgabe muss **bis** Donnerstag fertig sein*

.The task must be complete **by** Thursday

پوښتني بايد تر ځلورني (چهار شنبې) پورې تمامي وي،

all the way to ;(*local*) to

*.Der Zug fährt **bis** Köln*

.The train goes **to** Cologne

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

۱ – تمپورال يعني: اخر ټکی ښايی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مخه ښه کې هغه د بیا لیدلو وخت ډېر یا لږ پوره: تربیا پورې.

۳ – ځای: اخرنۍ موخه ښایي.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت یا ځای واټن په ګوته کوي.

۵ – د یوه غزېدا سور، د یوه سپکتروم (د یوې څیرې یا څه برېښیدنه، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کې کټل ښه دي او په فزیک کې راځي)، د یوې پورته – او یوې کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړیکوی سره

۷ – bis zu د الماني په څیر پرېپوزیشن په پښتو کې نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پورې،، دی: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سړی ردوي

لکه چې وایو ټول خلک میلمانه دې ترسپین پورې(یعنې پرته له ...)

د دې په څېر: ټو ل میلمانه دې د ... په ګډون پورې.

په پښتو کې موږ تر ... پورې لرو.

دوي دا هم معلومه کړې، چې دا وی کله ژبې ته راننوتی دی، چې هغه یې زه دلته نه راوړم.

بیلګې:

— تر بلې میاشتې (پورې) باید کور جوړ وي.

– هغه تر بلې میاشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بیلیږي یا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– ،،ښه اوسه، تربیا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

—– تر دې ځایه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورځخه (موږ دلته هم کله لیکو، چې ترې..(هغه زموږ په کلیوالي خبرو کې وایو، چې تر نه تیریدلی.. دا ترنه معنا ورځخه دي او نه تر)) تیریدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نیسو، وروسته بیا باید په پښو لاړ شو.

—– ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

—– دا یو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهار پورې.

—– سپینه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. یا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

،، تر،، Bis د تړنوي Conjunction په دنده کې

برابرارزښته جملې- برخې سره تړي.

سپین په میلمستون کې ناستوو، تر هغې چې میلمانه کوروته ولاړل.

یو څوالماني انګریزي او پښتو غونډالې:

- (*subordinating*,*temporal*) <u>until</u>

*.Wir warten hier, **bis** das Gewitter vorbei ist*

.We’ll wait here **until** the thunderstorm is over

موږ دلته تمیږو، **تر** څو جکړ تیرشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. (*coordinating*)to

.*Ich arbeite 40* ***bis*** *50 Stunden in der Woche*

.I work 40 **to** 50 hours a week

زه په اونۍ کې ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

.*Ihre Haare sind braun* ***bis*** *dunkelbraun*

.Her hair is brown **to** dark brown

د هغې ویښتان نسواري تر تیاره نسواري دي

دا نورې غونډالې دې هم ورسره وي:

– اسمان له برګ څخه تر شین وو.

— سپین ۲۵ تر ۳۰ کسان میلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...، نه لیکم، ځکه چې هغه بیا خپله موخه بدلوي)

— په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځای شي؟

— زه په اونۍ کې زیات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له یې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دی له تر کارنه کوي دی له ۱ تر ۵۰ یا ۶۰ ... یعنې له ۱ تر ۵۰ یا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کیږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دی خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به یې داسې ولیکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ څخه ور اوړي تر ۶۰ پورې. ګران لیکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بیا: تکرار د زده کړې مورده).

— سرې کړی شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

— سپین کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري یا د ځمکې تر تل پورې....

— مور ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

— ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

— سپین په ښار کې تر نوي کیلو متره پورې په بس کې ځي.

— د سندرغاړي ټولې سندرې پیژنم – تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره یې نه پیژنم..

خبر و استعمال یا کارونه:

تر زر، تر بیا، له پښو تر سره، تر ګیډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابیل ویونه:

تر وروسته، تر وروستني، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي یا مل کیدی شي، یوائې همدې ته دې په لیکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي یعنې تر...(پورې)، بل ډول کارونه یا استعمال یې ماته ناسمه برېښي، چې ګران ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

د تر مخامخ اړیکوی له... څه دی، دا په دې مانا، چې د هغو څه چې تر یې پای په ګوته کوله، د ،، له ... څخه،، یې پیل ښایي.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

،،له ... څخه،، ، ،،د ... سره،، with ، from

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته سیرکومپوزېشنونه د سربل ،،تر،، مخامخ یا په څنې او که غواړئ معکوس دي:

په پورته کې مو روښانه کړل، چې تر د یوه ځّه، ځای، مهال اونومونو پاې په کوته کوي اونه بل څه.

دا اړیکوی د بل ځای ناستی نه شي کیدی اونه بل څه یا اړیکوی د ،،تر،، ځای ناستی کیدی شي. دا همداسې لار ده اوبس.

اوس راځو دې پورته ته، چې زما په ګومان او که داسې وي، د پیژند سره به سیرکومپوزېشنونه وي.

د افغانستان په ځنو ځایونو کې وایو:

،،له ... ځخه،،، ،،له ... سره،، او ځنو ځایونو کې بیا وایو: د ... ځخه ، د... سره.

انګرېزي یا (او) الماني یې لیکو او بیایې د پښتو د ژباړې سره پرتله کوو. ما دا له الملني ځخه ژباړلې او الماني مې له انګرېزي ځخه را نیولي یا ښه یې: راژباړلې.

پیل له ،، له .. (ځخه)،، کوو او داسې مخ ته ځو:

د انګریزي سربل from په الماني کې هغه غوره دا لاندې درې سربلونه دي: <u>ab</u> ، <u>aus</u> ، <u>von</u> ،

دا دربواړه په پښتو کې هم د ،، له ...ځخه،، په معنا دي. که وایو چې له هسکې مینې ځخه، نو د ژبلارې سره سم دا سیرکومپوزېښن دئ یا که غواړئ پښتوشي، نوزما په اندبه دا بیا غیرکې نیوی وي. دې په الماني <u>ab</u> راځي، که وایو له سپین ځخه... ، نو <u>von</u> راوړل کیږي، که وایو له اوسپنې جوړ دی، نو وایو ... <u>aus</u>.

که ،،له ... ځخه،، وایو، نو له یو څه ځخه یو څه رابیلیږي، یاې د یو څه، مهال او له ځای ځخه یو څه رابیلیدل.

لنډ: دا د یو څه له ځای،مهال،کس یا یو شي ځخه د یوڅه پیل دی،له دې امله د،،تر،، په څنې یا مخامخ سیرکومپوزېشن دی.

لکه: له سپین ځخه مې کتاب واخست.

دا جمله داسې ویلی شو: له سپین مې کتاب واخست یا له سپینه مې کتاب واخست او یا له سپین ځخه مې کتاب واخست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې: سپین څخه مې کتاب واخست.

خو سم یې: له سپین څخه مې کتاب واخست:

،، له ،، بې له ،،څخه،، او همداسې ،،څخه،، بې له ،، له ،، دی او که دواړه؟.

وړاندیز: که ،،څخه،، ورسره وي او که نه خو ،،له،، دې وي او یا ،،له... څخه،، او یا دا دواړه.

پورته مو ولیدل: له هسکې مینې څخه...، له سپین څخه... او له اوسپنې څخه....

دا په دې معنا، چې: له یو ځای څخه ځي، له یو چا څخه څه رانیسي او له یو څه څخه یو شی جوړ دي، له یو څه څخه څه ساتي، د یو چا(له خوا) څخه څه درکول کیږي.

ور څخه در څخه، راڅخه، او داسې نورو ته دې هم پام وي، ترې څخه اوداسې نور هم.

په دې هکله به هم لږ تر لږه څه بیلګې راوړو

د پوښتنې په ځواب کې: تا له سپین څخه کتاب واخست؟

نه! ورڅخه اخلم یې.

یا داسې: له سپین څخه کتاب اخلم. او داسې نور.

دلته دې ،،ورته،، یعنې ،، هغه ته ،، هم پام وشي.

اوس راځو with ته، چې الماني یې mit... دی :

موږ یې د الماني درې انډول اړیکویونه یا سربلونه را ا خلو: mit، bei ، Dabei.

څه وکړو؟

،،له ... سره،، او که ،، د ... سره،،؟

که ،، له،، هغه د مخه تیر اړیکوي سره وي ، نو بیا خو یې دلته نه شو راوړی، هغه ،،ترې لرې کیدل،، دي او دا ،،ور سره یوځای کیدل دي،، یا ،، نښلول،، دي. دلته اړیو، چې ،، د ... سره،، ولیکو او نه ،، له... سره،،. دا ګوره یو وړاندیز دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. په الماني ژبه کې ،،د... سره،، لږ تر لږه دا درې اړیکویونه کارول کیږي: که وو ایو ، کتاب د... سره دی، نو دلته یې الماني mit دی. که وو ایو ، چې سپین د برګ سره دی، نو دلته یې بیا bei راځي او که وو ایو ، چې هغه ورسره دی، نو دلته د Dabei راځي.

نومونه: دا ،، د ...سره،، به هم لکه ،، له ... څخه،، سیرکومپوزېشن یا غیرکې نیوی وبلل شي.

دا ګوره زما وړاندیزونه دي اود وړاندیز اجازه دې راته وي، زه په خپلې لیکنې تېګارنه کوم.

دلته دې بیا هم د ورسره ، درسره، را سره ته هم پام وي.

دلته به په دې بسیا وکړو او زما وړاندیز ګران لوستونکو ته دا دې، چې د نورو زده ژبو څخه دې ګټه واخلي، دا دې هغه ژبې وي، چې یو څه وده یې کړې وي.

بیا لنډ: ،، تر،، د مهال، ځای،نوم او یا یو څه پاي په ګوته کوي.

،، له ...څخه،، د مهال، ځای،نوم،یا یوڅه څخه لرې کیدلدي.

او،، د ... سره،، دمهال،ځای،نوم او یا یوڅه سره یوځایکیدل یا یوځای والي دی.

Nimm die Kleidung aus dem Schrank.

Take the clothes out of the wardrobe.

کالي له الماری څخه را واخله

Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt.

She has already been with the doctor for an hour.

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا د ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im Stadthaus erkundigt.

First we informed ourselves at the foreign office in the town hall.

لومړی موږ په ښاروالی کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ(د لته تر لاسه نه لیکو).

They do not live far from us.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي له موږ څخه لرې نه اوسیږی.

Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch!

Take your feet off the table!

پښې دې له میز څخه لرې کړه.

Er kommt gerade von seiner Freundin.

He is coming directly from his girlfriend.

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland gezogen.

She recently moved from Turkey to Germany.

هغه لږ مخ ته له ترکیې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen.

We could see the results after just one week.

موږ وکولای شو له یوې اونۍ څخه وروسته لاس ته راوړنې وګورو

Vor dem Schlafen geht sie baden.

Before sleeping she bathes.

له خوب څخه د مخه هغه لامبي

Es regnet seit gestern.

It has been raining since yesterday.

له پرونه څخه وریږي

Seit gestern bin ich wieder fit.

Since yesterday I have been well again.

له پرونه (څخه) بیرته تازه یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Ab heute rauche ich nicht mehr.
I will not smoke any more from today on.

له نن څخه نور هیڅکله (سګرټ) نه سکوم.

Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt.
I will work on the next section from November.

له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 10 o'clock

له ۸ بجو(څخه) تر ۱۰ بجو پورې

Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni.
I attend university from Monday to Friday

له دوه نۍ (څخه) تر اونۍ پورې زه په پوهنتون کې یم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 12 o'clock

له ۸ بجو څخه تر ۱۲ بجو(پورې)

Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit.
I only have time until 15:00.

زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم.

Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab.
My train leaves at 07:30.

په ۷ اودېرشو زما بس ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin.
I have an appointment at 15:30

زه په ۱۵ اودېرشويوه وعده لرم

prepositions with the dative

Ich schreibe gern mit dem Bleistift.
I like to write with a pencil.

زه په مينه (د) پنسل سره ليکم

Ich fahre oft mit dem Bus.
I often take the bus.

زه زيات د بس سره ځم

Ich fahre nicht gern mit dem Auto.
I do not like to drive the car.

زه د موټر سره په مينه نه ځم.

ډاکتر ماخان ميرى شينوارى

منځ(کې)، دمخه، څنګ کې او شاته

موږ په پښتو کې(دما(زما) د پام ته راتلني سره) لږ تر لږه دا لاندې څلور ويونه لرو، د دوه ګونو ماناو يا ترېپوهېدنو سره، چې هم نومونه دي او هم اړيکويونه او دا منځ، مخ او څنګ او همداسي شا دي، چې له دې امله هم کله کله په غونډالو کي د دې د کارونو له امله له ستونځو سره مخامخ کيږو. دلته بايد ډېر پام وشي، چې موږ د نوم او که د اړيکوي سره سراو کار لرو. لږ تر لږه دا سي څه په الماني نه شته او د دې هر يوه له پاره ځانله ويونه لري.
که ووايو، چې په مخ مي دانه راختلي، نو دا څرګند نوم او که ووايو، چې په لاره تور سپى مخې ته راغى، نو دلته موخه سملاسي اړيکوى ترې پوهيږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په دې برخه کې یو په بل پسې څلور اړیکویونه څیړوچې په همدې مهال نومونه هم دي:
لومړی: منځ اومنځ. دویم: مخ یا مخ ، دریم: څنګ او څنګ او څلورم : شا او شا

لومړی: منځ او منځ

موږ په پښتو کې دوه منځ لرو، چې دا یویې منځتکي بللکیږي، چې اندول لنډیز یې منځ دئ او تل منځ لیکل کیږي او دا بل منځ یې اړیکوی دی.

منځ (کې) : Zwíschen, between

یوه ورځ په م ک کې د منځ او مینځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کې هکپک شوم، چې دا اوس مینځ دئ‌اوکه منځ؟
موږ ورته په شینواروکې مینځ وایو، خوما زیات منځ لیکلی، چې کومان مې دې، له پخوا څخه ورسره ډېر بلدیم.

منځ (کې) : Zwíschen, between

دا پوستپوزېشن، اوستربل یا پسې ځاینیوی دئ، چې زه یې اړیکویونه بولم . په نورو ژبوکې (انګرېزي.الماني) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دئ.
۱ - د یو چاء یوه شي شتون، چې د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دئ،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی نه دئ

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتنې ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتنې د یوه ځوابېرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېرۍ برخه.

بیلګه:

۱ – د یوه پښوتوپلوبې (فوټبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځي او اوسیدکوټې منځ کې دی یا ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زموږ،،هوابیرۍ یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زموږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل میني کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې موږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره څنګ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخې ناسم دی.

موږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړی خو تر د پیژند له مخې هم ناسم دی او له بلې خوا ګورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی.

بېلګه یې: د ګردی منځټکی.

یا د غونډوسکي منځ ټکی.

یا د یوې کربنې منځټکی یامنځ

دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام وي، چې موږ په خبروکي له کوم منځ څخه غږیږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولګیو وویشل شيږ.

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولګي پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:
بیا: منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښي اوکیڼ لورو.

مانا:

۱ – د منځټکي له پاره لنده ښه

۲ – د یو شي لنډ چاپیریال

۳ – د یوې کربنې نیمایي، د وخت نیمایي اونور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور تري را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

۱ – په یوه ګردۍ کې د غاړې ټول ټکي له منځ څخه همغه یا برابر واټن لري.

۲ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

۳ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دا اړیکوی لوریزوالی لري.

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضایي نظم کې

۳ - داکوزاتیوسره. په فضایي لوریزوالي کې د یوه ځای پسې

۴ – د یوه شي حالت د بنسټ یا دلیل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسي، وروسته

بیلګې:

۱ – زاړه وختونه له منځنیو پیړیو د مخه راغلي

۱ – یو ساعت د مخه ورینګي وربدله

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – اته دقیقي د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي یا --- د مخه پراته دیـ (؟).

۲ – تا سپین د لمنځتون د مخه یا مخ ته ولید (زموږ ځني ژبپوهان ترمخه لیکي او دا ناسمه لیکنه ده)

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کیږده. ځني یې یا لیکي: --- تر د مخه پراته دي او دا ناسمه لیکنه ده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه یا مخ ته درولی.

۴ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ میلیونه کاله د مخه

یادونه: دلته هم ګران لیکونکي تر لیکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د یوه اړیکوي د مخه یا وروسته بل اړیکوی ځای نه لري.

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
س**ل کاله مخکې د افغانستان د**

سل کاله د مخه ...

کتاب مې مخ ته پروتدی

سپین له ما د مخه راغی او سپینزما یادما مخ ته ولاړ دی.

فزیکي مخ. د هغه پهمخ دانې راختلي.

د سپین په یا پر مخ ږیره راټوکېدلې.

دریم: ،،څنګ ،،

مانا:
۱ – فضایي پوله شریک
۲ – له دې سره ورزیات یا پرته له دې ورسره نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د يوڅه سره په پرتله
بيلګې:
۱ - دواړه کوټې يود بل ښنګ کې پرتې دي، سړی په دې يوه کوټه کې اوري، څه چې په دې بله کوټه کې ويل کيږي.
۲ - د دې په ګوته شوو دلايلو ښنګ کې بايد سړی دا هم په پام کې ونيسي، چې ....
۳ - ،، د جين تخنيکي تغير يا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ريزيکو ښنګ کې ښنګيزې اغيزې لکه په نباتاتو کې د نويو ناغوښتلو خويونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو يا استعمالکونکو کې حساسيت پيداکيدونکې پيښې هم.
۳ – د سپين ښنګ کې ته هم يو ښه اغيز اچوې.

بيا:
اړيکوی ،، ښنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
۱ - يو ځايځرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کې.
بيلګه: هغه يه ښيره (عکس) کې زما ښنګ کې ولاړدی.
۲ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بيلګه: د خپلې بډايۍ ښنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

فزيکي ښنګ: سپين ژړل، ما په ښنګ کې ونيوه.

شاته:

سپي دې شا ته پروت دی، ته زما شاته روان يې، ته ما پسې روان يې. ما پسې مه راځه.
زما شاته مه راځه.
په ښټ لور، په بل مخ، غونډالي يې پخپله لوستونکي جوړې کړي.
کتاب د الماریٔ شاته لوېدلی، دا تغر بلمخ کړی، کميس دې په ښت اغوستی.
د کور شا ته.

دا پورته لړ څه بيا او کتل يې اړين بولم

د ِغوښتون حالت ټولګيزول

پرېپوزيښن د نوميناتيوسره prepositions with the nominative:

(c) ketabton.com: The Digital Library

als (= than)... و. ته

- (و... ته): سپين (و) سهر ته خواريکښ دی.دا ،، ته ،، يا ،، ته ....ته،، د ،،نسبت،، لهپاره دی، څه په کې وايی.

پرېپوزيشنونه د داتيوسره prepositions with the dative

ab (= from له) , aus (= out پرته) , außer (= other than وتلی) , bei (= by ورسره) , gegenüber (= opposite مخامخ) , mit (= with(د) ... سره) , nach (= after پسې) , seit (= since له (د وخت پيل) , von (= from له ...( ) , zu (= to(څخه) (و) ته(

پرېپوزيشن د اکوزاتيوسره prepositions with the accusative

bis (= ترuntil) , durch (= ترڅ through) , für (= له پاره for) , um (= شاوخوا around) , gegen (= مخامخ against) ,ohne (= بې without) , entlang (= اوږدوالي along)

- له: ،، له ،، کابل ترجلال اباد(پورې) . د له سره يو څه پيليږي او ،، تر ،، يې پای په ګوته کوي. د ،،تر،،بل هرځايکې راوړل ناسمدي، ناسم دي اوناسم دي.

- پرته (بې) : نن ټول کسان ميلې ته لاړل، پرته (بې) له سپين.

- وتلی: توپ له ميدانه وتلی.

سپين د خرابې لوبې له امله له لوبې وتل .

مخامخ: ماته مخامخ کس مې ملګری دی.

(د) سره: سپين سره کتاب زما دی.

پرون مې (د) سپين سره وليدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وروسته شننيز هم کتلی شی.

پسې يا وروسته: سپين له ما کور ته پسې (وروسته) راغی.

(von (= from له ...(څخه) : له اتوبجو څخه وروسته مې کتاب ولوسته.

د ،، له،،له پاره په الماني څلور په شتون لري،چې زه خبرې نه پرې کوم. بل ځاي کې شته.

(و) ته نسبت : سپين ته زړور تيز بري. نسبت سپين ته زړور تيز برېښي. و سپين ته زړور تيز برېښي. نورهيې ستاسي خوښه چې څنګه يې سموئ اويا سمه ده؟

پوښتنه دا ،،(و).. ته،، د نسبت له پاره سمه ده او که څنګه.

prepositions with dative or accusative

(د , über (= over کې (په) ((, in (= inباندې (پ)ه) , auf (= onپهan (= on
(, hinter (= مخ ته) , vor (= in front of لاندې) , unter (= under پاسه
(, neben (= next (کې) منځ) , zwischen (= between وروستهbehind
toڅنګ (کې)(

پر (په) : کتاب پر ميز پروت دي. زه په (پر) سرک روان يم.

پيزي په (پر) کوټه باندې پروت دی. کتاب په ميز باندې پروت دی.

(په)...کې : زه نن په کور کې يم. زه نن په کور يم. زه نن کورکې يم. (خبرې دې په وشي)..

د پاسه : نن د ښار د پاسه الوتکه تيټه والوته.

لاندې:ستا پنسلد چوکۍلاندې پروت دی.

مخ ته : سپين ستا مخ ته ولاړ دی.

شا (ته): سپين ستا شاته ولاړ دی. سپين ستا تر شا پورې ولاړ دی. تر سره پورې شته.

منځ: د سرک منځ کې دربدل زيان لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګ: سپین ستا څنګ ته ناست دی. ستا ترڅنګ ناست دی، هلته سم دی، که موخه ،،تر څنګ پورې،، وي.

prepositions with the genitive

له امله: زه نن د سپین د ناروغی له امله درس ته نه ځم.

ترڅ (کې) یا په ترڅ کې: زه د ښوونکې د خبرو (په) ترڅ کې له ټولګې ووتم.

پسې: د کتاب لوستلو پسې په خپلو ستونځو وپوهیدم، چې څنګه اوبی شي.

په ځای: زه نن د کرځیدو له پاره د پغمان په ځای بابر باغ ته لاړم.

سره له دې: زما په خوست کې کار وو. سره له دې چې زه خوست ته تللی شوم، خو موخه مې غزني ته تګ له امله بدله کړه.

wegen (= due to (له) امله , während (= while/during (ترڅ) , trotz (= په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې) despite سره (له دې))

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of place د ځای پرېپوزېشن

دا لاندې بیا څه تکراردی، خولوستل یې ماته اړیین برېښي.

پ او پس او حالتونه:

هر پ یا پس یو ټاکلی حالت غواړي، چې په هغې اړونده وی (نوم، پرونومن ارتیکل(پیژندنخښه)) ، باید وکارولشي.

په یوه نی (داتیو) د یوه موټر د خرابی له امله (جنیتیو) بې د هغه له موټره (اکوزاتیو) له کار څخه کورته راغلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ (کې) Zwíschen, between :
پسې ځاينيوی. په نورو ژبوکې (انګ.الم.) مخ ځای نيوی(پرې پوزېشن) دی.
۱ - د يو چا، يوه شي شتون د يوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا يوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې.
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له يوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، يوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي يا جغرافيوي منځ يا منځټکی موخه نه دی

يادونه: مخځاينيوی اوپسې ځاينيوی يا د نومن او يا پرونومن څخه مخ ته اويا وروسته راځي او نه د مخ – يا پسې ځاينيوې سره څنګ کې، نو له دې امله د پسې ځای نيوي منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې د پسې ځاينيوي ،، منځ (کې يا ته) ترمنځ چې بيخي ناسم دی اونه ،،په منځ کې)،ځکه ،،تر،، او،،په،، هم مخ ځای نيوي دي.

Die Mitte oder center

منځ: موږدلته بل بديل نه لرو، چې بل څه يې ونوموو؟ دلته موخه هغه هندسي منځ يا منځ ټکی دی. دا پسې ځانيوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام، چې موږپه خبروکې له کوم منځ غږيږو.

د مخځاينيوي او پسې ځای نيوي مانا:

پ او پس يو ټاکلي نسبت يا ټاکلي اړيکي د دوه شي اړيکو منځ کې په نخښه کوي. د نسبت د ډول يا رقم سره سم کيدی شي پ او پس په څلور بيلابيلو ټولګيو ووېشل شی:

يادونه:

ډېر پ نه ځانله يا ټيک يوه ټولګي پورې اړه لري.دا کړی شي د اړيکو توپيرکيدونکي ډولونه افاده کړيشي يا وويلی شي:

ځايز Lokale: کاشغ- غابنی په الماری کې پرتې دي.

وخت اړوند Temporale: موږبه په ۲۰ دقيقوکې درشو(راشو؟)

مودال Modale :دا ډېر په بيړه وو

ځاييز:. هغه د ننوتونې(دروازې) مخ ته ولاړ دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت اړوند : ته باید له مړی د مخه لاسونه پرېمینځې او که ته باید له مړی څخه مخ کې لاسونه پرېمینځې.

کوزال Kausale: هغه له قهره تکشین وو یا بې ځانه وه

پ داسې هم کارول کیږي، چې ناشونی دی، دا له دې څلور ګروپونوڅخه یوه ګروپ کې راووستل شي یا ترتیب کړی شي. پ او پس نورې اړیکې هم په ګوته کوي

Präpositionen werden oft auch so verwendet, dass es nicht möglich ist, sie in eine dieser vier Klassen einzuordnen. Präpositionen bezeichnen auch andere Verhältnisse. Oft sind sie sogar „leer“, d. h., sie dienen nur dazu, Wörter syntaktisch miteinander zu verbinden. Dies gilt insbesondere dann, wenn die Präposition fest von einem Verb oder :einem Nomen abhängig ist

زیات وخت دا ،،تش،، دي، دا په دې مانا چې، دا یواځې په دې چوپړکې دي،چې ویونه سینکتیکي یود بل سره وتړي. دا په ځانګړي توګه هلته باورلري، چې پ اوپس په کلکه د یوه کړ یا نومن په واک کې وي.

یوچا ته انتظاربدل
له یوڅه خبرې کول

د ازادۍ حق

یوچا سره مینه، پهیوه چا برګیدل یا په قهربدل

دې لاندې ته مې همدا نن د اکتوبر اول ۲۰۱۸ پام شو

د پرېپوزېشنونو یا وروستړو سره د پښتو ژبې ستونځې:

دا د انګرېزي ، الماني پ زموږ پښتو کې زیات یې مختړي په ځای وروستړي دي،چې که وخت پیدا شو سره بیل به یې کړو،که نه دا کاردې ګران لوستونکي وکړي.

منځ (کې)zwischen; between، څنګ (کې) ، شا (ته) او داسې نور زموږ ژبه کې وروستړي دي اونوروژبوکې لږ تر لږه الماني کې پ دي، خو موږ د الماني Mitte او انګرېزي center ته هم په پښتو منځ وایو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرو: د ا او ب (په) منځ کې zwischen مینه(کینه،خپلوي...) ده.

د کورپه منځ کې in der Mitten...چینار ولاړ دي.

په پورته کې لومړی وروستړی دئاودا دویم ځای دی، نو دا ،،په،، په دواړوکې سم نه دی.دا چې،، په،، پخیله پ دی، نو د وروستړي ،،منځ کې،، سره دا ،،په ،،نه راځي،ځکه چې دوه مختړي یا ورستړي څنګ په څنګ نه راځي، نوله دې امله لومړی غونډله داسې لیکو:د ا اوب منځ کې مینه.....ده.

یا سپین د برګ څنګ کې ناست دی. ،،...په څنګ کې... نه لیکو.

یا سپین د برګ شاته ولاړ دی.(پام:زموږزیاتلیوالاند دې پورته سره ،، تر،، لیکي، چې نام دی.

زما د اکتوبرپه اول ۲۰۱۸ دې ته پام شو، ځکه ډېر ورسره بوخت یم. اوس دا تاسو ته مخ ته ږدم.

لومړی:

.Zwischen A und B ist die Liebe(freundschaft ......)

.(................) Between A an B is love

د ا او ب منځ کې مینه (ملګرتوب.........) ده.

دویم:

.In der Mitte des Hauses Steht ein Baum

...........center......

د کورپه منځ کې ونه ولاړه ده.

په لومړي کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Zwischen، Betweenاو منځ کې د دې نورو ژبومخځاینیوي او په پښتوکې پسې ځاینیوی دي، نوله دې امله په پښتو کې ،، په،، منځ کې نه لیکو، ځکه چې دوه پسې ځای نیوي ښنګ په ښنګ نه راځي. او،، تر ،، خوورسره تیری هم دی.

په دویم کې:

Mitte، center او منځ کې ځای دی، نوله دې امله پ ،، په،، ورسره لیکل کیږي.

هیله ده خبرې پرې وشي، ځکه چې دې ته مې تازه فکر شوی. دلیل ما راوړی،چې ولې. هیله ده تاسوبه هم دلیلونه د جملوسره راوړی.

Mitte، center یا منځ:

اول:

الف : د یوه څه برخه یا ټکی، کوم چې له ټولو هوارو یا رابندو په برابر واټن لرې دی.

ب : وختټکی، وختفضا، چې له دوه بندپدیزونو (پولو) نږدې برابر واټن لرې وي.

دویم: (سیاست) حزب، دلې د ښی او کیڼ په منځ کې.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

نه دی، نه کوم، له خوا اوکه ندی،نکوم... څنګه لیکو؟

انجنیر صیب ستانه میر زهیر شینواری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دی او زیات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سړی یې و ځوابونو یا نوره هم ښه څیړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دی، نه کوم، سره بیل بیل او که ګډ لیکل کیږي.

زه نه پوهیږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردی اوزه دا خپل اند له تاسوسره شریکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې دا موضوع داسې ساده ونه نيسو او لږ يې سره وشاربو. وايي، چې له خبرو خبرې راوځي.

زه هم دې پوښتنې دې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما ليکلي وو: د دې له مخه، خوزر مې ورته پام شو، چې دا ناسم دئ، نو سم يې له دې(ځخه) د مخه دئ) چې د خپلې ليکنې موخې ته راځم، يو دوه وړانديزونه:

۱ - کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کيږو او ځه په ليکو، نو په هغه بايد وپوهيږو.

۲ – داسې دلايل نه راوړو، چې ګوندې هغه يې ليکي اوکوم ليکوال يا پوه يې داسې ليکي يا هغسې، بې د هغه له دليله، چې د موضوع د سمون له پاره يې راوړی وي، يعنې ولې ګډ يا ولې بيل. دا ځرنګه ليکل يې هرومرو يو ژبنيز لامل يا ژبنيزه لار بايد ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ يو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

بايد و پوهيږو، چې دا ځه شی دئ او موږ يې د ځواب يا ځيړنې په هکله ځنګه مخ ته ځو؟

موږدا موضوع په دوه برخووېشو:

لومړی: نه دئ (ندئ)، نه کوم(نکوم)

دويم: دا له خوا او که لخوا دئ.

لومړي ته:

موږ د لته اړ يوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو يا په دوه برخو و وېشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – يا ليکل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ب : مخامخوالی یا که غواړئ تضاد، چې به نا سره لیکل کیږي

لومړي الف ته: ،، نه ،، د یوڅه یا یو وی نه والی ښايي لکه: څم، نه څم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دويم ب ته: موږ په ډېرو ويونو او په ځانګړې توګه خويونو مخامخويونه په نا سره ليکو او دا نا د هغه څه سره يوځای ليکل کيږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې يې هغه مخامخ وی ليکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګڼونه، چې په دوه پوره وېشل کيږي،جوړه ګڼونه دي او هغه،، چې پاتې يې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګڼونه دي] جوړه ګڼونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګڼوندي، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نورې بيلګې:ارام(ناارام)، رښتيا(نارښتيا).

يادونه: دې ته بايد په ګده فکروکړو، چې نارښتيا اودروغ سره توپير لري اوکه نه؟

څوک چې نارښتيا وايي ايا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه: ايا نه روغ اوناروغ يوڅه دي؟

داسې هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهيدنه يې سره ډېر توپير لري.

دويم ته: راځئ چې وګورو، له ځوا څنګه په خبرو کې کارول کيږي. زما، ستا،د هغه، ... یا د یو څه له خوا يو څه کيږي يا يوڅه سرته رسيږي. که زير شو، نو د لته د يوڅه څخه يوڅه بيليږي، چې دلته خوا ده، يعنې د يو څه يا يو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی یعنې یو څه یا یوشي څرګند یا ذهني ښايي یا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسې د ويونوپرلپسې ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زما له خوا یا د دولت له خوا یا د بل څه له خوا وویل شي، نودا وینا نه ده اوڅه نه په ګوته کوي، خو کهووایو چي:

زما له خوا داسې وویل شو او یا د دولت له خوا داسې قوانین اینبول یا لیکل شوي، نو دلته یوه وینا بشپړه شوې.

دلته د وینا څځه هم روښانه ده،چې دا ،،له(څخه) دئ اودا یواړیکوی یا په دې حالت کي ،،څیرکومپوزېشن،، دئ. د اړیکوي له پاره په تاند کې زما لیکنه شته،هغه کتل کیدی شي. دا نوپه خته داسې دي.

غونډالې داسې جوړیږي: زما له خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. د دولت له خوا څخه لارې جوړیږي.

ما د ،، له... څخه،، له پاره هم یوه لیکنه کړې او هغه په تاند کې خپره شوې.

دې ته باید زړه تنګ نه کړو، چې ګوندې دا موضوع څومره وزېده.

هیله ده، چې په داسې څه به ګران لوستونکي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلایل راوړي. ژبه همداسې پوره کیږي او همداسې وده کوي.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بڼې یا خوندیونې هم بڼه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربنتیا په ځنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلي ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زمونږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته به له سره داسي يوځه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو ياپه ځانګړي توګه دري ژبي افغانان ولي اوښکه له پښتو سره ستونځي لري اودا ښکه روښانه کولی شو، چې دا ستونځي اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاينيوو څه وليکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو يا لړترلړه په دري اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکي-، تلوني- لنډ – او اوږد تير وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لړرڼا په اچوو.

دري بيلګي به راوړو، بيا به خبرې پرې وکړ.

لومړی بيلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

په دې بيلګه کړنه وخت-اړوند بدليږي او کړونی نه بدليږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی بايد وڅيړل شي اوروښانه شي، چې کوم او ښکه بدليږي (ګردانيږي).

پوښتنه: په تلنه اوتک کې به څه توپيروي؟

دويمه بيلګه: ليدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ګورم.......... زه وينم

زه به وګورم.... زه به ووينم

ما کتل .... ما ليدل

ما وکتل........ما وليدل

ما کتلي وو.... ما ليدلي وو

دا ښې او کين د دويمې ليکې وروسته سره بدليدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، ليدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غونډې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له ليدل څخه ګورم او کتل راځي. موږ باید نورداسې بيلارې کړنو ويونه هم پيدا کړو او هغه ځانګړي وڅيړو.

پوښتنه: داسې ويونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته يې موخه سره بيليدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ايا ،، ليدل،، او ،،کتل،، همغه څه يا کتمټ دي اوکه څه توپير سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړيينه برېښني او بيا دا لټول يا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دريمه بيلګه: غونډالې د کړنې، کړوني او (پرې) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبيلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې ليکلي اوبيايې سمون راته لږ ستونځمن برېښني.

دريم الف- د لومړي کس له پاره:

١ - زه تا وهم Ich schlage dich

٢ - زه به تا ووهم،خو Ich werde dich schlagen ,

٣ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې درې تاسوولیکې، د وړاندیزونو سره

دریم ب – ددویم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې یواځې کړنه بدلیږي او نومځاینیوی نه بدلیږي اوپه دې نوروکې بیا وخت-اړوند نومځاینیوي او کړنه دواړه بدلیږي؟ خبره څه کې یا چیرته ده؟

دا د نومځاینیووبدلیدنې له پاره هم کړنه ونډه لري یا د کړنې په غاړه دئ.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه یوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کیږي، که ووایو، چې خپلواکې وي.

دویم: هغه کړنې دي، چې هغه یوبل څه ته یا د یوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅیدل. دلته یواځې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګوري، یوڅه به اوري، یوڅه به وهې، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې يې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاينيوي هم بدليږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نيوي کارونې سره پوره توپير لري.

داسې لږ څه ګډې ودې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاينيوو کې بدلون نه دئ راغلی يا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړوني اوپرېکړونې رول د لنډ - - اواوږد تير وخت سره توپير لري اوپه نوروژبو يا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم بايد په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه بايد په ياد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړئ ژبه په دويمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دويمه ژبه وايي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وايي اوبيا يې په دويمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کيږي، چې دويمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار يې هم ښه وپوهيږي يا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کيدل دي او که کيدل؟؟؟ يوه کړنه ده، چې کړونی يې نا څرګند دئ او په يو چا څه کيږي. ايا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکيږم دلته وهل کيدل اووهل، دا هم بيا بله لار ده، چې يوه څه کيږي او يو څه کيدل کيږي، دې ته هم بايد په کړنو کې پام وشي........

زه ليدل کيږم. ته ليدل کيږي. زه ليدل شوی يم. دلته بيا ټاکلی کړونی نه شته.

يادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

نوايا دې ته اړيو،چې په پښتوکې د ليدلو او کړلوتوپير هموکړو،که څنګه؟

ايا دا کړنه او کيدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووايي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولوغونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ ــم یو : زه تاته وهم

۴ ــ م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهاندنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لړ ترلړه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وڅیړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

ډاکتر ماخان میرۍ شینواری

ګڼونه په شمیرنیزه بڼه او په تورو لیکل.

یادونه: د دې نامه لاندې مې یوه لیکنه ولوستله، نو له دې امله دا لیکنه.

موخه ترې ګڼونه په ادبي او نور لیکنو کې څنګه لیکل کیږي، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلنې، چې ناسمه ده، د ليکوالانو زياتو ليکنو کې د ګڼونو ليکلو سره يو ډول نه يو ډول ستونځې وليدلې، چې له امله يې غواړم د يوه مسلکي په څېر دا لو روښانه کړم.

يادونه: که رښتيا درته ووايم، زه پهډې درجو او طبقو نه پوهېږم، خو موږ، چې د ګڼونو څومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا يويز، لسيز، سليز ، زريز او اداسې نور دي.

موږ په شميرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنيزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شميرل.

يادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولي او دې ګڼلو ته شميرل وايو، چې دا به په همدې ليکنه روښانه کوو.

پيل:

۱ – ګڼل: د ګڼلو د وي سره موږ له همغه کلې بلد يو، وايو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي يا

دا پيسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د يوې لويې څو – يا څوموالیوالی

د ګڼلو دنده: .... څو منه، ـمتره،-ساعته

لومړی: د څه ټاکلو غوښتونو شيانو د څووالي، څوومو الي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کيږي. په دې کې شيان ګڼل کيږي او دا په ګڼونو کيږي.

ګڼونه (پيداښتي -):۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ....۱۰۰ ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوستل: یو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړی الف: لکه په یوه لوښي کې د منو ګڼل (شمیرل نه لیکو، وروسته یې روښانه کوو)، چې څو منې دي.

لومړی ب: د شیانو څوموالی: لکه په یوه لیکه کې ولاړ کسانو یو ځانګړی سړی د بېلګې په توګه سپین څوم سړی دی، چې له ګڼلو وروسته روښانیږي، چې د بېلګې په توګه سلم سړی دي یا سلم ځای لري یعني سلم دی (هیله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتیب داسې لیکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

یوم(لومړی) ، دوهم (دویم)، دریم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

یادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودویم دی. دریم سم دی. زموږ ځنې لیکوالان یې په دوه اوځنې یې په درې بیګانو لیکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د یو څه څووالي اوڅومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړ یې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو یې هغه ګڼونه (یو یې ګڼ) بلل کیږي.

شمیرل: ګڼونه چې د کړنو یا د نښلوننخښنو له لارې سره ونښلي یا وتړلشي، لکه زیاتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شمیرل ویل کیږي.

موږ د ګڼونویا عددونود لیکلو له پاره کورونه (کوټه ګی یا ځایونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بیایې همهغسې لیکنه هم ده.

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه یا ځایونه لرو، چې لومړی کور یا ځای کې له صفر تر نه ولیکل کیږي او له دې امله دا ځای یویز بلل کیږي. دویم (ځای ارزښت) کور یا ځای لسیز بلل کیږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي یا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې لیکل کیږي او لس، شل، ...،نوې ځایارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

یویز، لسیز، سلیز، زریز او ... کورونه لرو چې ارزښتځایونه هم ورته ویلی شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا يې ليکنه ده.

په پورته کې د سليز کور کې شپږ،د لسيز کور کې يو او د يويز کور کې اته دي.

مات يا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، يعنې له اتوبرخوڅخه درې برخې يا د يوه يوون (واحد،چې ناسم دی) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا يې ليکنه يا ليکبڼه هم ده.

که د چا پيسې زياتيږي، نوواپي، چې پيسې مې دوه برابر يا يونيم برابره يا درې برابره شوې. دا چې څوک يې ناسم وايي، د هغې ناسم ويلو يا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسميز يا عشاريه:

که ولرو: ۳.۰۸۲ نو دا داسې لولو: درې لسميز (عشاريه) صفر، اته دوه او همدا يې ليکنه هم ده.

موږ په تورو د ګڼونو د ليکلوسره ستونځې نه شو لرلی، دا يوه پيداېښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سليز کورکې شپږ، په لسيزکور کې درې په يويز کور کې پنځه لري او په لسميز کور اته په سلميز کور کې صفر اوپه زرميرکورکې څلورلري اوداسې يې په تورو ليکو: شپږسوه پنځه دېرش لسميز اته، صفر، څلور. ګورو چې په کوم ځای کې په تورود ليکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې يوه ليکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه يې سلمه ده.

لنډ بيا د پام وړ: موږ هر ګڼ بې له کوموستونځو په تورو يا د توروسره ليکلی شو. څنګه چې يو ګڼ دی، نو همهغسې يې ليکو.

ګران ليکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پيداېښت سره په خپلو ليکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پيداېښته څنګه دي، نو ولې يې بيا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه يو، چې يو څه نويوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پسداېښتي جوړښت کې نويوالي ته اړتيا نه لري او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه چې د نویوالي اړتیا لري، هغه بیا پیداښتي د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بیا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دی او باید سره بدل وي.

بیا: درېم په دوه یا درې يېګانو یعني دریيم او یا درېیيم، لیکل همداسې ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پیداښته بلد یو او دا بیا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

د ژبو پیدا ښت، چې غبرګې پیدا شوې:

د ژبوپیداښت:

زه ژبپوه نه یم، خوداسې په اند یم - په دې هکله مې په ن ج کې هم د پوهیدلو هلې ځلې وکړې، خو اند مې همدا پاتې شو-، چې په ژبه پوه یم او دا اند تاسو سره ګډوم:

د پیداښت څخه ټولې ژبې یو د بل سره غبرګې دي. که په انګرېزي کې until ولرو، نو د ښتو اندول یې ،، تر،، دی. که موږوغواړو په ،، تر ،، ښه وپوهیږو اود کاروني ځای یې راته ښه څرګند شي، نو د اندول لکه until یا د الماني bis د کتنې څخه ګټه اخستلی شو. دوی په خپلوژبوکې ډېر کار کړی او هر څه یې څو لسواره څیړلي. څنګه چې د یوه څه، وخت یا ځای پای په ګوته کوي، په همدې ډول ،، تر،، هم، چې دا یې یواځې او یواځې د کاروني ځای دی او بس. همداسې دا ،، تر،، باید د ،، له،، او همداسې د نورو ځایناستی نه شي.

یو څه چې پیلیږي، د هغه له پاره ،، له ،، راځي او یوڅه چې پای په ګوته کوي، د هغې له پاره ،، تر ،، راځي، یود بل ځای ناستی باید نه شي.

بیا یې تکرار.

دا د نړۍ ژبې چې منځ ته راغلي یو د بل سره غبرګې - په همغه وخت یا یوپه بل پسې - د همغو یا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي، یعني د ژبو په منځ کې یو غبرګون یعني موازیت Parallelity شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ژبه کې د هغې بلې ژبې د وی(لغات) لپاره انډول یا برابر او که غواړئ معادل وی یا لغات شتون لري او که نه نو انډول یې یا د بلې ژبې رانیسي او یا یې په خپله ژبه کې په مناسب ډول ورته دا انډول پیداکوي.

که یو وی (لغات) ورځنی نه وي یعنې کورنی شوی نه وي او غواړو پښتو یې ورته پیدا کړو، نو د نورو زده او پرمخ تللو ژبو څخه په همغه موخه یا برابر دا په پښتو کوو.

لکه د بیلګې په توګه زموږ د کار مسؤولو لیکوالانو د عربي ،،مایع،، په اوبلن ژباړې یا مایع یې اوبلن بلله، چې دا ژبې سره تیری دئ اوله مسلک سره خوهیڅ بلدتیا نه شته. په هیواد کې یې واورې هم شته او په دې هم پوهیږي، چې د شیانودا ټولګی بهیږي او دوي یې د خپلې ناتوانی سره اوبلن بولي. دا نور د اوبلن لیکنه کې روښانه دئ.

په دې لاندې څیرنه کې ځان داسې لرد ګرانولوستونکود جنجال سره مخامخ کوم، چې اړیین راته برېښي. (مخ له مخه دې راته بخښنه وي.).

که یو څه دې له بلې ژبې څخه رانیولي وی موخه ناسمه شوه، نو وی، خوي اوکه نوم وي نو هم بیا ناسم دی. د بیلګې په توګه، که موږ مو په هیواد کې لا تراوسه (پورې) شفاخانه یا بیمارستان یا د الماني Krankenhaus نه لرودی یا تراوسه نه وی نومولی، نو د دې لپاره به موږ هم په پښتو کې د ژبې په بنسټ او سم اندیز اړونده نوم لرودی یا ورکولی، دا چې دا د ناروغانو ځای دی، نو موږ به دا ناروغتون بللی وی. یا دا چې دا د شفا ځای دی، کیدی شي رغنتون مو هم بللی وی.

دا نوموني موږ له دې د باندنی ژبو څخه نه رانیسو، بلکه دا زموږ په ژبه کې همداسې دي یعنې ناروغ لرو او د ناروغ لپاره باید ځای ولرو، چې دا به ناروغتون شوی وی،. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کې دا د روغانو ځای نومولی. دې ته دې پام وي، چې په ولس کې مو په پیداښتي یا طبیعي ډول داسې نوموني نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کې منځ ته راغلی وی، نو باور وکړي، چې دا به د ناروغانو ځای یا ناروغتون او یا رغنتون بلل شوی وی، خو دا زموږ د لیک لوست خاوندانو د شفاخاني او بیمارستان په ځای نا سم لیکلی یا راوړي.

داسې څه، چې نا سم ونومول شي، نو بیایې سمه ونه ډېر زور غواړي. له دې امله باید وهڅیږو، چې هغه څه هغسې ونوموو، چې څنګه دي یعنې د نوم څخه موخه یا شی باید روښانه جوت شي یا نوره هم ښه نوم باید له خوي څخه روښانه وي.

یوه بله بیلګه: زه چې د کورنیوچاروزارت کله کله خبروکې وایم،نوزه ورته تلد،،دننیوچاروزارت،،وایماودا ځکهچېد کورنیوچاروزارتد کورنیوچارودندهباید په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غاړه ولري اود ،، ننني‌وچاروو‌زارت،، د دننني‌وچارو دنده په غاړه لري. زه نه‌پوهیږم،چېمونږ‌د کورنیوچاروو‌زارت څه بولو؟

بیا وایم: پښتانه چې څه ژبې ته را ننباسي باید دلیل یې راوړي. د کومې ژبې په پښتو کې راننوتي څه چې په پښتو کوو، نو په هغه پردۍ ژبه هم باید پوه وو او بیا لږ تر لږه په هغه وي(لغات) موخه باندې هم له هره اړخه باید وپوهیږو.

داسي کیدی شي، چې یو څه یا یو شی یوه ځای کې وی په یوه بل ځای کې نه وي، ځکه چې هلته به یا دا ستونځې نه وي او یا دا د شیانو څرګندیدني، نو بیا د بل ځای نوم باید وکاروو.

کیدی شي، چې یو څه په بیلو بیلو ځایونو کې په بل نوم نومول شوي وي، چې دواړه یې سم دي او دا په ټولو ژبو کې داسې شته.

بله بیلګې

د دننیو چارو وزارت ته د کورنیو چاروو‌زارت وایو، چې ناسم دی.

بله بیلګه:

له سلو دیرش له پاره اوس زمونږ ژورنالستان په ډېر ناسم ډول دېرش سلنه کاروي، چې د ژبې تخریب دی. دې ته تل دېرش سلمه ویل شوی او همداسې یې ژبنۍ او شمیرپوهنیزه بلل هم دي، ولي نو دا د نږدې شلوکالو راپه دې خوا سلنه شوي؟ اونورو هم په همدې ناسم ډول خپله کړې؟

دا په خپل اړوندځای کې روښانه شوي.

بله بیلګه یې: د ستاندار یا معیار لپاره په پښتوکې نوم نه لرو، نو مونږ ورته بیا په پښتو کې نامناسب انډول ګورو، چې په رښتیا کې بل څه دی(په بل ځای کې خبرې پرې شوي.

لیکنې مې ځانګړې دي

له پیله یوه اړیینه یادونه: دا څه چې ما لیکلي، دا مې له الماني ژبې څخه رانیولي او راټول کړي، دا په دې مانا، چې زه نه دومره هوښیار یم او نه دومره پوه، خو یوه وتلې ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني مې زده او د هغې په مټه او ليکنو مې ليکنې وداني دي. دې ژبې راته دا توان هم راکړی، چې د پښتو ناسمونونو ته مې پام را اوښتی او سمونونه يې د دې ژبې په مټه کوم.

بسې:

په دې کې خو زه هم کوم شک نه کورم، چې ليکنې مې ځانګړې دي او په ډېرو ځايونو کې ان تردې، ستاسو د ليکنو مخامخ دي، خو تراوسه مې دا اند دی، چې د ژبلارې سره بېلارې نه دي.

زما په ليکنو کې د هغه پوهنيز څه شننو او څېړنو پرته کوم نومونه يا نور ويونه ما نه دی جوړ کړي، هغه څه چې دي، هغه مو په زبه کې شته. دا چې موږ په ښوونځيو کې څه لولو او نه پوهيږو، چې ترې پوهېدنه به يې څه وي، نو د دې پوښتنه هم نه کوو، چې دا به نو په پښتو څه وي او وښايي، نو هغه ښوونکی او يا بل پوه يې هم نه پوهيږي، چې څه ترې پوهېدنه لري.

موږ تراوسه- دا په خواشينی وايم- پوهنه هم خپله کړې نه ده، دا مو له نومونو سره راپور کړې، دا په داسې ترې پوهېدنه، چې فکر پرې نه کوو او يا نه شو کولی، چې د بېلګې په توګه دا کره چې لولو وايو، دا بهنو پهپښتو څهوي.

هغه څه چې ما دژبې په توان اندول نومولي، دا همداسې ده او په پښتو کې ورته بل څه نه شو ويلی. دې ته مو فکر نه دی کړی چې پښتو هم همداسې يوه ژبه ده، لکه دا نورې ژبې. په نورو ژبو کې چې څه وي، هغه زموږ په ژبه کې شته، خو ميندل يې د لومړي ځل له پاره داسې لږ ستونځې غواړي.

موږ چې کومه پوهنه راپور کړې، نو د هغې هغه خونديونه مو راپور کړې، هغې نومونه مو راپور کړي او خپل نومونه يا و يونو ترې پوهېدنه مو راته پردي يا نا بلد دي.

که د کرې په ځای غونډوسکه يا غونداری ووايې، نو هغه ناست لوستي کسان درپورې خاندي.

له همدې امله ده، چې که اوس زموږ ژبپوهان له عربي زموږ له پاره ورځني کوم نوم له پاره پښتو نوم غواړي پيدا کړي، نو هغوي دا کار بې له دې کوي، چې د هغه نوم په خوي ځان وپوهوي، په دې هکله مې ليکنه شنه، چې،، پښتو ناسم رانناسلي نومونه،، سر ليک لاندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره به نه اوږدوم، اوس به راشم هغې خپلې موخې ته، د ښوونځي ليکنې ځنګه دي او دا زما ليکنې، چې له دې امله ځانګړې دي.

د ښوونځي له زده کړې زدکړې په بنسټ به وليکو :

په دايره کې تعريف شوي د دايرې توکي:

ډايره، محيط، سطحه،قطعه،قطاع،قطر،قوس،وتر.

دا د ښوونځي نومونه دي، خو زموږ لوي او واړه نه پرې پوهيږي او موږ هم نه پرې پوهيږو، چې دا به نو څه وي، خو په هغه ځمككچپوهنيز پېژند يې پوهيږو. په مثلث نه پوهېږو، چې په پښتو څه ترې پوه شو.

دا پورته عربي نومونه كه واورو، نو نور پرې نه پوهيږو، خو دومره پوهيږو، چې دا په يوه يا يوه پوهنيزه ريښه اړه لري. له بلې خوا دا موږ ته هغه له پيله ځكه ورځني او بلد برېښي، چې ليكلوست مو په دري كړی- لږ تر لږه هغو پخوانيو- او دا نومونه راته بلد دي يا د دې نومونو سره بلد يو. دا چې په هغه وخت كې او اوس هم زدكړې او لا تراوسه هم په پوره توګه په عربي يا درې دي، نو پښتو ته يې چا فكر هم نه كاوه، ان تردې چې هېڅ چا به له ښوونكي پوښتنه هم نه وي كړي، چې ايا د بېلګې په توګه دې كرې او مثلث ته په پښتو هم نومونه شته او كه نه او همداسې يې په پښتو انډول كې ښونكو هم فكر نه دی كړی..

ما د دې په پښتو نومونه ميندلي – دا په دې ترې پوهېدنه، چې ما نه دې ټاكلي او نه يې د ټاكلو توان لرم او نه په دې هكله د شپې خوب ګورم، چې د راپاڅېدو سره سم مې بيا نوم ورته پيدا كړی وي- او هغه دالماني ژبې په مرسته. د دايرې له پاره به داسې وليكم يا مې داسې ليكلي:

ګردی، چاپېريال، هواره، ټوټه، برخه، ټوټووني، وړانګه، نيمی.

كه دا د لومړي ځل له پاره واورو، خو ورسره بلد يو، د خپلې ژبې نومونه مو دی، خو كه ووايو، چې دا په ځمككچپوهنه كې راځي، نو بيا به ورته هكپك، ځكه شو، چې هغه ورسره بلد ځمككچپوهنيز نومونه نه دي.

كه د دې هغه ځمككچپوهنيز پېژند وركړ شي، نو بياله چا نه هېريږي، خو دا به دا اوس هم دموږ له پاره څومره هكپك كوونكی وي.

راځئ چي يو څه له يوه بلې ريښې هم راوړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په یوه مرطبان کې یو ممبران نصب (که نسب) کړو او د ممبران یوه طرف ته یو د مالګې رقیق محلول واچوو او بلې لور ته یې غلیظ محلول، چې دا رقیق محلول مشبوع هم وي، نو دلته به دا د اوبو حرکت له رقیق محلول څخه د غلیظ مشبوع محلول په طرف وي.

ګورئ، چې دلته به د پښتو په کې څه وي؟

پرته له هغه تړنویونو به نور څه په کې په پښتو ونه ګورو.

یوه یادونه دې همدلته وي: که چېرې همداسې مور. دا پور شوي ویونه وکاروو، نو لرې نه ده، چې همدا به مو د ژبې نومونه وګرځي او د پښتو انډول به نور خپله د ورکېدو لار ونیسي.

راځئ چې اوس دا په پښتو ولیکو:

که چېرې په یوه بوتل یا ساده یې لوښي کې یوه پرده کېږدو او د پردې یوه لور ته د یو نرۍ ملګوبۍ واچو او بلې لور ته یو موړ ټینګ ملګوبۍ واچوو، نو د اوبو خوزښت به د نري ملګوبې څخه د ماړه ټینګ ملګوبې په لور وي. دې باندې به ګوره هغه کلیوال پښتون هم پوه شي او زده کړه به یې هم اسانه وي، ځکه چې په لومړي پېژند کې خو باید محلول، رقیق، غلیض، مشبوع هم زده کړي و دا پوره ستونځمن نومونه دي.

زه په مشبوع هلته پوه شوم، چې په کوم ځای کې مې په لیکلو دا نوم راغئ، چې له الماني څخه مې یې بیاپه پښتو انډول ومینده.

زما لیکنو او ژباړو ځانګړنوالې:

لومړی: ما چې نردې ځلوېښت د شمېر پوهني کتابونه په پښتو لیکلي، ما هڅه کړې، چې هیڅ یو نوم هم جوړ نه کړم او دا نومونه مې د پښتو ژبه کې میندلي او شته. دا دې ځانله د شمېرپوهنې مینه وال نه، بلکه د پښتو مینه وال هم وګوري، چې د ژبې له مخې څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: ما درې د فزیک کتابونه هم ژباړلي او هغه هم د هرڅه سرهپهپښتو دي او دا هرڅه پهپښتو کې شته، د کېدوني یا شوني پولې پورې.

دریم: ما شپږ او که د مخه ور سره کړو نو اوه کتابونه او څو مجلې په پښتو لیکلي، له ډلې یې یو د فلسفي کتاب ژباړه ده، چې ماته په زړه پورې برېښي او هرو مرو به د نورو ژباړو او لیکنو سره پوره ډېر توپیر ولري. په دې مې دوه دمخه چې لیکلي وو، هغه مې پوره وغزول، نو له دې امله دوه غزول شوي دي.

په دې کتابونو کې د ګرامر کتاب لا تراوسه ن ج ته نه دې پورته شوي، خو د ټولو لیکنې د تاند او د دعوت درنو خپرونو کې لا د مخه خورې شوي، چې ګرانو مینوالو به لوستې وي.

د پښتو په لار کې د ګرامر لیکنې، چې د الماني ژبې په مټ مې کړي، هم ماته دپام وړ برېښي، خو هغه زه یې چې دګرانو لوستونکو څخه د لوستلو هیله کوم- سره له دې، چې دا به هم تاسو د مخه هم په پورته یادو درنو خپرونو کې لوستلې وي – چې دا بیا هم ولولې.

دا د ،، په پښتو کې ناسم ننباسل شوي ویونه،، کتاب دی: دا لیکنه ـ په ډېره بخښنه – ستاسو د ټولو په مخامخ یوه لیکنه ده، او دا ویونه، چې ما په پښتو ناسم بللي، دا نږدې زموږ ټول لیکوالان لیکي، نوله دې امله

هیله: ګرانو ژبپوهان او ژبمینوالو! زه په دې لیکنو سوچ بوچ ځانله یم. دا بدبختي او دا نامنندویه دنده لوي ښتن یواځې زما په برخه کړې. د کتاب په سر کې مې لیکلي، چې: که چا راته دا وښووله، چې دا دې ناسم دی، نو له ما څخه دې د ډاکترۍ شهادتنامه واخستل شي، که نه د پښتو ژبې ډاکتري دې راته راکړي، چې بیا دا دومره هڅې په دې ارځي.

زما هیله له ټولو لوستونکو بیا په ځانګړې توګه ژبپوهانو څخه دا ده، چې زما لیکنې ولولي او ماته بیا له هغې وروسته په ګوتنیونې ډول خپل اند ووایي یا ولیکی. که دا ساده نیسی، نوزه به داسې ترې وپوهېږم، چې یا مې لیکنې بې ارزښته دي او یا تاسو دې لیکنو ته پوهنیز ځواب نه لرئ او خولهپه پټوئ، چې په دې حالت کې بیا دا پوهنیز اخلاق نه دي او هرومرو به پېره یاستی.

ډېره بخښنه غواړم، چې ځېره ژبه مې وکاروله، خو ځان راته په حق برېښي او یا یې تاسو راته داپهڅټ یامخامخ وښایاس. بیه هم په بخښنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان علومو اکادمي پښتو څانګې محتورم رياست او لږ تر لږه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم رياست ته په ډېر درنښت.

موږ د ولس په زيان يا مو ولسي څه ته زيان رسول، که د هر چا له لوري وي، بابيز ګورو اونيسو، خو که زموږ ځانيز زيان په کې وي، نو بيا دزيانرسونکي سره له مريو نيسو.

هرڅوک چې ناروا کوي او دا د ولس سره نو زموږورسره په ښتکړنه نه شته. له دې امله زه غواړم، زما په تن، بدن او اند د دې کار سره لږ تر لږه په داماته په زړه پرته مسئله کې د پای ټکی کېږدم، له دې امله دا ليک:

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو د پښتو پوهنځيو محترمو رياستونو او په ځانګړې توګه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم رياست ته په خورا درنښت غواړم خپله غوښتنه په لاندې ډول وړاندې کړم:

ما ستاسو او زياتو پوهانو له خوا ليکنو کې ناسم ويونه راټول کړي او په هکله مې ليکنې د تاند او دعوت او نورو زياتو خپرونو کې خورې شوي او همداسې مې د ،، پښتو ته ناسم رانبباسل شوي وينه،، د سرليک لاندې، چې دا ټول ناسمونونه مې هلته رايوځای کړي، خپور شوی. دا ژبه زما م هم ده او حېږم، چې ناسمونونه يې په ګوته کړم او مسئول يې سمون ته راوبولم، که داهرڅومرهستونځمن کار هم وي او يا دا چې زه د دې خپلو داسې ليکنو سره ستاسو د ليکنو له امله له تاسو سره تېری دې، چې تاسو يې هم بابېزه بايد ونه ګڼی او زما د داسې کړنو مخامخ بايد ودرېږی، ما پوهنيز محاکمه کړی.....

زه په تاسو دا دعوا کوم، چې يا مې دا ستاسو ناسمونونه، چې ما سم کړي ومنی او يا زما د ليکنو په ناسم ښودلو راته کلکه سزا راکړی. يو ځل بايد وښايو، چې څوک موږ ته په ناحق وبلو او نا حق ملامتولو نه پرېږدو.

زما جزا: شهادتنامه راڅخه واخلی او يا د پښتو ډاکتري راکړی.

د ډاکتر ماخان ميږي شينواري کتابونه يا ژباړې او ليکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړنې لاندطې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د ډاکټر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې:

<u>:Vienna (Austria) 1988</u>

<u>لومړی:</u>

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

<u>:Vienna (Austria) 1987</u>

<u>دویم:</u>

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی- Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

دویم- *Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

Bonn (Germany) 2000:

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

Bonn (Germany) 2003:

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالې شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي

Bonn (Germany) 2003:

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany) 2003:

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany) 2003:

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

Bonn (Germany) 2003:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

:Bonn (Germany) 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:Bonn (Germany) 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازمویښې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

۱۳څلرويشتم – له grundstudium.info/linearealgebra/www. څخه:کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany):

شپږويشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړیبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ويشتم- د شميرپوهنې ستر كتاب دويمه برخه (ketabton:com ته پورته شوى)

اته ويشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دويم چاپ د پوره تغيراتو سره (ketabton:com ته پورته شوى)

نه ويشتم – الجبر بنسټونه دويم چاپ له تغيراتو سره (ketabton:com ته پورته شوى)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه يا سټ تيوري (ketabton:com ته پورته شوى)

يودېرشم – د شميرپوهنې سم اند (منطق رياضي) (ketabton:com ته پورته شوى)

دوه دېرشم - د يو څو شميرپوهانو ژوندليک(ketabton:com ته پورته شوى)

دريدېرشم – د شمير پوهنې ګډې وډې ليکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکى يې متآسفانه راڅخه نابلد شوى: د مشتق او انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيونې يا حلونه يې(ketabton:com ته پورته شوى)

پنځه دېرشم – د شميرپوهنې انګريزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

شپږدېرشم – د شميرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوى)

اوه دېرشم – د شميرپوهنې پښتو ډکشنري د شميرپوهنيزو وييونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوى)

اته دېرشم - د زړه له كومې(دا هغه ليكنې دي، چې ځنې يې په نړيول جالونو كې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپينې خبرې، چې وبه غزيږي.

نوري ليكنې، چې په ژباړه يې پيل شوى، خو لا پوره نه دي

څلويښتم– د شتوتګارت پوهنتون لكچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپريږي: د ګروپونو تيوري(ketabton:com ته پورته شوى)

- د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګې پورې ژباړل شوى (دا چې زما دويم مسلک فزيک دى، دا ليكنې ژباړم. دا هم د دې ليكوال يوه ډېره ښه ليكنه ده، چې -د شميرپوهنې په څير-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيوني سره په کې راغلي او ماته زيات ګټور برېښي) او دالاندې د برينکن څخه راژباړلي

يوځلوېشتم - فزيک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته ګوته نيول شوې او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزيک کوچنۍ ويونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن يا اړيکويونه.(ketabton:com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ويونه، چې سم شوي دي)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار يا ګرامر ۲۰۲۰

اته ځلوېشتم – ژبسنوم (که غواړۍ دويم غزېدلي ليکنه) : له پخوانۍ ليکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دې پورته شوي او دا د ځانله ليکنو په توګه له درې کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نيول شوي او په دلايلو روښانه شوي، چې ژبمينوالو لهپارهيې لوسته او ګوتنيونه اړيينه ده.

نهه ځلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم – ژبې مري او نورې ليکنې ۲۰۲۰

دا د کتابونو نوملړ سره تېر او بېر راغلی، بخښنهدې وي.

ډا کټر شينواری ليکنې چېرته ميندلکيږي؟:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما نږدې له ۳۹ نه ډېر کتابونه په کتابتون ټکی کوم Ketabton.com زما د غزیز او ان د ښوونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه میر زهیر شینواري ځوي زما د ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهیر شینواري له خوا خواره شوي او هیله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکتر شینواري د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولمه کولن میشنیش

اړیینه یادونه: د ښوونځي نهم ټولګي شمیرپوهنې کتاب کې مې نوم لیکل شوی، خو ما په کې څه نه دي لیکلي.

د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او دري کتابونه لیکلي وو، چې هغه بیا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسمونونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبیونو یا حلونو ځخه، چې هغه همغه د ډاکتر شینواري د لیکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه وو. د پوهنې وزارت او تر جمهورریس پورې یې لیکنې ولېږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه یې د نورو کارونو ځخه ډډه وکړه، وایي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو، چې د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابناد نورالرحمان

د مور نوم: اروابناده پستو

د نیکه نوم: اروابناد حسن خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیا نوم: اروابښاده صبربي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نیټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.د مورګی غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګی لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترئ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي پوهنو ځانګه کې دنده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میرزي په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره هم وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library